

**KENTSEL ALANLARDAKİ İLKOKUL BAHÇELERİNİN
TASARIMLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR**

SİNEM SAFİ

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ
KASIM, 2022**

KENTSEL ALANLARDAKİ İLKOKUL BAHÇELERİNİN
TASARIMLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

SİNEM SAFİ

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Yüksek Lisans
Programı, 2022

Bu tez, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
KASIM, 2022

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

‘KENTSEL ALANLARDAKİ İLKOKUL BAHÇELERİNİN TASARIMLARI
ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR’

SİNEM SAFİ

ONAYLAYANLAR:

Prof. Dr. Adnan Uzun İşık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Gülay Kepsutlu İşık Üniversitesi

Prof. Dr. Habibe Acar Karadeniz Teknik Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 18/11/2022

RESEARCH ON THE DESIGNS OF PRIMARY SCHOOL GARDENS IN URBAN AREAS

ABSTRACT

Children spend a significant part of their time at school when they start their education life. It is important for the development of children that the education in schools is not limited to the lessons in the classroom, but that they see and learn outdoors. Considering the age range (6-9) of primary school students, which is the research subject of the thesis, the garden has an important place. Children in this age range have a high sense of discovery, curiosity and desire to learn. Therefore, children need school gardens that can meet their demands. Primary school gardens in areas that we will consider as congested in this dense population and rapid urbanization for students living in cities such as Istanbul metropolis may be insufficient in terms of area sizes, playgrounds and necessary urban equipment. The purpose of this thesis is the situation of the students studying in schools that we can consider as small and inadequate in terms of area, and the ability of these areas to be planned and addressed to both students and the people of the surrounding area. First of all, literature research was conducted on the subject. Studies and practices in the world were examined, and in line with the possibilities in crowded cities, "How can a school garden be designed?" The answer to the question has been sought. A survey was conducted with students, teachers and the local people in the selected school, and various suggestions were developed on the design principles of primary school gardens in urban areas by evaluating the results.

Keywords: Primary School, Urban School Gardens, Urban Space and Child

KENTSEL ALANLARDAKİ İLKOKUL BAHÇELERİNİN TASARIMLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

ÖZET

Çocuklar eğitim öğretim hayatlarına başladıklarında zamanlarının önemli bir bölümünü okulda geçirmektedirler. Okullardaki eğitimin yalnızca sınıftaki derslerle kalmaması, dış mekânda da görüp öğrenmeleri çocukların gelişimleri açısından önemlidir. Tezin araştırma konusu olan ilkokul öğrencilerinin yaş aralığı (5-9) dikkate alındığında oyun önemli bir yere sahiptir. Bu yaş aralığındaki çocukların keşif duyguları, merak ve öğrenme istekleri çok yüksektir. Bu sebeple çocukların isteklerini karşılayabilecek okul bahçelerine ihtiyaçları vardır. İstanbul gibi büyük şehirlerde öğrenim gören öğrencilerin büyük bir kısmı yoğun nüfus ve hızlı kentleşme içerisinde sıkışmış, dar ve yetersiz ilkokul bahçelerinde eğitim almaktadır. Alan olarak küçük ve yetersiz kabul edebileceğimiz okullarda öğrenim gören öğrencilerin durumları ve bu alanların planlanarak öğrencilere ne gibi faydaları olacağı konusu bu tezin amacını oluşturmaktadır. Konu ile ilgili öncelikle literatür araştırması yapılmıştır. Dünyada yapılan çalışmalar ve uygulamalar incelenmiş, kalabalık şehirlerdeki imkanlar doğrultusunda “Nasıl bir okul bahçesi tasarlanabilir?” sorusunun cevabı aranmıştır. Seçilen okulda öğrenciler, öğretmenler ve veliler ile anket yapılmış, sonuçları değerlendirilerek kentsel alanlardaki ilkokul bahçelerinin tasarım ilkeleri konusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Kentsel Okul Bahçeleri, Kentsel Mekân ve Çocuk.

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimden bu yana t¼m bilgi ve birikiminden her zaman faydalanmamı sağlayan, bana olan inancını hiç kaybetmeyen ve s¼rekli olarak destekleyen sevgili danıőmanım Prof. Dr. Adnan Uzun'a teőekk¼rlerimi sunuyorum. Prof. Dr. Habibe Acar ve Dr.Őđr. Üyesi G¼lay Kepsutlu hocalarıma verdikleri destek iin teőekk¼r ediyorum.

Sevgili annem, babam, kardeőlerim Mehmet Akif ve Reyyan'a bu s¼rete bana g¼sterdikleri destek ve sabırları iin teőekk¼r ediyorum. Tez s¼reci boyunca her zaman beni motive eden, yardımlarını esirgemeyen en yakın arkadaőım G¼zde Nur Bayar'a teőekk¼r ediyorum.

Son olarak bana her konuda inanmıő, ok sevmiő ve desteğini hibir zaman esirgememiő olan ok sevgili dedem merhum Hasan DEMİRKIRAN'a sonsuz sevgi ve ő¼kranlarımı sunarım.

Zorlu geen bir s¼rete tez araőtırmamı tamamlayabildiğim, vazgemediğim iin en ok da kendime teőekk¼r ederim.

Sinem SAFİ

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	i
ABSTRACT	ii
ÖZET	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM 1.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu	4
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi	4
BÖLÜM 2.....	7
2. KENTSEL MEKAN VE ÇOCUK.....	7
2.1 Kentsel Mekan ve Çocuk İlişkisi.....	7
2.1.1 Kentsel Mekanları Deneyimleyen Çocukların Gelişim Süreçleri	8
2.1.2 Kentsel Mekanları Deneyimleyen Çocukların Fiziksel Çevresi	10
2.1.3 Kentsel Mekanları Deneyimleyen Çocukların Pandemi (Covid-19) Şartlarına Uyum Süreci.....	14
BÖLÜM 3.....	17
3. OKUL BAHÇELERİ	17
3.1 Okul Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi.....	18
3.2 Okul Bahçelerinin Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Etkisi.....	19
3.3 Okul Bahçelerinin Nicelik (Fiziksel) Bakımından İncelenmesi.....	23
3.4 Okul Bahçelerinin Nitelik (Tasarım ve Planlama) Bakımından İncelenmesi	26
BÖLÜM 4.....	33

4. OKUL BAHÇELERİNİN ÇOCUKLAR İÇİN DAHA YAŞANILIR OLMASI İÇİN YAPILAN ÇALIŞMA VE UYGULAMALAR.....	33
BÖLÜM 5.....	39
5. MATERYAL VE METOD	39
5.1 Materyal.....	39
5.2 Metod	44
5.2.1 Okul Bahçelerinin Yeterliliklerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçütlerin Belirlenmesi.....	45
5.2.2 Okul Bahçelerinin Mevcut Durumlarının İncelenmesi.....	46
5.2.3 Anket Çalışması.....	46
5.2.4 Anket Değerlendirme Sonuçlarına Göre Tasarım Kriterleri Belirlenmesi.....	47
BÖLÜM 6.....	49
6. ARAŞTIRMA BULGULARI	49
6.1 Seçilen Okulların Mevcut Durum Analizi.....	49
6.1.1 Piripaşa İlköğretim Okulu.....	49
6.1.2 Şehit Öğretmen Hakan Akan İlköğretim Okulu	68
6.1.3 100.Yıl Mustafa Keman İlkokulu	75
6.2 Seçilmiş Okulların Faaliyet Durumlarına Göre Karşılaştırılması	78
BÖLÜM 7.....	80
7.SONUÇ VE ÖNERİLER	80
KAYNAKÇA	84
EKLER.....	90
ÖZGEÇMİŞ.....	96

TABLolar LİSTESİ

Tablo.3.1 Dünya ülkelerinde öğrenci başına düşen açık alan metrajları	24
Tablo.3.2 Okul bahçesi alanları ihtiyaç programı.....	29
Tablo.3.3 Peyzaj düzenlemelerinde zehirli olabilecek bazı bitkiler	31
Tablo.3.4 Peyzaj düzenlemelerinde kullanılan alerjik etki sağlayabilen bazı bitkiler	32
Tablo 6.1 Okuldaki öğrenci ve öğretmen sayıları ile ilgili veriler	51
Tablo 6.2 Beyoğlu ilçesinde çalışma alanı olan Piripaşa ilköğretim okulunun mekânsal verileri	52
Tablo 6.3 Beyoğlu ilçesinde çalışma alanı olan Piripaşa ilköğretim okulunun mevcut durum yeterliliklerinin saptanması	53
Tablo 6.4 Öğrencilerin okulu sevmeye durumları	59
Tablo 6.5. Öğrencilerin okulda sevmeyip/eksik buldukları şeyler	59
Tablo 6.6 Öğrencilerin ders dışı aktivite alanları.....	60
Tablo 6.7 Öğrenciler için Okul bahçesi anlam ifade etme şekli	60
Tablo 6.8 Hobi bahçesi	60
Tablo 6.9 Öğrencilerin ekosistemi algılama durumu.....	61
Tablo 6.10 Öğrencilerin okul bahçesinde sera olması istekleri durumu.....	61
Tablo 6.11 Öğrencilerin okul bahçesinde mutlu / mutsuz olmaları durumu.....	62
Tablo 6.12 Öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissetme durumu	62
Tablo 6.13 Öğrencilerin okul veya sokakta/evde olma tercih durumu	63
Tablo 6.14 Öğretmenlere göre okul bahçesinin yeterlilik durumu	64
Tablo 6.15 Ataşehir ilçesinde çalışma alanı olan Şehit Öğretmen Hasan Akan ilköğretim okulunun mekânsal verileri.....	70
Tablo 6.16 Ataşehir ilçesinde çalışma alanı olan Şehit Öğretmen Hasan Akan ilköğretim okulunun mevcut durum yeterliliklerinin saptanması.....	70
Tablo 6.17 Okuldaki öğrenci ve öğretmen sayıları ile ilgili veriler.....	77
Tablo 6.18 Beyoğlu ilçesinde çalışma alanı olan 100.Yıl Mustafa Kemal ilköğretim okulunun mekânsal verileri	77

Tablo 6.19 Beşiktaş ilçesinde çalışma alanı olan 100.Yıl Mustafa Kemal ilköğretim okulunun mevcut durum yeterliliklerinin analizi	78
Tablo 6.20 Araştırılan okulların karşılaştırmalı analizi	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Çalışmanın akış şeması	6
Şekil 2.1 Çocuğun çevre ile olan etkileşimi.....	8
Şekil 2.2 Elverişsiz Koşullarda Oyun Oynayan Çocuklar – Deney Görüntüsü.....	9
Şekil 2.3 Uygun Koşullarda Oyun Oynayan Çocuklar – Deney Görüntüsü.....	10
Şekil 3.1 İsveç’te bir ilkokul bahçesinde uygulama yapan çocuklar	19
Şekil 3.2 Ankara Akçaviran köyü ilkokulu uygulama bahçesinden bir görünüm	19
Şekil 3.3 1906 yılından Montessori okulundan bir görüntü.....	21
Şekil 3.4 MEB’e bağlı ‘Okullar Hayat Olsun’ projesi amblemi	26
Şekil 4.1 Learning through landscapes amblemi	33
Şekil 4.2 İngiltere’de öğrenme bahçesinde eğitim gören çocuklar	35
Şekil 4.4 Oregon Episcopal Okulu Bahçesi Görüntüleri 1-2	37
Şekil 4.5 Oregon Episcopal Okulu Bahçesi Görüntüleri 1-2	37
Şekil 4.6 Clatskanie İlköğretim Okulu bahçesinden görüntüler	38
Şekil 4.7 Clatskanie İlköğretim Okulu bahçesinden görüntüler	38
Şekil 5.1 Araştırma için seçilen okullar ve konumları.....	40
Şekil 5.2 İstanbul Beyoğlu ilçesi harita görünümü	41
Şekil 5.3 Beyoğlu ilçesinde bulunan Piripaşa İlköğretim Okulu yakın çevresi harita görünümü.....	41
Şekil 5.4 Beyoğlu ilçesinde bulunan Piripaşa İlköğretim Okulu harita görünümü ...	42
Şekil 5.5 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Alkan İlköğretim Okulu harita görünümü.....	43
Şekil 5.6 Beşiktaş ilçesinde bulunan 100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Harita Görünümü.....	43
Şekil 5.7 Çalışmada Uygulanan Yöntemin Akış Şeması	48
Şekil 6.1 Araştırma için seçilen okul konumunun İstanbul Metropolündeki yeri	50
Şekil 6.2 Araştırma için seçilen okul konumunun bulunduğu Beyoğlu ilçesi mahalleleri	51

Şekil 6.3 Okul Sınırlama Elemanlarının Mevcut Durumu 1-2	53
Şekil 6.4 Okul tören alanı mevcut durumu (Asfalt zemin) 1-2.....	53
Şekil 6.5 Okul bahçesinde seçmeli derslerin yapıldığı yapının mevcut durum görüntüsü 1-2.....	54
Şekil 6.7 Piripaşa İlköğretim Okul bahçesinin yıllara göre değişimleri ,	56
Şekil 6.8 Anket Yapılan Kullanıcı Grupları.....	57
Şekil 6.10 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Sınıflara Özel Hobi Bahçesi).....	71
Şekil 6.11 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Atık Yönetimi Becerisi Uygulamaları).....	72
Şekil 6.12 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Fiziksel Gelişim Oyun Alanları ile Geleneksel Oyun Çizgileri	72
Şekil 6.13 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Fiziksel Gelişim Oyun Alanları)	73
Şekil 6.14 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Açık Derslik Amfi ve Güneş Saati).....	73
Şekil 6.15 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Tören Alanı ve Spor Sahaları).....	74
Şekil 6.16 100.Yıl Mustafa Kemal İlkokulu	76

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TC : Türkiye Cumhuriyeti

TSE : Türk Standartları Enstitüsü

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Doğa yeryüzünde bulunan bütün canlıların yaşamlarını sürdürebildikleri mekanlardır. İçinde bulunduğumuz mekanlara çevre denir. Canlılar yapıları gereği doğal çevreye ihtiyaç duymaktadırlar. İçinde yaşadığımız dönemin bize dayattığı bir yaşam tarzı ile canlı ve doğa arasında ciddi bir kopuş yaşanmaktadır. Doğasından ayrılan, koparılmak zorunda bırakılmış canlıların yaşadığı değişim ciddi sorunlara yol açabilecek durumlara gelmeden öncelikle insan ile doğa ilişkisinin yeniden kurulması gerekmektedir. İnsanın, doğanın bir parçası olduğu gerçeği yaşadığımız dönemde göz ardı edilmektedir ve bu durum insanın doğaya olan saygısını ve onu korumanın ne derecede önemli olduğu bilincinin olumsuz yönde gelişmesine neden olmaktadır.

Psikanalitiğin kurucusu kabul edilen Sigmund Freud'a göre kişinin en temel özellikleri çocukluk döneminde gelişmektedir. (Burger, 2006) Bu yüzden gelişme çağındaki çocuklara verilen doğru bir eğitim ve ebeveynlerin çocuklarını doğru yönlendirmesi, çocuk için oldukça önemlidir. Doğaya saygı duyan ve onu büyük bir titizlikle koruma iç güdüsüne sahip bireylerin çocukluk zamanlarında doğada her türlü gözlemi sağlaması ve tecrübe etmesi değerlidir.

Sürekli olarak değişim gösteren ve gelişimi devam eden, yaşadığımız dünyanın daha çok olanak sağlaması nedeniyle insanlar kırsal alanlardan kentlere göçmeye başlamıştır. Son dönemde herkes tarafından gözlemlenebilen, farklı koşulların gelişmesiyle birlikte (pandemi koşulları, üretim gücünün şekil değiştirmesi, göçmen/mülteci vb.) bu göç tersine çalışmaya başladıysa da metropol olarak adlandırılan büyük kentler artan nüfus ile kontrolsüz bir şekilde büyümeye devam etmektedir.

Kentlerde var olan rekreasyon alanları ve doğal alanlar yeni gelen nüfusa yetebilme adına yapısal alanlara dönüştürülmüştür. (Sakal, 2007) Kentlerdeki ormanların belli bölümleri kentleşmiş, mesire yerleri farklı kullanım alanlarına çevrilmiş, İstanbul genelinde de dönüştürülmeye devam edilmektedir. Kağıthane Deresi ve çevresi doğal bir oluşum içerisindeyken günümüzde dere yataklarına toplu konutlar, alışveriş merkezleri, fabrikalar ve beton santralleri kurulmuştur. Vadi İstanbul yerleşkesi doğal dere yatağına yapılmış olan bir komplekstir. Konut, ticari alanlar ve AVM ile ciddi bir nüfus yoğunluğuna sahiptir. Bölgeye de bu nüfus ve yapı topluluğunu getirmiş, İstanbul için ticaret merkezi haline gelmiştir. Bu şekilde bir büyüme ve gelişme insanı kendi doğasından uzaklaştırmaktadır. İnsan doğası gereği doğal bir ortama ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacın karşılanamaması kişiyi fiziksel ve psikolojik olarak da etkilemektedir. Bu durum kişilik ve karakterleri yeni oluşacak olan çocukları daha fazla etkilemektedir. Özellikle kentlerde yaşayan çocukların kendilerini keşfetme alanlarının azalması, oyun alanlarının sürekli olarak değişime uğraması ve azalması, bazı bölgelerde hiç olmaması ve doğal çevrenin keşfini gerçekleştirememeleri gelecek jenerasyonun çevresine, doğaya ve kişilere karşı olan davranışlarını doğrudan etkilemektedir.

Çocukların kentlerde vakit geçirecekleri alanların yetersizliği, artan trafik yoğunluğu ile oluşan güvenlik açığı ailelerin çocuklarını serbest bırakarak oynamalarına izin vermemeleri, şehirlerdeki suç oranlarının artışı, genetik ve dış faktörlü hastalıklar nedeniyle çocuklarda yeterli gelişim görülememektedir. Dışarıya çıkamayan çocuklar evlerinde çok fazla teknolojik alete maruz kalmaktadır. Televizyon, tablet, bilgisayar ve cep telefonları gibi teknolojik aletlerin sunduğu yapay dünyada vakit geçiren çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Motor becerileri gelişmeyen çocuklarda omurga, omuz, dirsek, el ve el bileklerinde hareket kısıtlılığı oluşturacak ve daha küçük yaşlarından itibaren yaşam kalitesinin düşmesi gibi sorunlar yaşamaya başlayacaklardır. Fiziksel aktivitesi ciddi oranda azalmış çocuklarda aşırı kilo alma durumları, boyun düzleşmesi ileri dönemde boyun fitiği, uyku problemleri, anksiyete, depresyon ve dikkat ile ilgili problemler de görülebilir. Yine fiziksel gelişimlerinde görme bozuklukları, dil ve konuşma becerilerinde gerileme veya duraksamalar gözükülebilir. Gelişimi normal seyrinde devam eden çocuklarda ekrana fazla maruz kalma yüzünden içe kapanma yaşanabilir. Gelişimde gerileme, işitme problemi varmış gibi davranma, oyun becerisinde azalma

ve göz kontağı kuramama veya azalma gibi sorunlar yaşanmaya başlayabilir. (Gallahue ve Cleland- Donnelly,2007)

Okullar ise çocukların evlerinden sonra en fazla vakit geçirdikleri yerdir. Kentlerdeki büyük kentsel alanların tamamının çocuklar için yeniden dönüştürülmesi, çocuk için güvenli bir hale getirilmesi oldukça zor olacaktır. Okul dış mekanlarının ve özellikle ilköğretim kurumlarının bahçelerinin çocuklar için daha yaşanılabilir haline getirilmesi amacına yoğunlaşması gerekmektedir. (Malone and Tranter, 2003) Okul müfredatlarında yer alan beden eğitimi derslerinin de önemsenmesi gerekmektedir. Bedensel sağlık olarak bakıldığında kişi kendisini fiziksel olarak iyi hissettiğinde kendine olan güveni artar, daha sağlıklı kararlar alıp uygular. (Cüceloğlu,2021)

Ülkemizde 2012-2013 Eğitim ve Öğretim yılında uygulamaya başlanan 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre mecburi eğitimde ilköğretim çağı 6-13 yaş grubu çocuklarını kapsamaktadır. Kanun 4+4+4 sistemine göre düzenlenmiştir. Kanuna göre ilköğretim kurumları ilk dört yıl eğitim veren ilköğretim, sonraki dört yıl ortaokul ve son dört yılda lise kurumlarından oluşmaktadır. (Resmî Gazete, 2012) İlgili kanunda 5 yaşını bitiren çocukların ilköğretime başlayacakları belirtilmiş olsa da aynı kanunda 66 aylık (5,5 yaş) çocukların ebeveynlerinin isteği ile okula başlayabilecekleri belirtilmiştir. (Çalışmada 6 yaş esas alınacaktır.) Bu çalışmada çocukların gelişimlerinin önemli bir kısmını etkileyecek olan 6-9 yaş grubu çocukların, okudukları ilköğretim okullarının bahçelerinin tasarım yaklaşımları üzerine çalışılacaktır. Esas amaç büyük kentlerde yaşayan ve okul bahçe imkânı kısıtlı olan okullardaki koşulların ortaya konması ve konu ile ilgili öneriler geliştirilmesidir.

Okulların dış mekanları açık alanlar olmasına rağmen devlet kurumu olmaları sebebiyle her zaman güvenlidir. Koruma ve denetlemeleri sürekli. Gün boyunca açık alan özelliğinde olması da diğer benzeri açık alanlardan farklı kılmaktadır. Aynı zamanda okul bahçeleri, çocukların kendiliğinden gelen davranışları sergiledikleri, "Neden yapıyorsun?" denilmediği ve bu davranışları gerçekleştirmek için cesaretlendirildikleri alanlardandır. Çocuklar eğitim gördükleri okullarda daha özgürdür ve birey olarak görülmektedir. (Sebba and Churchman, 1986) Okul bahçeleri çocukların kentsel meydanlarıdır (Malone and Tranter,2003). Kentsel meydanlarda özgürce vakit geçirebilecekleri alanları kaybetmiş çocuklar için doğal, açık alanlarda kendi yaşlıları ile iletişim kurabildikleri sayılı mekanlardan birisidir.

Kentlerde yaşayan ve okula giden çocukların doğa ile olan ilişkilerinin iyileştirilmesi için okul bahçelerinin bu görev bilinci ile yeniden tasarlanması öne

çıkılmaktadır. İyileştirilmiş ve çeşitli sorunlara çözüm sunabilecek dış mekanlar tasarlanması çocukların doğa ile kopmuş ilişkilerini yenileyip gelişimlerine katkıda bulunacaktır. Ülkemiz genelinde okul bahçelerinin büyük çoğunluğu 'çocuk-doğa' ilişkisinin gelişmesine katkı sağlamamaktadır. Genellikle asfalt ve betondan oluşan okul bahçeleri çocuklara özgürce oyun alanı oluşturmaktan uzaktır ve çoğunlukla otopark görevini üstlenmektedir

1.1 Araştırmanın Konusu

Çalışma kapsamında kentleşmenin ortaya çıkardığı problemler doğrultusunda, kentsel alanlarda yer alan ilköğretim okul bahçelerinin durumu ortaya konacak ve öğrencilerin gelişimleri doğrultusunda bahçe tasarımları üzerine yoğunlaşacaktır.

6-9 yaş arası çocukların vakitlerini en fazla geçirdikleri alan olan okullarındaki bahçelerin çocuk için daha yaşanır hale getirilmesi, var olan durumun onları nasıl etkilediklerine ilişkin bir çalışma yapılacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Tezin amacı iki maddede açıklanabilir:

- İstanbul kent ölçeğindeki okul bahçelerinin çocuklar için daha yaşanır ve öğrenilebilir hale getirilmesi ile her çocuğa eşit fırsatlar sunabilmesinin sağlanabilirliği düzeylerinin saptanması,
- Okul bahçelerinin planlama ve tasarım açısından gerekli kriter ve niteliklerinin araştırılmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda konut ölçeğinden başlayarak kent ölçeğine kadar çocukların içinde buldukları alanlar araştırılıp çocuğun, zihinsel, algısal, fiziksel ve sosyal gelişimine katkıda bulunacak şekilde çeşitli gereksinimlerin karşılandığı, tercih ve isteklerin peyzaj mimarlığı ilkeleri doğrultusunda tasarlanıp, toplum için sağlıklı ve nitelikli bir birey olabilecekleri düşünülmektedir. (Tandoğan, 2011)

1.3 Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi

Araştırmanın yöntemi 2 şekilde ele alınmıştır. Bu yöntemler konu ile ilgili literatür araştırması ve alan araştırmalarından oluşmaktadır. Örneklem kümesi

çocukların gelişimi açısından önemli olan ve MEB tarafından hedeflenen İlköğretim eğitimi dönemini kapsayan 6-9 yaş aralığındaki çocuklardır.

Çalışmanın yöntemi aşağıda ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır :

Çalışmanın ilk aşamasında araştırma konusunun belirlenmesi, amaç, kapsam ve yöntemi belirtilmiştir. Araştırma konusu ile ilgili kavramsal çerçevenin oluşturulması amaçlanmıştır. Burada kentsel mekan ve çocuk kavramı detaylıca anlatılmıştır. Kentsel mekanı deneyimleyen çocukların gelişim süreçleri, fiziksel çevresi gibi konuların detayları açıklanmıştır.

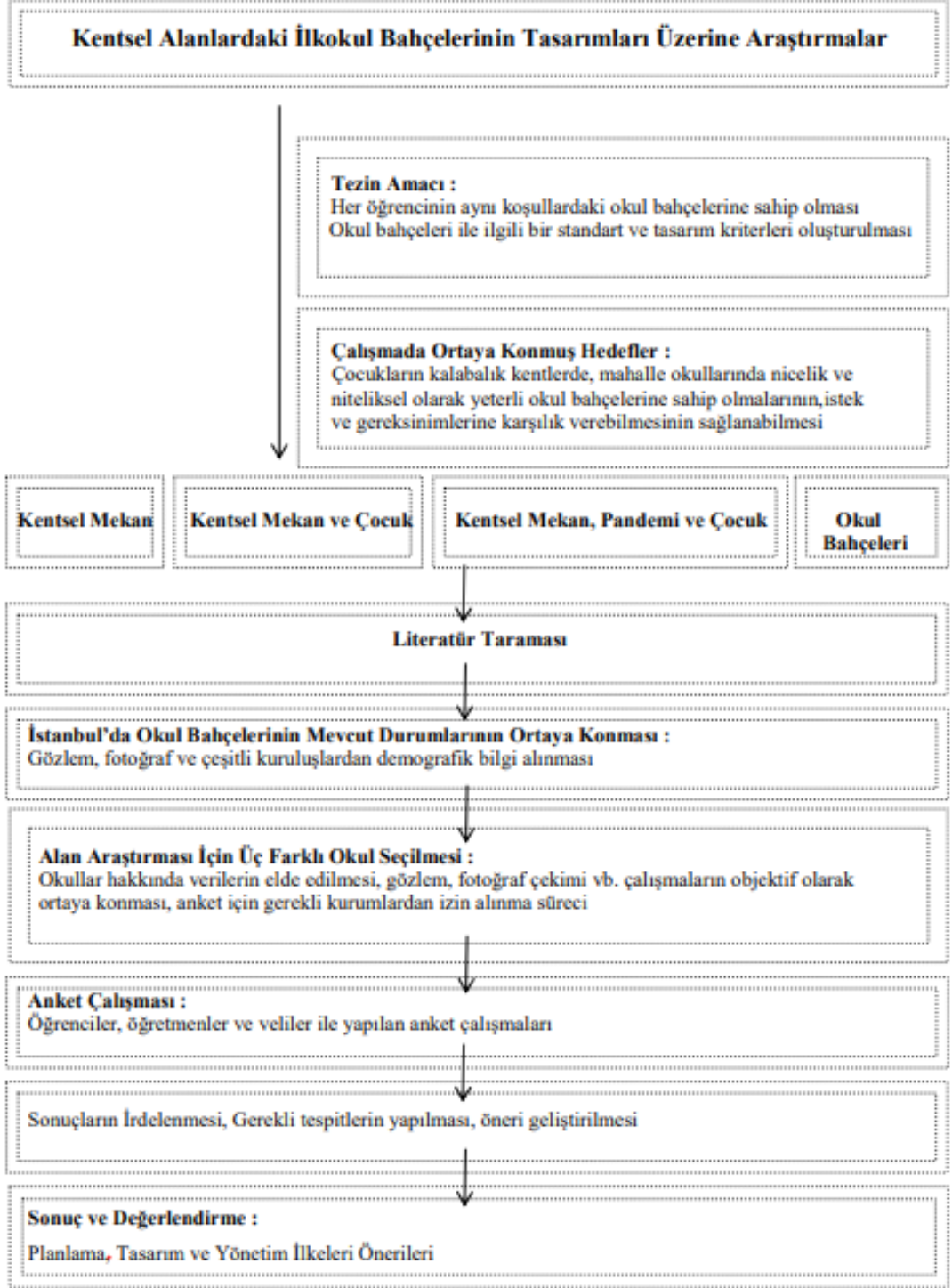
Çalışmanın ikinci aşamasında araştırma konusunun temeli olan okul bahçeleri ile ilgili genel bir literatür çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu literatür çalışmasında okul bahçelerinin tarihçesi, çocuklar üzerindeki gelişim etkileri, okul bahçelerinin nicelik ve nitelik olarak ortaya konması daha önce yapılmış olan konu ile benzer çalışmalardan alıntılar, gözlem ve fotoğraflar ile ortaya konulmuştur. Çalışmanın üçüncü aşamasında okul bahçelerinin iyileştirilmesine yönelik dünyada ve ülkemizde yapılmış/ yapılan çalışmalar ortaya konmuştur.

Çalışmanın dördüncü aşamasında alan araştırması için İstanbul'un kalabalık bölgelerinde, sosyo-ekonomik, fiziksel, konum, tarihsel ve demografik açıdan birbirinden farklılık gösteren yerleşim alanlarındaki ilkokullar seçilmiş, bu alanlar ile ilgili gerekli bilgiler elde edilmiş, gözlem ve fotoğraf çekimleri ile veriler ortaya konmuş, araştırma yapılacak okullar için gerekli kurumlardan izinler alınmıştır. Bölgede seçilen okulların hava fotoğrafları ile çeşitli karşılaştırma ve analizler yapılmıştır. Bu alanlar içerisinde yer alan Beyoğlu ilçesine bağlı Piyalepaşa İlköğretim Okulu ile Ataşehir ilçesine bağlı Şehit Öğretmen Hasan Alkan ilköğretim Okulu bahçelerinin karşılaştırmalı analizleri fotoğraf, gözlem ve anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın beşinci aşamasında gözlem, fotoğraf ve anketlerden elde edilen sonuçların analiz edilmesi ve bu sonuçlara göre İstanbul gibi kalabalık ve kentleşmeye maruz kalmış yetersiz alanlarda kurulan okul bahçelerinin çocuklar için yeterli olabilmeleri adına gerekli kriterler belirlenip, konu ile ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmanın altıncı ve son aşaması sonuç ve değerlendirme bölümüdür. Okul bahçelerinin çocuklar için daha yeterli olabilmeleri için değerlendirme yapılmış, gerekli planlama, tasarım ve yönetim ilkeleri belirlenmiştir.

Araştırmanın şematik gösterimi aşağıdaki gibidir:

Şekil 1.1 Çalışmanın akış şeması

BÖLÜM 2

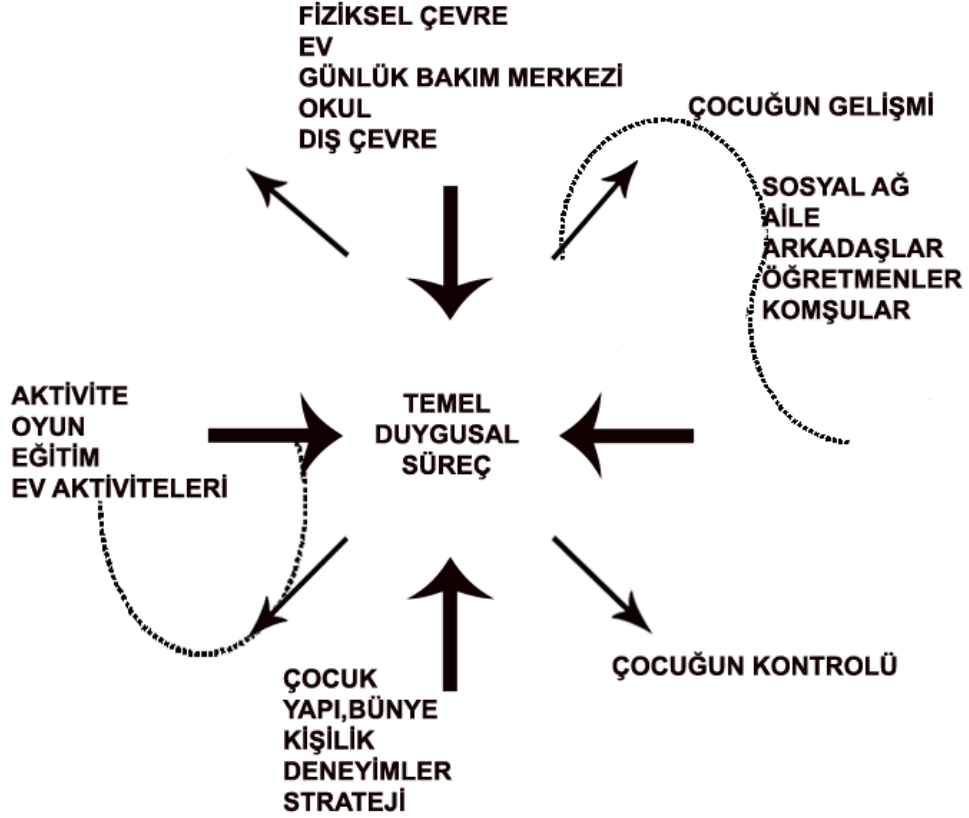
2. KENTSEL MEKAN VE ÇOCUK

Mekân, içinde bulunan canlıların gelişimlerini destekleyen, yaşam şeklini, karakterini özetle hayatını şekillendiren alanlardır. Mekanlar nesnel hacimlerken, duyu ve duygular ile öznel hale gelmektedir. Duyu organları ile uyarılan bazı bileşenler vardır. Bunlar görme, işitme, tatma, koklama ve dokunma bileşenleridir. Mekân ise bu bileşenlerin zihinde birbirleriyle kurdukları ilişki ile algılanmaktadır. (Gür,1996) Kentsel mekanlarda aynı bu görevi üstlenmektedir. Kentsel mekanlar açık ve kapalı kentsel alanlar olarak iki kategoride incelenmektedir. Açık alanlar kapalı alanlar dışındaki her yerdir. Konut ve konut çevreleri, sokaklar, meydanlar, parklar, çocuk oyun alanları, okul bahçeleri, hastane ve otel bahçeleri vb. birçok alan kentsel açık alan adı altında toplanmıştır. İnsanların sosyalleşerek dinlenebildikleri, vakit geçirebildikleri, eğlenip yürüyüş ve spor yapabildikleri mekanlardır. Kısacası insanların ve diğer bütün canlıların yaşamlarını sürdürebildikleri yerlerdir.

2.1 Kentsel Mekan ve Çocuk İlişkisi

Kentsel açık alanlar çocukların hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Bugünü yaşayan ve bugün sokakta, parkta, meydanda olan bir çocuk yarının yetişkini olacağı için bu açık alanlardaki doğru bir deneyim, çocuğun karakteri üzerinde ciddi bir etki sağlayacaktır. Mekanlar çocukların gelişimini, hayal gücünü, yaşam şeklini olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Planlanmış alanlarda zaman geçiren her birey bulunduğu ortamdan bir fayda sağlayacaktır. Bunun için çevresini algılamaya başlayan bir çocuğun doğru tasarlanmış yerlerde olması onun doğru bir şekilde gelişim göstermesine destek sağlayacaktır.

Çocuğun yaşadığı konut, konutun yakın çevresi, sokak, oyun parkları ve okul bahçeleri gelişimleri açısından önemli bir faktördür.

Şekil 2.1 Çocuğun çevre ile olan etkileşimi (Thorbjorn, 1992)

2.1.1 Kentsel Mekanları Deneyimleyen Çocukların Gelişim Süreçleri

Kentsel mekanları deneyimleyen çocukların gelişim süreçlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Mekanlar çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimi ve sağlığında çok büyük bir öneme sahiptir. Öz güveni ve cesaretlerini arttıracak bu özgür hareket etme eylemi çocuklar için temel haklardan birisidir ve çocukların gelişimlerinde pozitif bir etkiye sahiptir. (Zomervrucht, 2005)

Kentlerde doğup büyüyen çocuklar konut çevrelerinde ve sokaklarda, yakın çevredeki parklarda oynayarak gelişimlerini sürdürmektedirler. Bu şekilde büyüyen çocukların ebeveynlerinin öncelikli düşündüğü konu güvenlidir. Büyük şehirlerde sokaklardaki güvenlik, artan trafik yükü ve aşırı nüfus artışı ile gelen sokaklardaki

yabancılaşma ailelerin çocuklarını evlerinde tutmalarına ve/veya kendi gözetiminde dışarıda oynamalarına izin vermeleri ile sonuçlanmaktadır. 1995 yılında Almanya'nın Zürih kentinde Huttenmoser'in çocukların dışarıda serbestçe oynamaları ile ilgili bir deney gerçekleştirmiştir. Bu deneyde 2 farklı grup oluşturulmuştur. İlk grupta çocuklar dış mekân standartları oyun oynamaya elverişli, nispeten daha iyi koşullarda, trafikten arındırılmış güvenilir ortamlarda aile gözetiminden bağımsız bir şekilde oyun oynamak için dışarı çıkarılmışlardır. İkinci grup ise ilk gruba göre daha elverişsiz koşullarda trafik yükünün bulunduğu yerlerde ve aile/ebeveyn gözetiminde oyun oynamaya çıkarılmıştır. Deney sonucuna göre elverişsiz ortamda oyun oynayan çocukların sosyal ve motor becerilerinde problemlerin olduğu ve ebeveynler üzerinde de aşırı stres ve duygusal gerginlik gözlemlenmiştir. Bu tip yerlerde yaşamaya devam eden çocuklarda komşuluk ve diğer sosyal bağlarının güçlenmesini de engellemektedir. Çünkü çocuk sürekli olarak bir tehdit (fiziksel ve sosyal) altında oyun ve bağ kurmaya çalışmaktadır. (Huttenmoser, 1995)

Şekil 2.2 Elverişsiz Koşullarda Oyun Oynayan Çocuklar – Deney Görüntüsü (Huttenmeser, 1995)

Şekil 2.3 Uygun Koşullarda Oyun Oynayan Çocuklar – Deney Görüntüsü (Huttenmeser, 1999)

2.1.2 Kentsel Mekanları Deneyimleyen Çocukların Fiziksel Çevresi

Yaşamakta olduğumuz dünyada araştırmalar nüfusumuzun büyük bir bölümünün kentlerde yaşamakta olduğunu tespit etmiştir. Kent yaşamının yetişkinlerce zor olabilen kısımları çocuklar için daha da zor olmaktadır. Kentlerdeki büyümenin kontrollü olmaması çarpık kentleşmeye neden olmaktadır. Bu durumda kent yaşamını deneyimleyen çocukların davranış ve tutumlarını, durumlara verdikleri tepkileri negatif yönde etkilemektedir. (Al-Khalaileh, 2004)

Çocukların gelişimleri ile ilgili yapılan araştırmalarda içinde buldukları mekanların davranışları üzerinde birebir etkisi bulunmaktadır. Bu yüzden içinde buldukları, yaşayıp deneyimledikleri mekanların, fiziksel çevrenin büyük bir önemi vardır. (Tandoğan, 2011)

Çocukların içinde bulunduğu fiziksel çevre ilk olarak yaşamlarını sürdürdükleri ev ve ona bağlı olarak evinin bulunduğu sokak, cadde, yakınlardaki park, daha sonradan gideceği okuldan oluşmaktadır. Bu fiziksel çevrelerden çocukların yaşam kalitelerini arttırması beklenmektedir. Ancak çarpık ve hızlı kentleşme, artan trafik sorunu, güvenli alan oluşumunun yeterli olmaması çocukların fiziksel çevrelerinde

negatif etkiye neden olmaktadır ve bunların çözümlerinin farklı bölgelerce çözülmesi gerekmektedir. Çocukların yaşam kalitelerini iyileştirmek toplumun kendisi ve geleceği açısından önem arz etmektedir.

Çocuk ve Konut

Çocukların deneyimledikleri ve güvenli olarak gördükleri ilk fiziksel mekan evleridir. Belli bir zamana kadar evleri onların en önemli hareket alanı, öğrenme alanıdır. Zamanla güvenli olarak kabul edilen evler bir süre sonra güvensiz ve hareket alanını kısıtlayıcı alanlara dönüşmektedir. Aile tarafından yapılan bazı zorlamalar da bunlara dahildir. Belirli yasaklarla ev yasaklı mekanlar haline gelmektedir. (Ergin, 1982) Çocukların koşmasını engellemek, evin dağılmasının yasak olması, ev eşyalarındaki köşe uç kısımlar, ev sınırları vb. etkenlerden dolayı çocuk evden dışarı çıkarak fiziksel aktivitesini özgür bir şekilde yapmak isteyecektir. Evinden ayrılan çocuk ilk etapta evinin en yakını olan bina içi ve bina önünü, daha sonra ise evinin bulunduğu sokağı deneyimlemek isteyecektir.

Çocuk ve Sokak

Kısıtlayıcı davranışların ve yasakların olduğu evden çıkan çocuk, eve göre daha özgür bir keşif duygusu ile sokakla tanışır. Sokakta olan sosyalleşme, aktivitelere katılma ve sokağın getirmiş olduğu ufak mekanları görebilip, bunlardan oyun çıkarabilme özgürlüğü çocukta bir güven oluşturur. En önemlisi de öz güvenini oluşturup, beslemeye yarar. Tek başına veya akranları ile keşfetme duygusu, ebeveynler ile gelen keşiften daha farklıdır. Çocuğa daha ciddi bir öz güven getirir, ailesi tarafından onaylanmayı beklemez.

Evlerdeki o dağıtmak yasak, koşmak yasak davranışları sokakta ciddi bir özgürleşmeye yol açar. Çocuk evinin bulunduğu sokakta özgürce koşmayı, bisiklete binmeyi, yorulunca kaldırıma oturmayı ve bunu akranları ile yapabilmeyi öğrenir. Burada keşif duygusunun yanında çocukta ciddi bir sosyalleşme davranışı gelişmektedir. Akranı ile iletişim kuran çocuk zamanla komşular, bakkal, market, sokakta bulunan ticari iş yerleri çalışanları vb. birçok kişi ile iletişime geçer. Kendi başına kurmuş olduğu bu deneyim çocuğun gelecekte kalabalık bir ortamda nasıl davranacağını bilme yeteneğini dahi geliştirebilir.

Planlanarak yapılmış çocuk oyun alanları, çocuklar için sokak tercihinine göre daha geride kalmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre planlanan alanların kullanıcılar tarafından tercih edilme oranı yalnızca %3'tür. (Sanoff ve Dickerson,1971) Cezbedici, renkli ve gelişimlerine katkıda bulunabilecek bu mekanlar tercih edilmemektedir.

Sokakların çocuk oyun alanlarına tercih edilmesi çocuklarda olumlu etkilere neden olmuştur. Yapılan araştırmalar çocukların sokaklarda kendi oyunlarını kendilerini kurma becerisi geliştirmesini, düşsel oyun diye tabir edilen oyunlar kurabildiklerini, daha yaratıcı, bilişsel, aktif ve pasifken bile olumlu davranış özellikleri gözlemlenmiştir. (Gür ve diğerleri,1980) Ebeveynlerinin birebir müdahalesinin dışında ama onların görsel ve işitsel olarak yakınlarında olmaları aileler tarafından da bir güven sağlamaktadır.

Günümüzde ise hızlı ve çarpık kentleşmenin getirdiği sorunlar sokak aralarında oynayan çocukların güvenliklerini tehdit etmeye başlamıştır. Artan taşıt yükü, trafik ve hızlı nüfus artışı sokakları, sokaklarda oyun oynayan çocukları tehdit etmektedir.

2020 yılında yapılan bir araştırmaya göre trafik kazası sonucu yaşamını yitirenlerin %8,8'ini çocuklar oluşturmuştur. Yaş grubuna göre yaşamını yitiren çocuklar incelendiğinde ise ölen çocukların %46' sının 0-9 yaş grubunda, %25,1'inin 10-14 yaş grubunda ve %28,8'inin ise 15-17 yaş grubunda olduğu görülmüştür. (TÜİK,2021)

Aileler çocuklarını sokaklardan uzak tutmaya, zamanları yettikçe çocuk oyun alanlarına götürmeye, götüremedikleri zamanda dijital dünyaya (televizyon, bilgisayar vb.) emanet etmektedirler. Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre; İnternet kullanım oranı, 6-15 yaş grubundaki çocuklar için 2013 yılında %50,8 iken 2021 yılında %82,7 olmuştur. (TÜİK,2021) Bu durumda da sokaklarda oyun oynayamayan, sosyalleşemeyen ve güvenlik sorunları yaşayan çocukların güvenilir alanlara ihtiyaçları artmıştır. Bu alanlardan bir tanesi çocuk oyun alanlarıken bir diğeri de okul bahçeleridir.

Çocuk ve Okul

Okul çocukların zamanlarının büyük bir bölümlerini geçirdikleri, günlük yaşamlarının bir parçası olan mekanlardır. Yalnızca eğitim ve öğretim değil, çocukların fiziksel, zihinsel ve bilişsel öğrenimlerini gerçekleştirdikleri yerlerdir.

İlk fiziksel mekân kavramı evlerinde oluşan çocuklar daha sonra konut yakın çevresi olan sokakta mekân kavramını öğrenmektedir. Değişen koşullar ile oluşan güvenlik sorunu nedeniyle bir sonraki güvenli mekân okullar olmuştur. Anaokulu ve kreşlerden sonra ilköğretime başlayan 6-9 yaş arası çocukların karakter ve davranışlarının oluştuğu bu dönemde okulu deneyimlemek onlar için oldukça önemlidir. Hem ebeveynleri hem de toplum için ciddi bir süreçtir.

Sokak deneyiminden çıkıp okula gelen öğrenciler bu mekânda yeniden kurallarla karşılaşmaktadır. Bu kurallar okul disiplinini veren, okul müdür ve öğretmenleri tarafından çocuklara aşılanmaktadır. Öz disiplin aileden sonra okulda verilmeye başlanır.

6-9 yaş arası çocuklar, ilköğretim düzeyinde eğitime başladıkları zaman burada eğitim birinci öncelik olsa bile yaşları bakımından hala oyun çağlarında olduklarından eğitim gördükleri kurumun bahçesi öğrenciler çok önemlidir. Özellikle Kuzey Avrupa'da eğitim kurumları çocukların evlerine yürüme mesafelerinde ve trafik-taşıt yükünden arındırılmış yollardan oluşmaktadır. Okul bahçeleri gün boyu kurum tarafından güvenli, oyun oynayabilecekleri, keşfedip sosyalleşebilecekleri mekanlardır. Bu yüzden bu mekanlar konut, konut çevresi, sokak ve çocuk oyun alanlarından daha farklı olarak ele alınmaktadır. Kurumlar gün boyu denetim ve güvenlik alanı içerisinde oldukları için içerisinde yer alan ekipmanlarında koruması gerçekleştirilmektedir.

Yetişkinlerin kent meydanları düzenlenmiş açık alanlarken çocukların kent meydanlarını okul bahçesi olarak belirleyebiliriz. Çocuk oyun alanlarında olduğu gibi çocuklar için doğa ile temasın olabileceği, arkadaş edinip akranları ile vakit geçirebileceği birkaç mekândan birisidir. (Malone ve Tranter, 2003)

Türkiye standartlarına bakıldığında ise birçok çocuk okula yürüme mesafesinde olsa bile yürüyerek, bisikletle vs. okula gelme oranı ciddi oranda düşüktür. Okulların geliş güzergahında trafik denetleme, yayalaştırılmış sokak gibi güvenliklerini sağlayacak uygulamaların sayısı çok azdır. Bu yüzden öğrencilerin birçoğu okullara özel araç veya servislerle gelmektedirler. Okul bahçelerine bakıldığında ise çocukların gelişimlerine katkı sağlayabilecek bir tasarım kaygısı olmadığı gözlemlenmiştir. Okul bahçeleri yalnızca öğrencinin ders arasında kullanacağı mekanlar olarak tanımlanmıştır. Bahçede verilebilecek eğitim, çocuğun gelişmesi açısından ihtiyacı olabilecek ekipman ve oluşturulacak mekanların çocuk üzerindeki eksikliği düşünülmemiştir. Okul bahçelerinin büyük bir çoğunluğu öğretmen ve okul görevlisi

için yapılmış otoparklar, geniş beton zeminlerden oluşmaktadır. Okul bahçeleri, okul binasından sonra gelen, planlanırken tasarım kaygısının bulunmadığı ve bu konu ile alakalı bir planlama standartının olmadığı açık alanlardır.

Okulların çocuğun yalnız öğretimi için değil; eğitim, zihinsel, bedensel, toplumsal, duyuşsal tüm gelişimi için de yapılması gerektiği, yani ne için yapıldığının yanında kim için de yapıldığının da gözetilmesi gerekir. Çünkü okulların birincil kullanıcısı çocuktur. (Ertürk, 1992)

2.1.3 Kentsel Mekanları Deneyimleyen Çocukların Pandemi (Covid-19) Şartlarına Uyum Süreci

Koronavirüs (COVID-19), 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmıştır. Önce Çin genelinde daha sonra da tüm Dünya'ya yayılmış olan virüs, Mart 2020'de ülkemizde görüşmüştür. (Sağlık Bakanlığı,2020) Sosyal izolasyonu sağlamak için birçok ülkede eğitime ara verilmiş, dünya genelinde birçok öğrenci okulların kapatılmasından etkilenmiştir. (Eren,2020) Türkiye'de de yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, TRT ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden 23 Mart tarihi itibarıyla orta dereceli okullar için uzaktan eğitim modeline geçilmiştir.

İlkokul, toplumun etkin bir üyesi olacak olan genç nesillere hayat boyu ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri ve tutumların temellerini atmakla yükümlüdür. Temel becerilerin sağlandığı, örgün eğitimin ilk basamağı olması açısından da önemlidir.(Gültekin,2007) Ayrıca okul ortamı öğrencilerin sağlıklı davranışları sergilemelerine yardımcı olduğu için okulların uzun süreli kapalı kalması olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. (Brazendale ve diğ. 2017) Bazı çalışmalar, uzun süreli okul kapanmalarının, karantina dönemlerinin ev hapsinin öğrencilerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini göstermiştir (Brazendale ve diğ., 2017; Brooks ve diğ., 2020). Karantina dönemlerinde bazı öğrencilerin okul zamanında erişebilecekleri eğlenceli veya zenginleştirici etkinliklere erişimi azalmış olabileceğinden öğrencilerin psikolojisi etkilenebilmektedir (Stewart Watson ve Campbell, 2018). İnsanların olumsuzluk ve tehdit edici durumlar ile karşılaştığında bunları çözme becerileri, çevresindeki faktörler ile etkileşimi ile ilgilidir. (Fraser, Galinsky ve Richman,1999; Stewart,Reid ve Mangham,1997).

Pandeminin psikolojik olarak iyi olma hali üzerinde kalıcı etkilerinin olabileceği, karantina dönemlerinin çocuklarda travmatik stres tepkilerini

uyarabileceği, uzun süre evde olmanın hareketsiz zamanı artıracığı ve uyku düzenlerinin bozulmasına neden olabileceği yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. (Wang ve diğ.,2020; Sprang ve Silman, 2013) Bu etkiler öğrenciler üzerinde incelendiğinde yaşanan tüm olumsuz olayların, yaşam kalitesindeki bozuklukların, travmatik deneyimlerin minimuma indirilmesi için öğrencilerin psikolojik olarak iyi durumda olmaları son derece önemlidir. (Richardson,2002; Gültekin, 2010)

Koronavirüs pandemisinin olumsuz etkileri uzaktan eğitim ile artmıştır. Çocuk ve ebeveynlerde çeşitli kaygı ve korkuların oluşmasına neden olmuştur. Araştırma konusu olan ilkökul öğrencilerinin bu durumdaki davranışları bazı araştırmalarca ortaya konmuştur. Elde edilen veriler kaygılı davranış biçimi, arkadaşlık ilişkileri, teknolojik aletlerin aşırı kullanımı, akademik başarı, uzaktan eğitim, ebeveyn rolü ve öğretmen ile iletişim şeklinde yedi maddede açıklanmıştır. (Erol ve Erol, 2020)

- Çocuklarda dışarı çıkma kaygısı oluşmuştur. Dışarıya çıkacaklarında eve virüs getirebileceklerini düşünmüş, bu yüzden bu korku ile dışarı çıkmama eğilimi göstermişlerdir. Virüsü eve taşıma ve sevdiklerini kaybetme korkusu oluşmuştur.
- Araştırma kapsamında arkadaşlık ilişkilerinden yoksunluk adı altında çocukların akranları ile olan durumları tespit edilmiştir. Kişilik gelişimlerinde büyük bir rol oynayan bu iletişim pandemi döneminde en az düzeye inmiştir. Çocuklar arkadaşları ile olan iletişimi yalnızca sosyal ağlar üzerinden sağlamıştır. Sosyalleşemeyen çocuklarda saldırgan davranışlar artmıştır. Herhangi bir neden olmaksızın saldırgan ve öfkeli davranış örnekleri görülmüştür. (MEB,2020) İçe kapanıklık artış göstermiştir. Dışa dönük davranış sergileyebilecekleri durum oluşmamıştır.
- Sosyalleşemeyen ve akranları ile vakit geçiremeyen çocuklar teknolojik aletlere yönelmişlerdir. Uzaktan eğitimde bilgisayar ve EBA üzerinden derslerini takip eden çocuklar derslerden sonra sosyalleşmek ve vakit geçirebilmek için ciddi ekran saatleri ile sosyal medya kullanımı görülmüştür.
- Öğrenci ve öğretmen ilişkilerinin incelendiği bir araştırmada (Coplan, Liu,Cao ve Li, 2016) öğretmen ile olan sağlıklı iletişimin, öğrencinin akademik başarısında pozitif rol oynadığı belirtilmiştir. Arkadaşlık ilişkilerinin, okulda akranları ile olan sosyalleşmenin de akademik olarak başarılı olmalarına neden olduğu tespit edilmiştir. (Huebner, Suldo, Valois, Darne ve Zullig, 2004)

Pandemi döneminde öğrencilerin bu iletişim eksiklikleri yüzünden akademik başarılarının düşmesi, sosyalleşme becerilerinin azalması gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu konularda öğrencilerin desteklenmesi konusunda ihtiyaçları olduğunu ortaya koymaktadır. (OCED, 2020)

- Çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin desteklenmesi ve öğrenip deneyimlemelerinde okul ortamı, arkadaşlık ilişkileri ve öğretmen rehberliği oldukça önemlidir. Çocukların pandemi sürecinde bu ilişkilerden yoksun kalması gelişimlerini olumsuz olarak etkilemiştir. Öğretmen ve öğrenci ilişkilerinde öğretmenin sınıf içerisinde öğrenciye verdiği duygusal destek öğrencinin okula gelme istemesi ile ilgili motivasyon kazandırmaktadır. (Lee ve Bierman, 2015) Bu tip nitelikli ilişkiler öğrencilerin okula bağlılıklarını etkilediği belirlenmiştir. (Furrer ve Skinner, 2003)

Tüm bu etkenler incelendiğinde gelişim çağındaki 6-10 yaş arası ilkökul öğrencilerinin okul ile olan ilişkilerinin en iyi düzeyde olması beklenmektedir. Pandemi sürecinde yaşanan olumsuzluklar da dikkate alındığında çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin desteklendiği, sosyalleşebildiği ve öğrenimini sürdürdüğü ilkokullar, çocukların için elverişli ve nitelikli olmak zorundadır. Pandemi ülkemiz adına okulların yetersiz olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Koronavirüs pandemisi ile hayatımıza giren etkilerin en aza indirgenmesi için okul ve okul bahçelerinin bu tip küresel sorunlar için ve diğer her şey için kullanılabilir hale getirilmelidir. Okul bahçelerinin yeterli alana sahip olması, okul bahçelerinin belirli niteliklere sahip olması, kişi başına düşen metrekarenin yeterli düzeyde olması, gerektiğinde derslerin bahçelerdeki alanlarda işlenebilmesi adına işlevsel olması gerekmektedir. Konu ile ilgili belirli yönetmelikler ile yasal düzenlemelere gidilerek kesin çözüm sağlanabilmelidir.

BÖLÜM 3

3. OKUL BAHÇELERİ

Çocuklar zamanlarının büyük bir çoğunluğunu okul bahçelerinde geçirmektedir. Okul bahçeleri öğrencilerin eğitimlerinin yanı sıra ebeveynlerinin fiili yaklaşımlarından uzak, daha özgür hissedebildikleri ve ona göre davranabildikleri mekanlardır. Gelişimlerinde büyük bir öneme sahip olan bu mekanlar onların öğrenme, serbest hareket edebilme, dinlenme, sosyalleşebilme ve kısaca yaşama mekânı olma özelliği taşımaktadır. (Melzer,2001) Bu mekanlar çocukların çevreye duyarlı, aktif ve sağlıklı bir birey olmaları açısından da önem taşımaktadır. Toplumun geleceğini oluşturan bu grubun karakterlerinin oluşmasında, büyüme ve olgunlaşma evresini geçirecekleri okul bahçelerinin onların bu istek ve ihtiyaçlarına karşılık vermesi beklenmektedir.

Dünyada okul bahçeleri ile ilgili birçok çalışma yapılmaktadır. Ülkemizde de bu çalışma örneklerinden söz edilebilir. Daha çok fiziki durumların eleştirildiği araştırmalar fiili bir sonuç vermemiştir. Dünyaya bakıldığında uygulamaların yapıldığını, öğrencilerin okulda yalnızca ders dinleme ve öğrenmelerinin yanında dışarıdaki mekanlarda ekolojik dengeyi görebilecekleri, dokunabilecekleri, hissedebilecekleri ve yaşamı tam anlamı ile kavrayabilecekleri uygulamalar görülmektedir.

Okul bahçelerinin öğrenme mekânı olarak kurgulanması gerekmektedir. (Hauser,2002) Aile ile sürekli olarak birlikte olup, evlerinden sosyalleşme adına yeni çıkabilen ve okula emanet edilen, karakterlerinin oluşmaya başlayacağı bu büyüme evresinde doğru tasarlanmış bir okul bahçesinin birey üzerindeki pozitif etkileri çeşitli çalışmalarca kanıtlanmıştır.

3.1 Okul Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi

Bahçe ve bahçecilik kavramı Pers kralı Cyrus'un soylu kişilere bahçıvanlık eğitimi verdiği bahçe düzenlediği bulunmuştur. (Miller,1904) On altıncı yüzyılda botanik bahçelerinin kurulmaya başlanmıştı, bunların ilk amacı tedavi amaçlı botanik bahçeleriydi. Comenius, 'Çocukların ağaç, çiçek ve bitkilere bakmaları ve onlardan zevk almanın öğretildiği, okullara bu şekilde okul bahçelerinin yapılması gerekmektedir.' demiştir. Basedow okul bahçelerini eğitim kurumları olarak onamıştır. Her kırsal alanda bir okul bahçesi kurulması, on dokuzuncu yüzyılda Avusturya Macaristan mahkemesi tarafından karar verilmiştir. (Miller,2005)

Avrupa'da genel olarak gelişen okul bahçeleri özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde ve Almanya, Fransa gibi ülkelerde hızlı gelişim göstermiştir. Bu ülkelerde anaokulu öğrencilerine, her çocuğa bir bahçede bitki yetiştiriciliği için belirli parterler verilmiştir. (Wellhousen,2002) 1900'lü yıllardan sonra çeşitli uygulamalar ve öğretiler ile bahçeciliğin önemi ciddi anlamda vurgulanmıştır. Montessori ile duyu eğitimi, ahlaki gelişim ve doğanın öneminin vurgulanması, Patty Hill'in çocukların öğrenmesine yönelik geleneksel yaklaşımlar adlı araştırma ve uygulamalar bu önemi vurgulayan bazı çalışmalar arasındadır. (Subramaniam,2002; Wellhousen 2002)

Türkiye'de ise iki amaçlı eğitim sistemi kurulmuştur. İlk başta çiftçilik esaslı eğitim verilirken daha sonradan Avrupa'daki yeniliklerin ülkemiz eğitim sisteminde değişikliklere yol açmasıdır. Köy Enstitüleri kurulduğunda bahçecilik ile ilgili dersler müfredatta idi. Bu uygulama bahçeleri sürekliliğini koruyamamıştır. Cumhuriyet yıllarında, 1960 sonrasında tarımsal üretime verilen önem zamanla azaldığı için okullardaki uygulama bahçeleri de önemini yitirmeye başlamıştır. (Gedikler,2018)

Şekil 3.1 İsveç'te bir ilkokul bahçesinde uygulama yapan çocuklar (Akerblom,2004)

Şekil 3.2 Ankara Akçaviran köyü ilkokulu uygulama bahçesinden bir görünüm (Thrower,1966)

3.2 Okul Bahçelerinin Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Etkisi

Çocukların gelişimlerini destekleyebilecek şekilde tasarlanmış ve uygulanmış dış mekanların çocuk üzerinde fiziksel, ruhsal, zihinsel ve bilişsel etkileri olduğu

saptanmıştır. Doğru tasarlanmış okul bahçeleri yardımıyla çocuklar ders aralarında dış mekân kullanımı ile kendi enerjilerini atabilecekleri aktiviteler ile kendilerini rahatlamış hissedecek, aktif katılım gösterebilecek ve farklı sınıf öğrencileri yani akranlarıyla birlikte olabilecekleri için kişilere ve eşyalara olan saldırma eylemleri azalacaktır. Hayal güçlerinin gelişebilecekleri, yeteneklerinin farkında olabilecekleri ve bu farkındalık ile öz güvenlerini kazanabilecekleri, sorumluluk duygularının farklı bir seviyeye ulaşmaları ve kendileri ve çevresi ile olan iletişiminin artacağı vb. sağlıklı gelişimler gözlemlenebilmektedir. (Melzer 2001; Hauser 2002)

Okul bahçelerindeki doğal alanlar çocuklarda tasarım ve uygulama konularında yaratıcılıklarını geliştirirken, fiziksel olarak da gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Fiziksel gelişim genellikle atlama, zıplama, tırmanma, koşma vb. ile alakalıdır. Bu aktiviteleri yapan çocuklar örneğin koşma eylemini gerçekleştirirken kendi potansiyelini keşfederek, yeteneklerini öğrenebilir, hayal güçlerini de geliştirerek öğrenme sürecini desteklemektedir. (Marcus and Francis, 1998)

Okul bahçesinde bulunan kütükler, ahşap yapılar, ağaçlar, çalılar, çiçekli ve çiçeksiz bitkiler, göletler, kaya parçaları, çamur, kum, su vb. doğal öğeler çocukların zihinlerinde keşfetme duygularını, hayal güçlerini birebir çalıştırmaktadır. Ayrıca ağaçların mevsim geçişlerinde geçirdikleri değişimi gözlemlemekte, kokulu bitkileri duyumsamakta, çiçekli bitkilerin çiçek açma dönemine kadar bir gözlem yapabilme becerisine, farklı dokulara dokunarak farklı his tanımlamaları da çocukların gelişimleri için çok önemlidir.

Dünyada ve Türkiye’de yapılan birçok araştırma ve faal uygulamalar belirli kriterlere sahip olarak oluşturulmuş okul dış mekanlarının olumlu ve pozitif sonuçlarını ispatlamışlardır. Hala günümüzde devam eden metotlar bulunmaktadır. Bu metotlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Montessori Metodu; İtalya’nın ilk kadın tıp doktoru olan Dr. Maria Montessori (1870–1952) daha önceleri zihinsel engelli öğrenciler üzerinde uyguladığı sistem başarılı olunca bu durumu normal kabul edilen öğrenciler üzerinde de uygulamak istemiş ve buna göre çalışmalarını sürdürmüştür. Metot okul iç ve dış mekanlarının çocukların keşif yapabilecekleri ortamlar olması üzerinde işlemektedir. Montessori’ye göre çocuk dışarıdan veya kişilerce öğrenmemelidir. Eğitim bir çeşit ‘Kendi kendini eğitime’ şeklinde tanımlanmıştır. Okul çevresi çocukların ihtiyaç ve gereksinimlerine cevap verecek amaca hizmet etmeli, kontrollü ve planlıdır. (Orem,1970)

İç mekânda öğrencilerini gerçek nesnelere bir araya getiren Montessori dış mekânda da çocukların gerçek bitki yetiştirmesini, dokunarak gözlemleyerek öğrenmesini istemiştir. Hayvan yetiştirmeyi, bakımı ve bakım sorumlulukları çocuklar için günlük temel etkinlikler dahilindedir. Her bir nesnenin bir tane bulunduruur. Bunun nedenini de çocuklara her istediklerine istedikleri an da ulaşamayacağı gerçeğini öğretmektir. Ailede ebeveynler tarafından karşılanan her türlü istek bu eğitim ile hakedilen, sabredilerek elde edilen bir şeye dönüşmektedir. Bu da ciddi bir ruhsal, zihinsel öğretimdir. Bu yaklaşım çocukların birçok yönden gelişmesini sağlamaktadır. Hareket eğitimi (fiziksel), duyu organlarının eğitimi ve dil eğitimi en önem verilen alanlardır. (Montessori, 1964) Bu konunun önemini ortaya çıkararak gerekli çalışmalarını yapmıştır. Günümüzde hala bu metot üzerinde dünyada çalışılmış okullar bulunmaktadır. Dünya üzerinde 76 ülkede bu metot ile eğitim verilmektedir. (Montessori)

Şekil 3.3.'de Montessori okulunda eğitim gören öğrencilerden bir görüntü bulunmaktadır.

Şekil 3.3 1906 yılından Montessori okulundan bir görüntü (Montessori 1a)

Dalton Eğitim Modeli: Helen Parkhurst, 1921 yılında Montessori'den esinlenerek, karşı bir seçenek olarak Dalton Laboratuvarı planını tasarladı. Bu plana göre haftalık ders programları ve ders saatleri, zil ve teneffüsler kaldırılmış bunun yerine öğrenciye zamanını nasıl değerlendirip, planını nasıl kendi başlarına yapabilirlerin eğitimi verildi. Öğleden önce iç mekânda işlenen dersler öğleden sonra tamamen bahçeye açılır ve öğrencilerin hareket etmelerini teşvik etme amacı ile beden eğitimi ile geçer. Spor alanlarına yönlendirilerek spor yaptırılan öğrencilerin fiziksel aktivitelerini başarı ile arttırma amaçlanmıştır. Spor yapmak ile gelen öz güven, kendilerini ifade ediş biçimlerinin rahatlaması da psikolojik-zihinsel olarak pozitif anlamda etkilemektedir. (Edward, 1991) Hollanda'da yer alan Dalton de Vijver okulu tamamen Dalton Eğitim modeline göre eğitim vermektedir.

Pestalozzi (1998) göre ise bir çocuğun dokunarak (eller), hissederek (kalp) ve düşünerek (beyin) kendini en doğru şekilde yetiştirebileceği düşüncesi vardır.

Çocukların normal örgün eğitimlerinin yanı sıra mutlaka dış mekân bağlantısı ve fiziksel egzersizlerin bu eğitime dahil olması gerektiğini savunmuştur. Aktivite ve farklı deneyimler sonucunda temel eğitim bilgilerinin daha kalıcı ve yaşamlarında daha etkili olduğu, sosyalleşip keşfetmede, farklı oyun modelleri kurarak yaratıcılıklarının gelişmesinde, fiziksel aktivite becerilerinin de aynı oranda geliştiğini savunmaktadır. (Wood ve Martin, 2000) Bu anlayışa göre Almanya'da Pestalozzi Okulu kurulmuştur. Açık hava sınıfları düzenlenmiş ve öğrencilerin dış mekânı direk olarak algılamaları sağlanmıştır.

Jena Eğitim modelinde ise öğrencilerin okul çevreleri ile ilgili güçlü bir bağ kurulması istenir. Dış mekân kullanımı yalnızca öğrenciler kullanımlı değil, okul dışı zamanlarda yerel halkın da gelip kullanabilmesi amaçlanmıştır. (Zikuda ve diğ. ,2012)

Geçmişte yapılan tüm bu uygulamalar hala geçerliliğini korumaktadır. Uygulamaların esas amacı örgün eğitim sistemine dış mekanları dahil edebilmektedir. Dış mekânda doğa ile iç içe olan, fiziksel olarak hareketli, zihinsel olarak her şeyin farkında olabilen ve etrafını gözlemleyebilen bireyler yetiştirebilmek eğitimde esas önceliktir. Bu yüzden düşünülmüş, tasarım ve planlanmış okul dış mekanları toplum için önem teşkil etmektedir.

3.3 Okul Bahçelerinin Nicelik (Fiziksel) Bakımından İncelenmesi

Hızlı betonlaşma ve çarpık kentleşmenin artması çocukları sokaklardan, güvenli oyun alanlarından uzaklaştırmıştır. Bu yüzden özellikle gelişim çağındaki 6-9 yaş arası çocukların buldukları okullar ve okul bahçeleri gelişimleri için ciddi bir öneme sahiptir. Okul bahçeleri gelişimleri için nicelik ve niteliksel olarak yeterli olmalıdır. Bina yeterlilikleri ön planda tutulsa da günümüz şartları artık binaların yanında bina dış mekanlarının da yeterliliklerinin artması gerektiğine işaret etmektedir.

Türkiye'nin her bölgesinde farklılık gösterebilecek bu nicel yeterlilikler var olan imar mevzuatları, bölgenin alan tayinleri, mesafe, yoğunluk ve nüfusa göre değişkenlik göstermektedir.

Türkiye'de 2020/2021 araştırmasına göre ilkokul kurumlarının sayısı 43.601'dir. Bu kurumlarda ilkokul ve ortaokul birlikte veya yalnızca ilkokul şeklindedir. (MEB,2015) Kurumlarda fiziksel mekân yerleşimi imar planına göre yapılmaktadır. Alan hacimleri ve nüfus ile ilgili standartlar yasa ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. (Yomralıoğlu ve Uzun, 2001) 3194 sayılı İmar Kanunu'na dayalı olarak 02.11.1985 tarih ve 18916 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanan 'Plan yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik' hükümleri ile belirlenmektedir. Yönetmelik 04.06.2014 tarih ve 29030 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan değişiklik ile okullar için bırakılması gereken alan büyüklükleri yeniden belirlenmiştir. Aynı yönetmeliğin 12/(2) maddesinde "İmar planlarında; çocuk bahçesi, oyun alanı, açık semt spor alanları, aile sağlık merkezi, kreş, anaokulu ve ilkokul fonksiyonları takriben 500 metre mesafe dikkate alınarak yaya ulaşımı hizmet etki alanında planlanabilir." ifadesi yer almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı 2015 yılında "Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları Kılavuzunu yayınlamıştır. Bu kılavuzda çeşitli imar arsa bilgileri yer almakta, okul bahçelerinde öğrenci başına düşen m²'nin 25-30 m² olması gerektiği belirtilmiştir. Okul binası arazinin %35'ini kaplarken, %65'lik kısımda yeşil alan, açık alan ve oyun alanları olarak düzenlenmesini belirtmişlerdir. (MEB,2015)

Alan büyüklükleri ve kişi başına düşen m² ile ilgili çeşitli düzenlemeler ve belirli standartlar belirlenmiştir. Kurumlar ve konu ile ilgili kişilerin belirli çalışmaları olmuştur fakat Türkiye'de yapılan uygulamalara bakıldığında gerçekçi bir sonuç elde edilememiştir. Konu ile ilgili uluslararası bir standart da mevcut değildir.

Türk Standartları 9818/Nisan 2000 okul bahçeleri ile ilgili şöyle bir tanım belirtilmiştir. “Bahçe, gürültü, duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzak, bitki ve ağaç yetiştirilmesine uygun toprak yapısında olmalı, çevre duvarı bulunmalı, bahçenin uygun bir köşesinde içme suyu çeşmeleri, oturma köşeleri ve açık spor alanları düzenlenmeli, yeter sayıda çöp kutuları yerleştirilmelidir” ifadesi yer almaktadır.

Yine Türk Standartları 10492/Kasım 2005 ise okul bahçesi ile ilgili şöyle bir standart belirtilmiştir. “Okul sahası bahçe duvarı ile çevrili olmalı; okulun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamalı; bahçede öğrenci yaş gruplarının ölçülerine uygun oturma grupları ve TS 12201’e uygun çöp kutuları yerleştirilmeli ve yaş gruplarına göre açık spor alanları düzenlenmelidir.” ifadesi kullanılmıştır.

Belirlenen standartların belirli sınırları belirtilmemiş ve netlikten uzaktır. Bu standartlar Türkiye şartlarında genel bir ifade şeklinde kalmış, uygulanmamıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı eski adıyla Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1999 yılında yayınlanan genelgede okul açık alanlarının 45.000 nüfusa sahip yerleşim yerlerinde öğrenci başına 4 m², 45.000’den daha az nüfusa sahip yerlerim yerleri için 4,5 m² olarak belirlemiştir. Ortaokulda sabit tutulmuş, 3 m² ile sınırlandırılmıştır. (Resmî Gazete,1999) Türk Standartları Enstitüsü’ne göre ise okul bahçeleri 400 m²’den az olmamalı, öğrenci başına düşen alan 5 m² olarak planlanmalıdır. Bu planlama okuldaki öğrenci sayısına göre değişiklik gösterebilmektedir. (TSE, 1996)

Dünyada bu tablo daha farklıdır. Durum aşağıdaki çizelgede ifade edilmiştir:

Tablo.3.1 Dünya ülkelerinde öğrenci başına düşen açık alan metrajları (Özyaba ve Özyaba, 1998)

ÜLKE	M2
Bulgaristan	40 m ²
Almanya	30 m ²
İngiltere	25 m ²
ABD	20 m ²
Polonya	16 m ²
Fransa	15 m ²
Çin	15 m ²

American Public Health Association (APHA) (Amerikan Halk Sağlığı Birliği) tarafından oluşturulmuş standartlara göre öğrenci başına düşen alan bina içerisi de dahil toplam 20,24 m² olarak belirlenmiştir. (Yılmaz,1995)

Okul bahçeleri yakın çevresi ile de bir bağlantı olacak şekilde planlanmalıdır. Okulun kullanılmadığı tatil zamanları ve akşamları yakın çevre halkı okul bahçesini kentsel alan gibi kullanmalıdır. Avrupa ve dünyada farklı ülkelerde planlama genellikle bu bağlamda yapılmaktadır. (Aksu ve Demirel,2011)

İstanbul'daki ilkökul dış mekanlarında öğrenci başına düşen alan metraji buldukları ilçelere göre farklılık göstermektedir. Alan olarak daha büyük, nüfusu az ve öğrenci sayısı da buna bağlı olarak azalan Silivri ve Çatalca ilçelerinde sırasıyla ortalama 10,85 ve 9,08 m² alan tespit edilmiştir. Beşiktaş, Büyükçekmece ve Sarıyer ilçelerinde ortalama 6 m²'den fazladır. Avrupa yakasındaki diğer bütün ilçelerde öğrenci başına düşen alan 5 m²'nin altında tespit edilmiştir. En az kişi başına düşen bahçe alanı da bu çalışmanın yapılacağı örnek okulunda bulunduğu Beyoğlu ilçesidir. Burada bahçe alanı 2-3 m² arasında değişmekte, bazı okullarda daha da az olmaktadır. (Karaburun ve arkadaşları, 2015)

Ülkemizde okul bahçeleri ile ilgili belirli standartlar yürürlükte olmasa da MEB bazı projeleri hayata geçirdiği görülmektedir. 'Okullar Hayat Olsun' projesi uygulama protokolünde düzenlenmiştir. Bu projeye göre okullar ve bahçeleri yıl boyu kullanıma açık olmalıdır. Konuyla alakalı pilot okullar seçilerek proje yürütülmek istenmektedir.

MEB'e bağlı faaliyet gösteren tüm okulların eğitim ve öğretim saatleri dışında, hafta sonları ve yaz tatillerinde derslik, kütüphane, bilgi teknoloji sınıfları, çok amaçlı salonların, spor salonlarının ve okul bahçelerinin belediyeler ile iş birliği yapılarak çevrenin hizmetine açılması, okulların öğrenci ve yetişkinler için 'hayat boyu öğrenme merkezi' ve 'yaşayan güvenli alanlar' haline dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, ilgili belediye ve sivil toplum örgütlerinin de katkıda bulunacağı, okul bahçelerini okulların fiziki yapılarına göre ekolojik olarak değerlendirilmesi, yeşil alanların zenginleştirilmesi de amaçlanmıştır. (Anonim, 2012)

Okul bahçelerinin çevre tarafından da yıl boyu kullanılması ile yapılan çalışmalar bu şekildedir. Ülkemizde 2012 yılında gündeme gelmiş olan bu durum dünyanın birçok kentinde çok uzun zaman önce kabul edilmiştir. Okullar kent parkları, çocuk oyun alanları vb. alanlarla birlikte planlanmıştır. (Akdoğan, 1972)

MEB uygulamaları sonucunda da okul bahçelerinin sürekli kullanımında dış mekanlardaki donanımların yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Okulların buldukları bölgeye göre de eksikliklerinin tespit edilmesi, buna göre mekân ve donanımlarının yeterli düzeye getirilmesi gerekmektedir. Okul dış mekân tasarımlarında okulun

bulunduğu çevre, konumu, mevsimsel özellikleri, topoğrafik durumları ile bölgenin tarihi, çevresel özellikleri ve mimari dokusu dikkate alınması gerekmektedir.

Şekil 3.4 MEB'e bağlı 'Okullar Hayat Olsun' projesi amblemi

3.4 Okul Bahçelerinin Nitelik (Tasarım ve Planlama) Bakımından İncelenmesi

Okul bahçelerinin öğrencilerin eğitimlerinde süreklilik sağlanabilmesi adına belirli planlamalar ile tasarlanmalıdır. Eğitim yalnızca sınıflarda değil, dışarıyla bir bütün olarak verilmelidir. Okul bahçelerinin planlı tasarlanması öğrenci, öğretmen ve çevre için oldukça fayda sağlayabilecek bir durumdur. Bu faydalar şu şekilde açıklanabilir;

Örgün eğitime katkı: Dış mekânda eğitim gören öğrencilerin okuma, yazma, bilim ve diğer temel derslerinde %92 oranında daha istekli oldukları yapılan çalışmalar sonucunda belirlenmiştir. (Lieberman ve Hoody, 1998)

Çocukların okul bahçelerinde bitki ve yetiştiriciliği ile ilgilenmeleri hakkında yapılmış bir çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları şu şekildedir.

- Toprak ile elleri ile temasa geçen çocuklar hem negatif enerjilerini atmakta hem de kirlenerek öğrenmenin verdiği mutluluk ile ciddi bir motivasyona sahip olmaktadır.
- Ekolojinin değişim ve dönüşümü ilkokul çocukları için karmaşık sayılabilecek bir süreçtir. Bitki yetiştiriciliği yapan öğrenciler ekolojik dengenin, mevsim geçişlerinin nasıl ve ne şekilde olduğunu uygulayarak öğrenmektedir.
- Çocuk yaşta öğrenilen çevre bilinci ileri yaşları için topluma faydalı çevresine duyarlı bireyler yetişmesini sağlamaktadır.
- Bitki yetiştiriciliği yapan öğrenciler takım halinde olmayı, takımca hareket edebilmeyi öğrenmektedir. Katılımcı bir yaklaşım örneğini çocuk yaşta deneyimleme fırsatı sunulmaktadır.
- Sebze ve diğer bitkilerin olgunlaşma sürecini gözlemleyen çocuklar sabırlı olmayı da öğrenmektedirler. Gözlem yetenekleri gelişmektedir. (Blair, 2009)

Fiziki gelişimlerine katkı: Okul dış mekanlarında var olan basketbol sahası, futbol sahası vb. spor alanları, diğer açık alanlar (koşma,yürüme,zıplama) çocukların fiziki hareket edebilmelerine olanak sağlamaktadır. Çocuk kullanımı kendi tercihiine göre yapabilir.

Ruhsal ve zihinsel gelişime katkı: Okul dış mekanlarında geçirilen zamanda çocuklar sosyalleşebilecek, kendi sınıfı dışındaki diğer akranları ile iletişim kurabilecektir. Bu iletişim birlikte oyun oynamaya, oturma, dinlenme aktivitelerini yapmayı gerektirecek, bu şekilde sosyalleşebilen ve kendi alanından çıkan çocuk daha özgür dolayısıyla daha mutlu hissedecektir. Dış mekânda var olan bitkiler, yetiştirdikleri bitki ve sebzeler ile doğa ile iç içe olma hissi ruhsal anlamda iyi hissetmelerini sağlayacaktır.

Kentsel yeşil alan ve rekreasyonel alan olanağı: Betonlaşma ve kentleşme ile büyük şehirlerde yeşil alanların önemi artmıştır. Var olan açık alanlar en iyi şekilde değerlendirilip, halkın kullanıma açılması belediyelerin birinci öncelikleridir. Özellikle İstanbul gibi metropol bir şehirde bu tip alanlar çok daha önem kazanmıştır. Doğru bir planlama ile tasarlanmış okul bahçeleri, okul zamanları dışında (hafta içi akşam, hafta sonları, resmî tatiller, yaz tatilleri gibi.) halka açılarak kullanıma açılması her mahalle için ciddi bir fırsat yaratabilir.

Çocuk yaşta kazandırılmış doğa ve çevre bilinci: Doğadan, doğal ortamlardan uzakta yetişen çocuklarda 'biyofobi' adı altında bitki, hayvan ve organik maddelerle

olan temastan kaçınma, dış ortamda huzursuzluk hissetme eğilimi gözlemlenmiştir. (Wake ve Birdsall, 2016) Doğadan uzak kalınmadan, eğitimlerinin ilk yıllarında planlı bir okul dış mekanlarında eğitim gören çocuklarda doğayı erken keşfetme, onu tanıma ve koruma bilinci gelişmektedir. Duyarlı bireylerin yetişmesinde birincil basamak olarak okul bahçeleri kullanılabilir.

Çevreye duyarlı bireyler yetiştirmek istendiğinde, okul bahçelerinin çevreye yönelik bilgi, tutum, beceri ve davranışların kazandırılacağı mekanlar haline dönüştürülmesi gerekmektedir. (Karatekin ve Çetinkaya, 2013)

İstanbul'da okul dış mekanları incelendiğinde genel olarak plansız, tasarım kararlarından uzak, binadan kalan boşlukların değerlendirildiği bahçeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Planlanmış ve tasarlanmış bir okul bahçesinde olması gereken alan kullanımları ve mekanlar son yıllarda ciddi anlamda tartışılmaya, akademik araştırmalar ile desteklenmeye başlanmıştır.

Shell (2001), çocukların ekipmanlara değil, fırsatlara ihtiyacı var demiştir. Doğru ve eğitimi destekleyici bir tasarım çocukların öğrenme, keşif duygularının artmasına neden olacaktır. Acar (2019)'ın dediği gibi 'Bir okul bahçesi çocuklara hangi olanakları sağlamalıdır?' sorusunun cevabı aranmalıdır.

Araştırmaya göre okul bahçesinde yapılan etkinlikler aşağıdaki gibi belirlenmiştir. (Lindholm,1995)

1. Öğretmen gözetiminde olan etkinlikler
2. Bireysel oyun zamanları. Burada takım ve gruplaşarak oynama, ikili oyun grupları, tek başına anlamlı zaman geçirme ve gezinme.

Okul bahçelerinin mekânsal olarak ne ifade etmesi gerektiği alan kullanımları açısından da şu şekilde ifade edilmiştir. (Lackney, 1994) Peyzaj tasarım alanları, sert zemin alanları, çim/doğal oyun alanları, dış mekân sınıfları, bitki yetiştiriciliği alanları, oyun evleri, doğa ve dış mekanda farklı çalışma alanları ve otopark şeklinde belirlenmiştir.

Erdönmez (2007)'in yapmış olduğu araştırmaya göre okulda bulunması mekanlar 6 grupta belirlenmiştir. Bunlar dinlenme alanları (mola verme, oturma alanları, tören alanı), fiziksel ve zihinsel gelişim alanları (Spor alanları ile oyun alanları), Eğitim alanları (açık sınıflar), Organik bahçe, özel bahçeler (kuş bahçesi, kelebek bahçesi, arı oteli vb.), diğer alanlardır. (Otopark)

Acar ve arkadaşlarının (2019) yapmış olduğu çalışmada ise bu mekanlar 5 grupta toplanmıştır. Tablo 3.2'de görüldüğü şekilde gruplanmıştır.

Yapılan bu araştırmalar neticesinde ortaya konulmuş ortak alan kullanımları ve mekanlar oluşmuştur. Bir okul bahçesi tasarımında bu mekanların ve bunlara bağlı özelliklerin dikkate alındığı bahçeler planlamak çocukların gelişimlerine katkıda bulunacak, okul personeli ve yerel halkında faydalanabileceği açık kentsel alanlara dönüştürülebilir mekanlar ortaya çıkmış olacaktır.

Okul dış mekanlarında donatı olarak yapısal peyzaj ve bitkisel peyzaj tasarım kuralları referans olarak alınabilir. Yapısal peyzajda bir okulun dış mekânında olması gereken her şeyin bulunması gerekmektedir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Sınırlayıcı Elemanlar: Okul bahçelerini diğer açık kentsel alanlardan ayıran en önemli özelliklerinden birisi kurum aracılığı ile sürekli olarak korunmasıdır. Güvenlik görevlisinin bulunduğu bu elemanlarda sınır elemanı da güvenlik için gerekli görülmektedir. Tasarımda alanı tanımlayan, okulu çevreden ayıran, korunmasını sağlayan, giriş çıkışları düzenli hale getiren yapısal elemanlardır. Bu sınırlayıcı elemanlar okulun bulunduğu çevreye ve topoğrafik özelliklere göre çevre duvarları, korkuluk, tel çitler gibi farklı şekillerde olabilmektedir. Dışarıdan görünümü en aza indirgeyecek, okuldan da dışarıyı engelleyici şekilde olması beklenmektedir. Bitkisel elemanlar ile de desteklenen çevre duvarları gürültü kontrolü sağlamaktadır. Bitkisel peyzaj olarak çit bitkileri, sarılıcı bitkiler kullanılmaktadır.

Tablo.3.2 Okul bahçesi alanları ihtiyaç programı (Acar ve Sekban, 2019)

Tören Alanı	Tören Alanı Performans/Gösteri Alanı
Spor Alanı	Futbol Sahası Basketbol Sahası Voleybol Sahası
Eğitim Alanı	Açık Derslikler Alfabe Bahçesi Müzik Bahçesi Resim Bahçesi Okuma Alanı Trafik Eğitim Alanı Bitki Yetiştiriciliği Alanı
Oyun Alanı	Aktivite Alanları Tırmanma Duvarları Seksek Oyun Alanları vb.
Diğer Alanlar	Açık Yeme-İçme Alanları Otopark

Kent Ekipmanları: Öğrenci ve okul personelinin kullanabileceği oturma elemanları (bank vb.), gölgeleme elemanları (kameriye, çardak, pergola vb.), yönlendirme levhaları, çöp kutuları, anıt ve plastik objeler (Atatürk heykeli gibi.), aydınlatma armatürleri okul dış mekânında olması gereken ana ekipmanlardır. Bu malzemelerin sürdürülebilir olması, çevresi ile uyum göstermesi önemlidir. Plastik oyun ekipmanı yerine ahşap oyun grupları kullanımı olması gibi. Su öğeleri de okul dış mekanlarında kullanılabilir. Güvenlik önemleri alınmış, oyun alanları ile birlikte kullanılacak hareketli ya da hareketsiz süs havuzları, biyolojik göletler veya çeşmeler okul bahçelerinde yer alabilir.

Sert Zemin: Okul bahçesinde tören alanı ve otopark olarak kullanılacak alanların birçok okulda asfalt olarak yapıldığı görülmüştür. Asfalt, taş ve çakıl gibi döşeme malzemelerinin ilköğretim okullarında uygun olmadığı belirlenmiştir. (Erdönmez,2007) Otopark alanları ana oyun ve tören alanlarından ayrılan okullarda zeminde asfalt kullanılabilir. Tören alanı ve oyun alanlarında sert malzeme kullanılmalıdır. Koşma ve yürüme için uygun alanlar oluşturulmalıdır. Çok yumuşak zeminlerinde kabul görmediği ilköğretim bahçelerinde oyun alanlarında doğal malzemelerin kullanılması, düşme esnasında yaralanmaların en aza indirgenmesi için çim alan, sıkıştırılmış toprak, kum ve güvenlik testi yapılmış kauçuk malzemeler kullanılabilir. (Önder ve Akay, 2018) Yağmur suyu toplama sert zeminlerde düşünülmesi gereken önemli unsurlardan birisidir. (Funnell ve ark,1997) Suyu emecek, geçirgen malzemeler kullanılmalıdır. Su ile temas edildiğinde kaymayacak, yüzeyi kumlanmış ve yakılmış doğal taşlar seçilmelidir.

Bitkisel peyzaj tasarımına bakıldığında ise kentsel açık alanlar için gerekliliği kesinlikle olması gereken bir tasarım öğesidir. Fonksiyonel ve estetik durması, canlı bir materyal olması bitkilendirme tasarımını önemli kılmaktadır. Okul bahçelerinin bitkilendirme ilkelerini şu şekilde sıralayabiliriz: (Acar ve Sekban, Erdönmez, Tandoğan)

1. Seçilecek bitkilerin ekolojik istekleri bilinmeli ve doku, renk, biçimleri dikkate alınmalıdır.

2. Ekolojik döngüye göre bitki seçimi yapılmalıdır. Her dem yeşil bitkiler ile bahar ve yaz aylarında çiçek açabilen, kışın yapraklarını döken bitkiler seçilerek çocukların gözlem yeteneklerini geliştirme amaçlanmalıdır.

3. Perde özellikle bitkiler kullanılmalıdır. Sınır duvarı boyunca kullanılan bir bitki gürültüyü ve kötü görüntüyü perdeler, yalıtım ve güvenlik sağlar.

4. Çocukların oyun alanları diye tabir edilen mekanlarda gizlenme, saklanma alanları yaratmayacak alçak bitkiler ile geniş yapraklı ağaçlar kullanılmalıdır.

5. Dayanıklı bitkiler seçilmelidir. Zehirli ve alerjik etken yapan bitkilerden uzak durulmalıdır.

6. Çalı ve formlu bitkiler ile mekanların yerleri belli edilebilir, yönlendirmeler yapılabilir. Seçilecek bitkiler çok önemlidir. Bazı bitkiler zehirli veya alerjik etki bırakabilir. Dikenli bitki kullanımı ile çiçekleri dokunma veya yeme ile zehirli olabilecek çiçekli bitkilerin okul alanlarında asla kullanılmaması gerekmektedir. Bu bitki türlerinden bazıları aşağıdaki tablolardaki gibidir.

Tablo.3.3 Peyzaj düzenlemelerinde zehirli olabilecek bazı bitkiler (Özgen, 1987)

ZEHİRLİ BİTKİLER BOTANİK ADI	ZEHİR ORGANI
Achillea Millefolium	Bütün organları
Cotoneaster ssp.	Meyve,Çiçek
Cydonia oblonga	Tohum, Taze Yaprak
Euonymus europea	Meyve,Tohum
Hedera Helix	Bütün organları
Hydrangea ssp.	Çiçek
Iris germanica	Bütün organları
Lantana camara	Yeşil Meyve
Ligustrum vulgare	Yaprak, Meyve
Nerium oleander	Bütün organları
Prunus armeniaca	Çekirdek
Prunus communis	Tohum
Robinia pseudoacacia	Bütün organları
Rhododendron ponticum	Yaprak, Çiçek
Taxus baccata	Tohum
Wisteria sinensis	Tohum

Tablo.3.4 Peyzaj düzenlemelerinde kullanılan alerjik etki sağlayabilen bazı bitkiler (Özgen,1987) (A : Önemli, B: Orta Derecede Önemli, C: Az Önemli)

ALERJİK ETKİ YAPAN BİTKİLERİN BOTANİK ADI	ALERJİK ETKİ ARALIĞI
Acacia dealbata L.	C
Acer negundo	A
Acer campastre	C
Carpinus betulus	B
Cedrus libani	B
Cupressus sempervirens	C
Fagus orientalis	C
Fraxinus angustifolia	C
Juniperus ssp.	B
Ligustrum vulgare	B
Morus ssp.	B
Pinus sp.	C
Platanus orientalis	B
Quercus sp.	A
Robinia pseudoacacia	B
Salix alba	C
Tilia argentea	B
Taxus baccata	C

BÖLÜM 4

4. OKUL BAHÇELERİNİN ÇOCUKLAR İÇİN DAHA YAŞANILIR OLMASI İÇİN YAPILAN ÇALIŞMA VE UYGULAMALAR

Okul ve okul bahçelerinin çocuk için daha yaşanılabilir hale gelmesi için dünyada ve ülkemizde çeşitli çalışma ve uygulamalar yapılmıştır. ‘Learning through landscape’ ve ‘Child Friendly School’ (Çocuk Dostu Okul) çocukların öğrenimlerini daha eğlenceli ve onları daha aktif hale getirmek için ders içeriklerinin dış mekanlara taşındığı, farklı içeriklerin üretildiği, sağlıklı, güvenli, çekici çevreler ile çocukların oyun gereksinimlerine cevap verecek eğitim şeklinin uygulandığı çalışmalardır. (UNICEF, 2006)

Şekil 4.1 Learning through landscapes amblemi (LTL)

Learning through landscape Birleşik Krallıkta kurulan, çocukların açık havada öğrenmelerini ve oyunlarını geliştirmelerini hedeflemektedir. Projenin vizyonu çocukların açık havada eğitim görmesi, oyun oynarken doğa ile bir olmalarını ve bunun her çocuk ve genç için eğitimin temel bir parçası olduğu toplulukları kurmaktır. (LTL) Genel olarak öğrenme bahçelerinin temel hedefleri şu şekildedir:

- Okulda ve okul öncesinde çocukların açık havada öğrenmenin ve oyun oynamanın faydalı bir uygulama olduğu,
- Çocukların gelişimlerini destekleme amacıyla okul dışı mekanlarının tasarım ve planlanmasında ilham olabilmek ve bunları uygulamak,
- Öğretmenler ve akranlarıyla dışarıda kaliteli vakit geçirebilen çocukların kişisel gelişimlerini olumlu yönde etkilemektir.

Learning through landscape (Öğrenme Bahçeleri) ile ilgili birçok okulda uygulamalar yapılmıştır. Bu çalışmalara örnekler aşağıdaki gibidir.

Amerika'da Denver eyaletinde bulunan 96 ilkokulda öğrenme bahçesi düzenlemesi yapılmıştır. Toplum bilinci geliştirmek ve öğrencilerin akademik başarılarını destekleme amacı ile öğrenme bahçeleri düzenlenmiştir. Bu okul bahçeleri okul dışı zamanlarda mahalle parkları olarak kullanıma açılmışlardır. Daha büyük ölçekli bahçeler kentsel mekanlar olarak kullanılmaktadır. Uygulama sonucunda çocuklarda çevre bilinci oluşmuş ve toplum duygusu benimsenmiştir. Geleneksel olarak görülen okul bahçelerine yeni bir bakış açısı kazandırılarak öğrencilerin fiziksel ve sosyal becerilerinin arttığı tespit edilmiştir. (Türk, 2019)

Mountain View İlköğretim Okulu'nda learning landscape uygulamasını yapmış okullar arasındadır. Okulun dışı mekan öğrenme alanlarını uygulamaya karar vermesinde COVID-19 etkisi bulunmaktadır. Pandemi nedeniyle sokağa çıkma yasakları, belirli sayıda öğrenciler ile sabah-akşam öğretilere devam edilmesi okulda çözülmesi gereken bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Temiz havada, uygun koşullarda ders yapma, çocuklara kaybedilen doğa bilincini aşmak için öğrenme bahçeleri oluşturulmuştur. Tüm bu süreç okul yönetiminin bu öğrenme mekanizmasını öğrenci, öğretmen ve velilerine proje sunması ile gerçekleşmiştir. 2020 yılında çevrim içi katılım ile bütün okul yönetimi ve kullanıcılar bilgilendirilmiş, büyük bir çoğunluğun onayı sonucu bu öğrenme bahçelerine hızlıca geçiş yapılmıştır. Bu bahçelerin tasarlanması için de bir peyzaj mimarı görevlendirilmiştir. Peyzaj mimarı konu ile ilgili ön çalışmasını yaparak okul kullanıcıları ve velilere bildirmiş, onay sonrasında da uygulama yapılmıştır. (Outdoor Learning)

Şekil 4.2 İngiltere’de öğrenme bahçesinde eğitim gören çocuklar (LTL)

Okulda oyun ekipmanları yenilenmiş, güvenli zeminler oluşturulmuştur. Engelli erişimi ve engelli oyun grupları ile diğer oyun grupları da öğrencinin doğa ile öğrenmesini amaçlamıştır. (Türk, 2019)

Kanada’da yapılmış öğrenme bahçelerinde öğrenci, eğitimci ve halkın istekleri göz önünde bulundurulmuştur. Bilgilendirilerek planlanmış ve tasarlanmış olan bu bahçeler katılımcı bir yaklaşımla düzenlenmişlerdir. Pilot olarak 6 okulda yapılan bu çalışmada okul dışı mekanları tamamen doğal bir ortam gibi düzenlenmiştir. Farklı ağaç ve çalılar dikilmiş, bunların renk, doku, ölçü ve yaşam biçimlerini gözlemleme fırsatı sunulmuştur. Geniş çim oyun alanları, su öğeleri ve sebze yetiştirme bahçeleri yapılmıştır. Açık dersliklerde eğitim gören ve doğal bir alanda oyun kurabilen öğrencilerin çevreye özenli, doğa sevgisini almış, sağlıklı ve güvenli alanlarda oyun oynamaları derslerine daha motivasyon sağlayarak girmelerine neden olmuştur. Aynı şekilde eğitimcilerin de doğal alanda bulunup vakit geçirme aktiviteleri ders anlatımları için daha motive olmalarını sağlamaktadır. (Collyer ve Irvine, 2001)

What is Possible

Mountain View Whisman School District

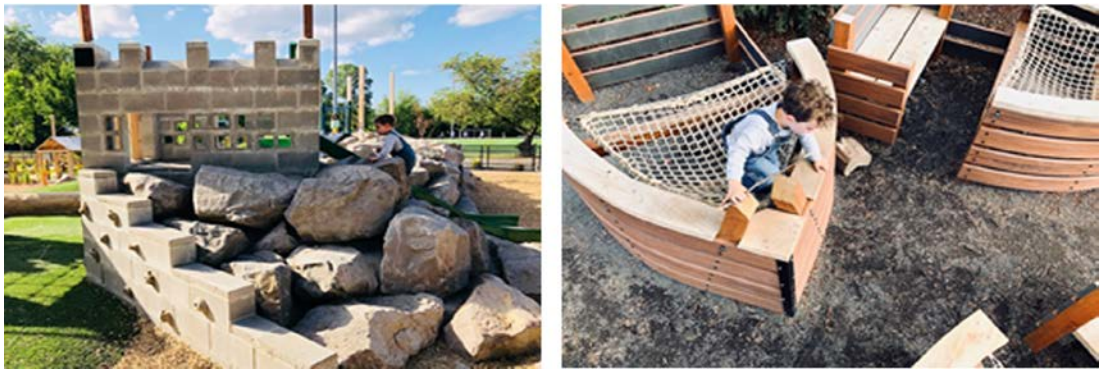
Şekil 4.3 Mountain View Whisman School District öğrenme bahçesi detayları
(Outdoor Learning)

Amerika'nın Boston kentinde 128 İlköğretim okulu öğrenme bahçeleri açısından incelenmiştir. Katılımcı bir yaklaşım ile okul bahçesi tasarım önerisi sunulmuştur. Öğrenci, öğretmen, şehir planlamacılar, peyzaj mimarları, yerel halk ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile bahçe tasarlama çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın çocukların gelişimlerdeki olumlu etkileri anlatılmış; fiziksel, sosyal ve akademik öğrenme alanları olarak ciddi bir potansiyelinin olduğu belirtilmiştir. Motor becerilerinin gelişme olanağı sağlayacağı savunulmuştur. (Menino, 2000)

Amerika'nın Portland kentinde bulunan Oregon Episcopal Okulu 2016 yılında öğrenme bahçesi temasına geçmek istemiştir. Bir peyzaj mimarlığı firması ile anlaşılan okul tasarımda okul öğrencilerin fikirleri ve taleplerinin alınmasını istemişlerdir. Profesyoneller ve doğrudan kullanıcıların katıldığı planlama ve tasarım sonunda 2018 yılında okul bahçesi yenilenmiştir. Bahçede açık alan derslikleri ile topografya ile uyumlu oyun alanları oluşturulmuştur. Ahşap ve doğal taş kullanımı dikkat çekmektedir. Okul bahçesinden örnek görseller aşağıdaki gibidir. (LTL)

Şekil 4.4 Oregon Episcopal Okulu Bahçesi Görüntüleri 1-2 (LTL)

Şekil 4.5 Oregon Episcopal Okulu Bahçesi Görüntüleri 1-2 (LTL)

Amerika'nın Clatskanie kentinde kendi adıyla Clatskanie İlköğretim Okulu geleneksel düzen diye tabir ettiğimiz bir okul bahçesinden oluşmaktaydı. Okul bahçesi tamamen asfalttan oluşan bahçe tören alanından oluşuyordu ve çocuklara yalnızca top oynama olanağı vermekteydi. Bu durumda çocuklar arasında iş birliği oluşturmak yerine yalnızca rekabet duygusunu beslemektedir. Okul yönetimi, öğrenci ve veliler birlikte bir çalışma yaparak okul bahçeleri için peyzaj mimarları ile yeni bir planlama ve tasarım oluşturdular. Hayal gücü ile oyun kurabilecekleri açık alanlar, oturma ve dinlenme alanları, bitki yetiştirme alanları, tamamen doğal malzemelerden üretilmiş geleneksel oyun gruplarının yenilenmiş halleri ile bir oyun bahçesi tasarlanmıştır. Tarihi ve ekolojik parçaların birleşmesi ile geniş bir oyun alanı çıkan bahçe 2016 sonbaharında öğrencilerin kullanımlarına açılmıştır. Günümüzde okul yönetimi öğrencilerin ders motivasyonlarının yükseldiğini, akran zorbalığının ciddi bir miktarda düştüğünü açıklamıştır. (LTL) Okulun öğrenme bahçesi temalı hali aşağıdaki fotoğraflardaki gibidir.

Şekil 4.6 Clatskanie İlköğretim Okulu bahçesinden görüntüler 1-2 (LTL)

Şekil 4.7 Clatskanie İlköğretim Okulu bahçesinden görüntüler (LTL)

Görsellerde görüldüğü gibi bahçelerdeki oyun alanlarının zemin kaplamaları doğal elemanlardan oluşturulmuştur. Sıkıştırılmış toprak ile planlanmış alanlarda çocukların koşma, atlama, zıplama gibi fiziksel aktiviteleri rahatlıkla yapabilecekleri, herhangi bir yaralanma sonucu ciddi bir zarar görmeyecekleri düşünülmüştür.

Türkiye’de çocuk ile ilgili yapılan çalışma ve uygulamalar da yetersiz kalmaktadır. Bu konu ile ilgili çocuk dostu kent projeleri yürütülmektedir. UNICEF’in aracılık etmesi ile 2006-2010 döneminde ülke programı eylem planı çerçevesinde ülkemizin 12 kentinde çocuk dostu kent projeleri faaliyete geçirilmiştir. Çocukların temel oyun hakları ve diğer hak ve özgürlüklerinin gözetildiği, kentin günlük yaşamında hayata geçirilen ve çocuğu koruyan genel kapsamlı bir yerel yönetim sistemidir. (Tandoğan ,2014)

BÖLÜM 5

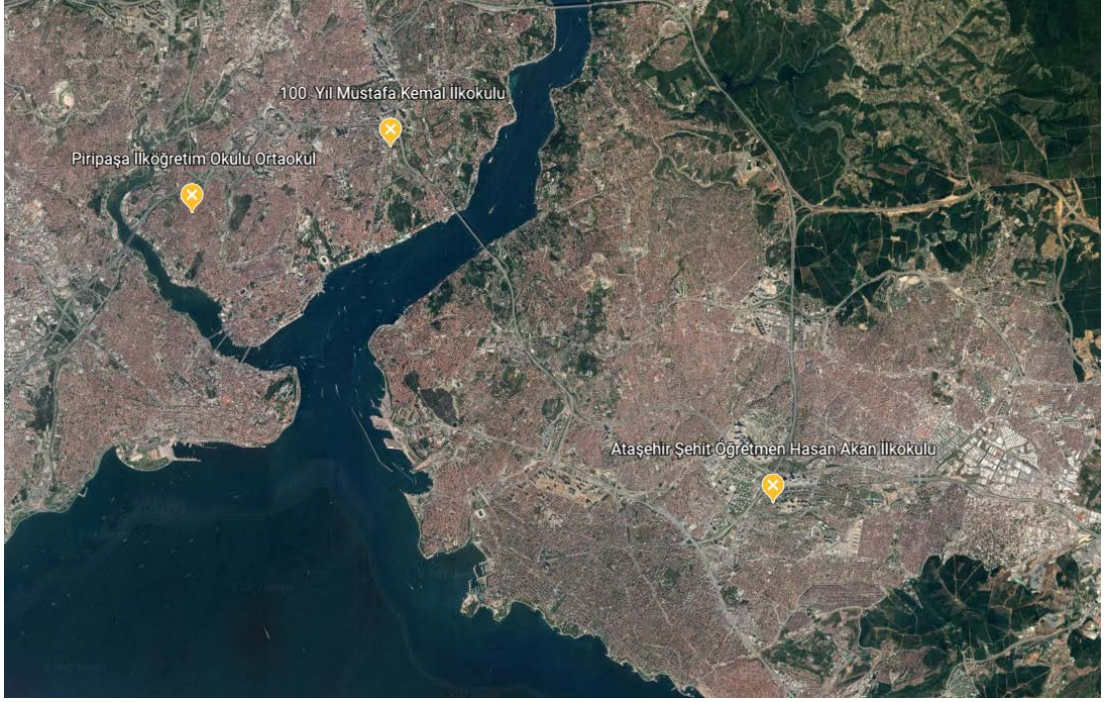
5. MATERYAL VE METOD

5.1 Materyal

Çalışma, metropollerdeki okul bahçelerinin fiziki yeterliliklerini araştırmaktadır. Bu yeterliliklerin çocuklar üzerindeki sosyal, fiziksel ve zihinsel etkileri ile peyzaj tasarım normlarını tespit etme amacındadır. Öğrencilerin gelişimleri ile ilgili farklı alanlarda uzmanlaşmış kişilerin ve öğrencilerin kendi okulları ile ilgili görüşleri alınarak okulların bahçelerini iyileştirmeye yönelik neler yapılabilir sorusuna cevap aradığımız bir çalışmadır. Araştırma için seçilen okullar devlet okuludur. Pilot okul birlikte İstanbul'un farklı bölgelerinde, mahalle okulları olan farklı okulların durumları irdelenmiş, belirli maddelerce karşılaştırma yapılacaktır. Araştırma konusu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında ilköğretim bahçeleri ile ilgili çalışmalar ve uygulamalardan yararlanılmıştır. Pilot okul olarak seçilen Piripaşa İlköğretim Okulu'nda İstanbul İl Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alınarak öğrenci, öğretmen ve çevre halkı ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket verilerinin değerlendirilmesinde farklı ölçekler kullanılmıştır. Bu değerlendirmeler içinde Microsoft Excel programından faydalanılmıştır.

İstanbul, Türkiye'nin en fazla nüfusa sahip metropol şehridir. 2021 ikamete dayalı nüfus sayımına göre 15.840.900 kişi İstanbul'da ikamet etmektedir. (TUİK,2021) 39 İlçeden oluşan İstanbul'da kentsel alanlardaki ilkokul bahçeleri yaklaşımları üzerine yapılan araştırmalar sonucunda okul bahçelerinin çocuklar üzerindeki fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişimleri üzerinde etkilerinin araştırıldığı tez kapsamında pilot okul olarak seçilen beş ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bunlar Beyoğlu ilçesi Piripaşa İlköğretim Okulu, Ataşehir ilçesi Şehit Öğretmen Hasan Alkan

İlköğretim Okulu, Beşiktaş ilçesi 100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim Okulu, Şişli ilçesi Hüseyin Avni İlköğretim Okulu ve Kağıthane ilçesi Cevdet Şamikoğlu İlköğretim okullarıdır. Sırası ile nüfus yoğunlukları 233.322 kişi, 427.217 kişi, 178.938 kişi, 284.083 kişi ve 454.550 kişidir. Bu beş ilçenin seçilme nedenleri İstanbul şehrinin en merkezi ve yoğun konumdaki ilçeler olmasıdır. Okulların harita üzerindeki işaretlenmiş yerleri Şekil 5.1'deki gibidir.

Şekil 5.1 Araştırma için seçilen okullar ve konumları (Google Earth,2021)

Araştırmaya dahil olan İstanbul ilindeki diğer okulların isimleri ve özellikleri şu şekildedir;

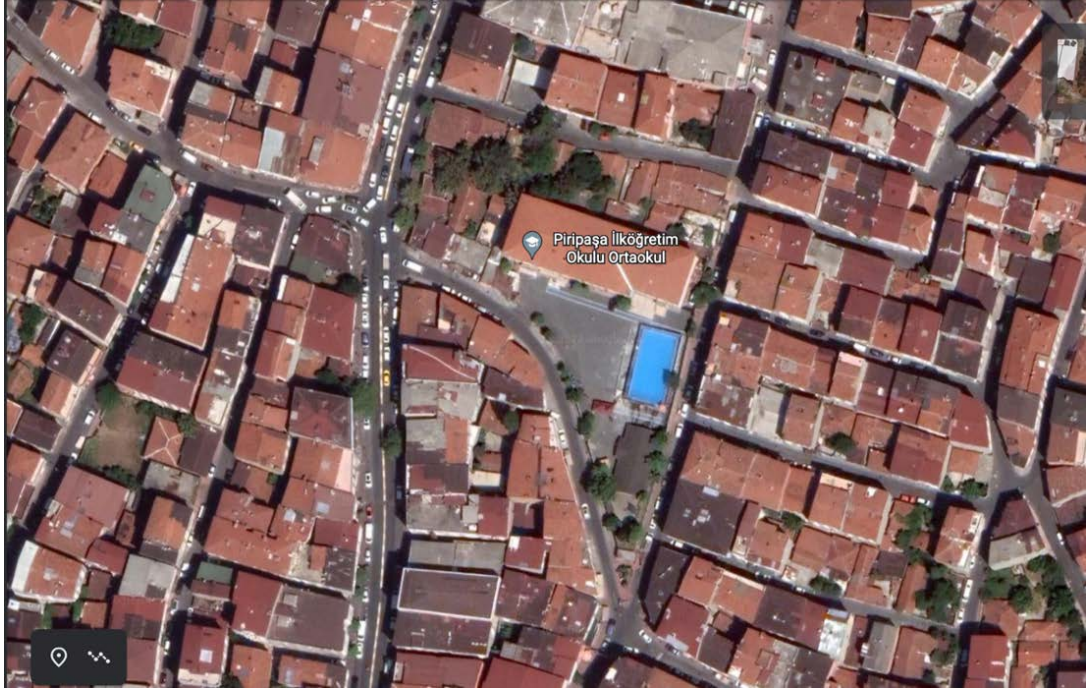
Piripaşa İlköğretim Okulu; İstanbul ili, Beyoğlu ilçesinde bulunan Piripaşa ilköğretim okulu Okmeydanı semtinde yer almaktadır. Yalnızca ilköğretim grubuna giren öğrencilere eğitim vermektedir ve okul bahçesi görüntüleri Şekil 5.2, Şekil 5.3, ve Şekil 5.4'deki gibidir.

Şekil 5.2 İstanbul Beyoğlu ilçesi harita görünümü (Google Earth, 2021)

Şekil 5.3 Beyoğlu ilçesinde bulunan Piripaşa İlköğretim Okulu yakın çevresi harita görünümü (Google Earth, 2021)

Şekil 5.4 Beyoğlu ilçesinde bulunan Piripaşa İlköğretim Okulu harita görünümü (Google Earth, 2021)

Şehit Öğretmen Hasan Akan İlkokulu; İstanbul ili, Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan ilkokulu semtin merkezinde bulunmaktadır. Yalnızca ilköğretim grubuna giren öğrencilere eğitim vermektedir ve tam gün öğrenim vardır. Okulun plan görüntüsü ve okul bahçesi görüntüleri Şekil 5.5'deki gibidir.

100.Yıl Mustafa Kemal İlkokulu ;İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde yer alan 100.Yıl Mustafa Kemal İlkokulu Balmumcu semtinde yer almaktadır. Okul tam gün eğitimi vermektedir. Tasarım beceri atölyeleri kapsamında Beşiktaş ilçesinde pilot okulu görevi görmektedir. Okulun plan görüntüsü Şekil 5.6'daki gibidir.

Şekil 5.5 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu harita görünümü (Google Earth, 2021)

Şekil 5.6 Beşiktaş ilçesinde bulunan 100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Harita Görünümü (Google Earth, 2021)

5.2 Metod

İstanbul'un beş farklı ilçesinde seçilen beş farklı okul için okul bahçeleri tasarımları üzerine bir araştırma yürütülmesi çalışmasında öncelik literatür taraması ile gerçekleşmiştir. Daha sonra alan analizi, anket ve anket sonuçlarına göre gelişmiş büyük şehirlerde yaşayan ve okula giden çocuklar için okul bahçelerinin tasarımlarının göre nasıl geliştirileceğine dair bir dizi öneriler sunulmuştur.

Çalışmanın örneklem kümesi çocuğun gelişimi açısından büyük bir öneme sahip ve Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen ilkokul dönemini kapsayan (66 aylık öğrenciler veli izni ile 1.sınıfa başlayabilirler. (MEB, 2012)) 6-9 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. Okul öğretmenleri ve okul çevresindeki yerel halk ile de belirli anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın yöntemi aşağıda ayrıntıları ile şu şekilde ifade edilmektedir:

Çalışmanın ilk aşaması gelişim çağında olan ve aynı zamanda çocukların oyun zamanlarının da olduğu 6-9 yaş aralığında başladıkları ilkokul hayatlarındaki eğitim ve öğretimlerinin dış mekanlara taşınması hakkında yapılmış, yapılabilecek ve uygulamaların gerçekleştiği örneklerin olduğu, bu konu ile ilgili dünyada ve ülkemizde yapılmış araştırmaların yer aldığı literatür taraması yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci aşaması, çocukların okuldaki durumlarını ölçmek için mekânsal durumların gözlem, anket ve fotoğraf yöntemi ile belirlenip ortaya konulmasıdır. Gözlem ve fotoğraf yönteminde çalışma alanı olan okulun çevresi, iç mekân durumu, bahçesindeki materyallerin durumları ve alanın genel durumu belirlenmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasında ise anket yöntemi kullanılmıştır. Anket çalışması pilot okul olarak seçilen Piripaşa İlköğretim Okulunda gerçekleştirilmiştir. Kullanılan anket yöntemi ise üç aşamadan oluşmuştur. Bu aşamaların ilki 6-9 yaş arası yani 1.ve 4.sınıflar ile yapılan 'öğrenci gözüyle okul dış mekanları' adı altında güncel durumu tespit edebilmek için öğrencilere hazırlanmış anket sorularının cevaplanmasıdır. İkinci aşamada ise aynı okulda eğitim veren öğretmenler ile 'eğitimci gözüyle okul dış mekânı' tespit edebilmek adına farklı soruların yer aldığı anket çalışmasının yapılmasıdır. Üçüncü aşama ise okulun yakın çevresinde yaşayan yerel halk ve esnaf ile 'çevre gözüyle okul dış mekanlarını' tespit edebilmek için farklı sorular ile anket çalışmasının yapılmasıdır.

Çocuklara yöneltilen sorular ile öğretmen ve yakın çevre halkına yöneltilen sorular arasında benzerlikler bulunmaktadır. Okul dış mekanlarında çocukların fiziksel çevresini oluşturan ekipmanların farkındalıkları, mevcut durumun yeterliliği, bu mekanlarla ilgili istek ve beklentilerinin karşılanma durumları ve çevre ile doğa bilincinin ne kadar algılanabildiği, bu durum ile ilgili oluşturulabilecek olası çözümlerin neler olabileceği ile ilgili sorular 3 farklı gruba sorulmuştur. Bu soruların sonucunda neler yapılması gerektiği ile ilgili nitelik ve kriterlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın dördüncü ve son aşaması olan bulgular ve sonuç kısmında yapılmış olan literatür taraması sonucunda bir okul dış mekanının nasıl olması gerektiği ile ilgili sonuçlara varılması, anket çalışması ile öğrenci, öğretmen ve çevredeki yerel halkın, dış mekandan beklenti ve isteklerinin ne olduğunun tespitlerinin yapıp, üç farklı gruptan gelen cevaplara göre durumun değerlendirilmesi yapılarak seçilmiş okul bahçelerinin ve genel olarak metropollerde dış mekan tasarımı nasıl ve hangi kriterler doğrultusunda yapılmalıdır? sorusu için cevaplar bulunmakta, konu ile ilgili öneriler geliştirilmektedir.

5.2.1 Okul Bahçelerinin Yeterliliklerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçütlerin Belirlenmesi

Okul bahçelerinin yeterlilikleri ile ilgili ölçütlerin belirlenmesinde konu ile ilgili;

- Yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan bilimselliği ispatlanmış makale, tez, doktora, projeler ve uygulamalar ile diğer yazınlardan,
- Okul dış mekanları ile ilgili oluşturulan yasa ve yönetmeliklerden,
- Sınırları net bir şekilde belirlenmiş ulusal ve uluslararası standartlardan yararlanılarak araştırma alanındaki kullanılabilirliği incelenmiştir.

MEB 2015 eğitim yapıları asgari standartları kılavuzu, TSE, İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik(1999) kaynaklarında yer alan ölçütler dikkate alınmıştır.

Akdoğan(1972), Başar (2000), Daly (2000), Laberge ve arkadaşları (2000), Collyer ve arkadaşları(2001), Fisman (2001), Özyaba ve arkadaşları (2002), Özdemir ve Yılmaz (2008) 'in kullandığı ölçütlerin derlenmesi sonucunda ; öğrenci başına düşen yeşil alan ve oyun alanları, sınır elemanları, oyun oynama sahaları, okul bahçelerinde gerçekleştirilen faaliyetler ve gerçekleştirilmek istenilen faaliyetler, spor

alanları, sessiz ve gürültülü ayrı alan istekleri, tören alanları ve otoparklar, açık sınıflar, uygulama alanları, öğretmenler için özel dinlenme alanları ve diğer sorunlar bu konu hakkındaki en önemli ölçütlerdir. Bu ölçütlerin yeterli alana sahip olmayan, metropol ölçeğinde var olan ‘sıkışmış’ alanlardaki okullarda uygulanabilirliği irdelenecektir.

5.2.2 Okul Bahçelerinin Mevcut Durumlarının İncelenmesi

İstanbul’da seçilen beş okul bahçesinin toplam öğrenci sayısı, bahçe büyüklüğü, spor alanları, oyun alanları ve birimleri, gölgelik birimleri, bahçe çevreleme elemanları, tören alanı şekil ve özelliği, alanların oransal dağılımları, aktif ve diğer yeşil alanların belirlenmesi vb. mevcut durumları tespit edilmiştir. Yerinde gözlem yapılması, vaziyet planları ve uydu fotoğrafları incelenerek pilot okulların yıllara göre durum analizleri yapılmıştır.

MEB 2015 Eğitim Yapıları Asgari Standartlar Kılavuzuna göre aşağıda belirlenmiş üç ana başlık altında konu başlıkları irdelenmiştir. Bunları şu şekilde inceleyebiliriz.

- Sınırlama Elemanları (Yapısal sınır elemanı ve bitkisel sınır elemanları)
- Okul Bahçesi Alan Kullanımları (Oyun Alanları, Spor Sahaları, Zemin Durumları, Tören Alanları, Otopark ve Servis Yanaşma Alanları)
- Diğer Kullanım (Açık hava derslikleri, uygulama bahçeleri (bitki yetiştiriciliği gibi.))

5.2.3 Anket Çalışması

İlkokul bahçelerinin araştırılması tezinde okul bahçelerinde yer alması gereken materyallerin tespitleri, gerekli alan kullanımları, konumları, istenilen aktivite alanlarının öğrenciler, öğretmenler ve çevre yerel halk üzerindeki etkilerinin saptanması amacıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Standart anket yöntemi 4 aşamada yapılmıştır. Öncelikle anket yapılacak gruplar tespit edilmiştir. Bu gruplar okul esas kullanıcıları olan ilköğretim öğrencileri, ilköğretim öğretmenleri ve yakın çevre yerel halktır. Daha sonra bu farklı gruplara göre anket formu hazırlanmıştır. Sonraki aşamalar ise anketin uygulanması ve değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

Ankette üç farklı kullanıcı grubuna birbirine yakın sorular sorulmuş ve onlardan yanıtlanması beklenmiştir. Gerekli kurumların izni alınarak (İstanbul il Milli Eğitim

Bakanlığı) oluşturulan anket formları okulun belirlemiş olduğu bir ders saati içerisinde 1.,2.,3. ve 4. sınıflardan rastgele seçilmiş öğrenciler ile yüz yüze yapılmıştır.

Öğretmenler ile yapılan anket çalışması yoğun çalışma programları nedeniyle çevrim içi platformlar aracılığı ile yapılmıştır.

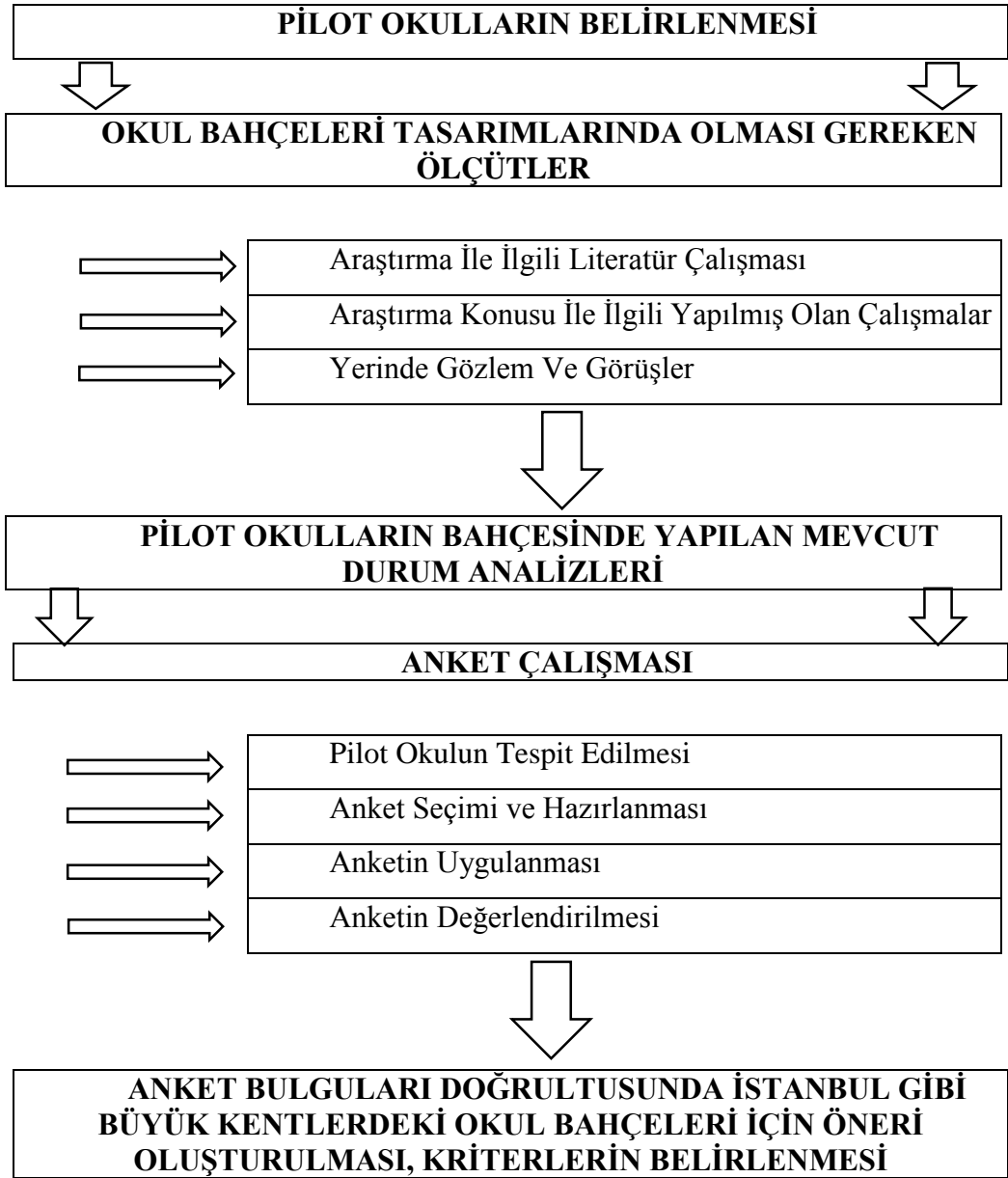
Yakın çevre yerel halk ile de rastgele seçilmiş yaşları 18-55 olan vatandaşlar ile yüz yüze, ses kaydı alınarak yapılmıştır. Anketlerde kişisel bilgiler kullanılmamıştır.

Anket Yönteminin Seçimi; İlkokul öğrenci gruplarının yaş ortalamaları baz alındığında sınıflarda yüz yüze yapılacak anket daha anlaşılır, güvenilir ve hızlı olması nedeni ile standart formlar ile yerinde anket uygulama yöntemi tercih edilmiştir.

Anketin Değerlendirilme Yöntemi; Anket sonuçları değerlendirilmesinde ilk olarak anketlere verilen cevaplar incelenerek eksik veya hatalı cevap veren anketler elenmiştir. Bulgular Excel ve SPSS Programları ile bilgisayara aktarılarak değerlendirilmeye alınmıştır.

5.2.4 Anket Değerlendirme Sonuçlarına Göre Tasarım Kriterleri Belirlenmesi

Anket bulgularının değerlendirilmesiyle ortaya çıkan sonuçlardan elde edilen verilere göre örnek bir okul bahçesi modeli tasarlanmıştır. Çalışmanın planlama, tasarım ve yöntemi; elde edilmiş verilere, literatür taramasına ve anket sonuçları ile değerlendirilerek kriterler belirlenmiştir. Araştırmada uygulanan yöntemin akış şeması Şekil 5.7'de verilmiştir.

Şekil 5.7 Çalışmada Uygulanan Yöntemin Akış Şeması

BÖLÜM 6

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bulgular, pilot alan olarak seçilen ilkokul bahçesinin mevcut durum analizi, yeterlilik düzeyi ölçülmesi ve anket çalışması bölümlerini ve sonuçlarının değerlendirilmesi konularını kapsamaktadır.

6.1 Seçilen Okulların Mevcut Durum Analizi

6.1.1 Piripaşa İlköğretim Okulu

Okulun Konumu; Tez araştırması kapsamında araştırmanın yürütüldüğü okullardan biri olarak seçilen ilköğretim okulu İstanbul'un en yoğun nüfusuna sahip bölgelerinden biri olan Beyoğlu ilçesindedir.

Okulun Seçilme Nedeni; Bu bölgedeki bir okulun seçilmesinin nedeni çarpık kentleşmenin ve nüfusun yoğun olmasıdır. Aktif olarak bölgede kentsel dönüşüm çalışmaları başlamıştır. Nedeni bu çarpık kentleşmenin ve nüfus yoğunluğunun düzenli bir hale getirilmesidir. Sosyo-ekonomik düzeylerin farklılığı, fiziksel, konumsal, tarihsel ve demografik olarak farklı bir bölgedir. Karma bir yaşam alanıdır. (Bu bilgiler gözleme dayalı ve çevre ile yapılan anketler sonucunda elde edilmiştir.) Araştırmadaki asıl amaç metropollerde yaşayan çocukların 'sıkışık' araziler ve alanlar üzerinde diğer herkes gibi özgürce bir eğitim almasının zorluklarının tespit edilmesi, bu durum ile ilgili çözüm önerileri geliştirmektir. Beyoğlu ilçesinde yer alan Piripaşa ilköğretim okulu da bu kriterlere sahip bir bölgede yer almaktadır.

Şekil 6.1 Araştırma için seçilen okul konumunun İstanbul Metropolündeki yeri (Google Earth,2021)

Okulun bulunduğu ilçe olan Beyoğlu 45 mahalleden ve yaklaşık olarak 223 bin yerleşik nüfustur. (Beyoğlu Belediyesi, 2022) Okulun bulunduğu alan adını da aldığı Piripaşa Mahallesiinde bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik olarak alt ve orta sınıfın yer aldığı, çarpık kentleşmenin ciddi olarak görüldüğü tarihi bir bölgedir. Alanda yapılan gözlemlere göre çocukların oyun oynayabilecekleri çocuk oyun alanları sayısı oldukça azdır. İlgili belediye mahalle parkları adı altında yeni bir çalışma başlatmıştır ve bunun sonucunda mahalle aralarındaki âtil alanları oyun parklarına dönüştürmektedir. Yine de yetersiz kalmaktadır. (Beyoğlu Belediyesi, 2022) Mahallelerde genel olarak çocukların oyun mekânı olarak sokağı tercih ettiği gözlemlenmektedir. Sokaklar taşıt trafiğinde oldukça yoğundur ve güvenlik açığı bulunmaktadır.

6.1.1.1 Okulun Mevcut Durumunun Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi

Beyoğlu ilçesinde bulunan Piripaşa İlköğretim okulu ile ilgili öğrenci ve öğretmen sayıları, alan büyüklükleri ve öğrenci başına düşen açık/kapalı alan metrajları belirlenmiş ve Tablo 6.1’de verilmiştir.

Şekil 6.2 Araştırma için seçilen okul konumunun bulunduğu Beyoğlu ilçesi mahalleleri (İstanbul Kent Rehberi, 2021)

Tablo 6.1 Okuldaki öğrenci ve öğretmen sayıları ile ilgili veriler (Piripaşa İlköğretim Okulu Stratejik Plan, 2019)

Öğrenci Sayısı:	Öğretmen Sayısı
Kız 736	Kadın 35
Erkek 661	Erkek 11
Toplam 1397	Toplam45
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı: 35,7	
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı: 29,14	
Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı:30,3	
Şube Başına 30'dan Fazla Öğrencisi Olan Şube Sayısı:27	

Tablo 6.1'deki verilere bakıldığında okul öğrencileri başına düşen 'açık alan' miktarı 1,28 m²'dir. Tablo 6.2'de görüldüğü üzere okulda çocukların fiziki, sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyecek çok amaçlı saha, iş ve beceri atölyelerinin olmaması dikkat çekmektedir. Sportif amaçlı kullanım için alan ise sadece 40 m²'dir. Bu yeterli bir alan büyüklüğü değildir. Tablo 6.3'da Piripaşa İlköğretim okulunun yeterlilik düzeyleri irdelenmiştir.

Tablo 6.2 Beyoğlu ilçesinde çalışma alanı olan Piripaşa ilköğretim okulunun mekânsal verileri (Piripaşa İlköğretim Okulu Stratejik Plan,2019)

Okul Bölümleri	Özel Alanlar	Var	Yok
Okul Kat Sayısı	3 Çok Amaçlı Salon	V	
Derslik Sayısı	36 Çok Amaçlı Saha		Y
Derslik Alanları (m2)	40 Kütüphane	V	
Kullanılan Derslik Sayısı	36 Fen Laboratuvarı	V	
Şube Sayısı	39 Bilgisayar Lab.		Y
İdari Odaların Alanı (m2)	90 İş Atölyesi		Y
Öğretmenler Odası (m2)	50 Beceri Atölyesi		Y
Okul Oturum Alanı (m2)	1380 Pansiyon		Y
Okul Bahçesi (m2)	1800		
Okul Kapalı Alan (m2)	5500		
Sanatsal, bilimsel ve sportif amaçlı toplam alan (m2)	40		

Yapılan yeterlilik analizine göre okul bahçesi kriterleri doğrultusunda okulda yalnızca okul sınırlama elemanı ile tören alanı yeterli düzeydedir. Mevcut durum incelemesi için alandan çekilmiş görseller Şekil 6.3. ile 6.6 arasındadır.

Tablo 6.3 Beyoğlu ilçesinde çalışma alanı olan Piripaşa ilköğretim okulunun mevcut durum yeterliliklerinin saptanması

OKULUN MEVCUT DURUMU	OKUL BAHÇESİ	
	SINIRLAMA ELEMANI	
	Yapısal Sınır Elemanı	Duvar Üzeri Korkuluk
	Bitkisel Sınır Elemanı	Yok
	OKUL BAHÇESİ ALAN KULLANIMLARI	
	Çok Amaçlı Oyun Alanı	Yok
	Çok Amaçlı Spor Sahası	Basketbol Sahası
	Zemin Kaplama Malzemesi	Asfalt
	Tören Alanı	Yeterli Büyüklükte
	Oyun Alanı Kaplama	Asfalt
	Geleneksel Oyun Çizgileri	Eksik
	Oyun Grubu	Yok
	Otopark Alanı	Tören Alanı
	DİĞER ALANLAR	
	Açık Hava Dersliği	Yok
Uygulama Bahçesi	Yok	

Şekil 6.3 Okul Sınırlama Elemanlarının Mevcut Durumu (Safi S., 2022 1-2)

Şekil 6.4 Okul tören alanı mevcut durumu (Asfalt zemin) (Safi S., 2022) 1-2

Şekil 6.5 Okul bahçesinde seçmeli derslerin yapıldığı yapının mevcut durum görüntüsü (Safi S., 2022) 1-2

Şekil 6.6 Okul bahçesi içerisinde geleneksel oyun çizgilerinin mevcut hali (Safi S., 2022) 1-2

Yeterlilik düzeyi tespitleri ile alanın mevcut durum görselleri karşılaştırıldığında okul bahçesinin tören alanı için yeterli düzeyde(okul mevcuduna göre yeterli büyüklüğe sahip) olduğu gözlemlenmiştir. Sınırlama elemanı olan duvar üzeri korkuluk güvenlik açısından yeterlidir. Bunun dışında irdelenen tasarım elemanları

oldukça eksiktir. Öğrenci ve öğretmenlerin bahçede dinlenip, oturmak isteyebilecekleri bir oturma alanı ile gölgeleme elemanı olmadığı, çöp kutusunun yetersiz olduğu görülmektedir. Basketbol potası, futbol için kale veya diğer spor sahaları ile ilgili oyun çizgileri bulunmamaktadır. Geleneksel oyun çizgileri kısmen yeterli olsa da çizgi üzerine kaplama elemanı olarak asfalt dökülerek bahçede yer döşemesi farklılıkları nedeniyle yamalar oluşmuştur.

Bitkisel tasarım olarak bakıldığında alanda *Tilia tomentosa* (Gümüşi Ihlamur) ve *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı) ağaçlarının olduğu görülmektedir. Bu ağaçlar mevcut kotun altında kalmıştır. Okul bahçesinde öğrenciler için yeşil alan kullanımı yoktur. Çim alan, aktif/pasif yeşil alan bulunmamaktadır. Alanda yıllara göre daha fazla ağaç olduğu, zamanla ağaçlarda da eksilmeler olduğu tespit edilmiştir. İstanbul Şehir Haritası (2021)'ndan alınan yıllara göre okul bahçesinin mevcut durumu Şekil 6.35'deki gibidir.

Yıllara göre bitki sayısında azalma gözlemlenmektedir. 2020 yılına kadar okul bahçesinde çok amaçlı spor sahaları çizgiler ile belli edilerek oluşturulmuştur. Fakat günümüzde okul bahçesinde basketbol potası gibi saha oyunlarına ait hiçbir ekipman, oyun alanı çizgisi bulunmamaktadır. Okul mevcut durumu yeterlilik düzeyi saptama yöntemi ve alan fotoğrafları üzerinden yapılan analiz ile standart ölçütlere göre eksik bulunmuştur. Çocukların gelişimlerini destekleyecek, belirli standartlar ve araştırmalar sonucunda belirlenen kriterlerin büyük bir çoğunluğunu sağlayamamaktadır.

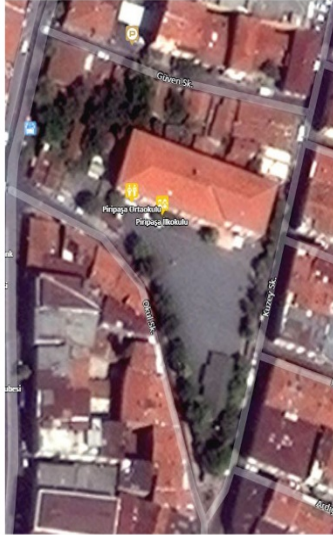
İstanbul Şehir Haritası, 2006

İstanbul Şehir Haritası, 2013

İstanbul Şehir Haritası, 2014

İstanbul Şehir Haritası, 2015

İstanbul Şehir Haritası, 2019

İstanbul Şehir Haritası, 2020

Şekil 6.7 Piripaşa İlköğretim Okul bahçesinin yıllara göre değişimleri , (İstanbul Şehir Haritası,2021)

6.1.1.2 Araştırma Kapsamında Gerçekleştirilen Anket Bulguları

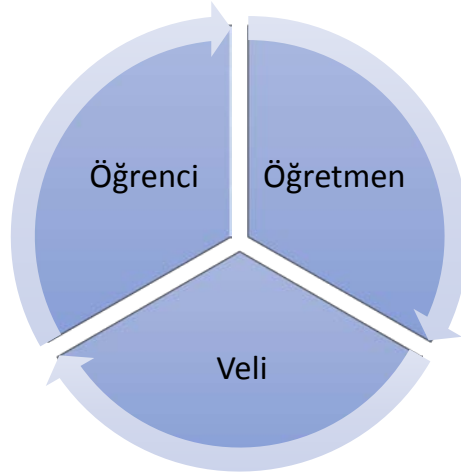
Araştırma kapsamında ilköğretim okulları bahçe tasarımlarının öğrenciler üzerindeki sosyal, fiziksel ve zihinsel gereksinimlerinin belirlenmesi, okul bahçelerinin kullanımlarının yeterliliklerinin incelenmesi amacıyla daha önce yapılmış olan çalışmalar göz önünde bulundurularak 3 farklı kullanıcı grubu ile bir anket çalışması yapılmıştır. Anketlerde kullanıcılara yöneltilen soruların bir kısmı sözel ile

ifade edilebilirken bir kısmında seçenekler belirlenmiştir. Anket öncesi konu ile bilgi verilmiştir. Bunun sonucunda istek, öneri ve şikayetler okul dış mekanları ile ilgilidir.

Anket çalışmasının ilk aşaması olan ‘öğrenci gözüyle okul dış mekanları’ tespiti 01.06.2022 tarihinde, 1., 2., 3. ve 4. sınıflardan öğretmenleri tarafından rastgele seçilmiş 50 öğrenci ile yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasında okul bahçeleri hakkındaki öğrenci görüşleri alınmıştır, okul bahçesinde olmasını istedikleri mekanlar hakkında verileri elde edilmiştir.

Anket çalışmasının ikinci aşaması ‘öğretmen gözüyle okul dış mekanları’ tespiti 01.07.2022 tarihinde, ilköğretim öğretmenleri olan 20 eğitimci ile yapılmıştır. Kendileri ve öğrencileri için okul dış mekanlarının kullanım durumları ile kendi isteklerinin nasıl karşılanabilirliği verileri elde edilmiştir.

Anket çalışmasının üçüncü ve son aşaması ‘veli gözüyle okul dış mekanları’ tespitidir. 02.07.22 ile 03.07.2022 tarihleri arasında rastgele seçilmiş olan öğrenci velilerine okul bahçesi ile ilgili sorular sorulmuş, elde edilen cevaplar analiz edilmiştir.

Şekil 6.8 Anket Yapılan Kullanıcı Grupları

Yapılan anket çalışmasında şu başlıklar altındaki sonuçlara ulaşılmak istenmiştir

Öğrenciler için ;

- Okulu sevme durumlarının kontrolü,
- Eğitim sürecinde sınıf dışında nerede vakit geçirmek istedikleri,
- Okulda eksik olduğunu düşündükleri mekanları,
- Okul bahçelerini nasıl kullandıkları, istek ve ihtiyaçlarının karşılanabilirliğini,
- Okul bahçesindeki oyun ve spor alanlarının yeterliliği,
- Okul bahçelerindeki aktif /pasif yeşil alan durumlarının farkındalığı ve isteği,

- Okul bahçelerindeki kent ekipmanları hakkındaki görüşleri ve istekleri,
- Hayallerindeki okul bahçesinin nasıl olduğu,
- Öğrencilerin diğer şikâyet, istek ve görüşleri belirlenmiştir.

Öğretmenler için ;

- Okul bahçelerinin kendileri için yeterli/yetersiz olması,
- Yeterli dinlenme alanlarına ihtiyaç duyma durumlarının olması/olmaması,
- Sessiz alan istekleri,
- Öğrenciler için okul bahçesinin durumlarının eğitimci gözü ile değerlendirilmesi,
- Yeşil alan durumlarının değerlendirilmesi,
- Öğrenci eğitim alanlarının açık mekanlarda planlanması hakkındaki görüşleri belirlenmiştir.

Veliler için ;

- Çocuklarının severek ve güvenli bir şekilde okula gidip gelmeleri,
- Okul bahçelerindeki fiziksel hareket alanlarının durumlarının çocukları üzerindeki yansımaları,
- Çocuklarının okul bahçeleri ile ilgili görüşlerinin aktarılması,
- Nasıl bir okul bahçesinde çocukları için daha mutlu olacakları,
- Diğer istek, şikâyet ve görüşleri belirlenmiştir.

6.1.1.3 Öğrenci Gözüyle Okul Bahçelerinin Kullanımları Anket Sonuçları Değerlendirilmesi

Öğrenciler ile yapılan anket sonuçlarının orantısal olarak değerlendirilmesi bu bölümde irdelenecektir. Öğrenci anketi 50 öğrenci üzerinden değerlendirilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin okullarını sevip sevmeme durumları sorulduğunda ankete katılan 50 öğrencinin de 'okulumu seviyorum' dediği tespit edilmiştir. Devamında okulda en çok neyi seviyorsunuz sorusuna ise genel olarak öğretmen ve arkadaşlarını, daha sonra bahçede oyun oynamayı, sınıflarını ve kantin ile koridorda vakit geçirmeyi sevdiklerini söylemişlerdir. Yüzdeler oranlar tablo 6.4'da gösterilmiştir.

Tablo 6.4 Öğrencilerin okulu sevme durumları

Okulunu seviyor musun? Okulda en çok sevdiğin şeyler nelerdir? (Okul bahçesi, spor salonu, banklar, kantin, koridor, sınıf vb.)	
Okulunu seviyor musun?	
Evet	%100
Hayır	%0
Okulda en çok sevdiğin şeyler nelerdir? (Okul bahçesi, spor salonu, banklar, kantin, koridor, sınıf vb.)	
Öğretmen ve Arkadaşlar	%40
Okul Bahçesinde Oyun Oynamak	%32
Sınıf	%15
Diğer (Kantin, Koridor vb.)	%13

Ankete katılan öğrencilere okulda sevmedikleri, eksik olarak tanımlayabilecekleri materyaller sorulduğunda okul bahçesinde yeterli oturma ekipmanının olmaması, spor ve oyun alanlarının kısmen olması ve yeşil alanın bulunmaması cevapları alınmıştır. 50 öğrencinin tamamı ortak bir cevap olarak yeşil alan olmamasını yazmışlardır. Yüzdeler oranları tablo 6.5 'deki gibidir.

Tablo 6.5. Öğrencilerin okulda sevmeyip/eksik buldukları şeyler *(Her öğrenci birden fazla madde yazmıştır. Her madde 50 öğrenci üzerinden değerlendirilmiştir.)

Okulda sevmediğiniz / eksik bulduğunuz şeyler nelerdir?	
Okul Bahçesinde Yeşil Alan Bulunmaması	%100
Okul Bahçesinde Oturma Alanlarının Bulunmaması	%75
Spor Sahalarının Ve Oyun Alanlarının Yetersiz Bulunması	%25

Ankete katılan öğrencilere teneffüste zamanlarını geçirdikleri alanlar sorulduğunda çoğunluk bir katılım ile okul bahçesinde oldukları belirlenmiştir. Yüzdeler oranları tablo 6.6'deki gibidir.

Tablo 6.6 Öğrencilerin ders dışı aktivite alanları *(Her öğrenci birden fazla madde yazmıştır. Her madde 50 öğrenci üzerinden değerlendirilmiştir.)

Teneffüslerini Nerede Geçirmeyi Tercih Ediyorsun?	
Sınıfta	%43
Bahçede	%46,66
Koridor/Kantin	%3,33
Diğer	%23,73

Ankete katılan öğrencilere okul bahçelerinin kendileri için ne ifade ettiği sorulduğunda öğrencilerin %86,33'ü oyun alanı olarak ifade ettiğini belirtmişlerdir. Yüzdeler oranları 6.7'deki gibidir.

Tablo 6.7 Öğrenciler için Okul bahçesi anlam ifade etme şekli

Okul bahçesi senin için ne ifade ediyor? Oyun alanı mı? Tören alanı mı?	
Oyun Alanı	%86,33
Tören Alanı	%13,67

Ankete katılan öğrencilere okul bahçesinde yeşil alan var mı diye sorulduğunda mevcut duruma bakıldığında olmadığı halde öğrencilerin tamamına yakını var demişlerdir. Nedeni sözlü olarak sorgulandığında bunun nedeninin okul bahçelerinde bulunan 5 adet ağaç ve suni çimden yapılmış olan duvar üzeri yapılmış çitlerdir. Öğrenci algısına göre bu alanlar yeşil alan olarak değerlendirilmektedir.

Ankete katılan öğrencilere okul bahçesinde hobi bahçesi olması istenir miydi sorusuna büyük bir oranda isterdim sonucuna ulaşılmıştır. İstemezdim diyen öğrenciler hobi bahçesi yerine oyun alanı yapılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Hobi bahçesinin anlamı, neler yapılabileceği öğrenciler ankete başlamadan önce anlatılmıştır. Yüzdeler oranları tablo 6.8'deki gibidir.

Tablo 6.8 Hobi bahçesi

Okul bahçesinde hobi bahçesi yapılmasını ister miydiniz?	
İsterdim	%88
İstemezdim	%12

Ankete katılan öğrencilere okul bahçesinde ekosistemi algılayabiliyor musunuz sorusu sorulduğunda büyük bir kısım algılıyorum yanıtını vermiştir. Sözlü

olarak nasıl algılıyorsunuz diye sorulduğunda ise nedeni hava koşulları ile ilişkilendirmişlerdir. Ağaçların yaprak dökmesi, bahar aylarında tomurcuklanıp yapraklanması okul alanında bulunan 5 ağaç ile gerçekleşmektedir. Öğrenciler kendi gözlemleri neticesinde bu sonuca ulaşmışlardır. Yüzdeler oran tablo 6.9'daki gibidir.

Tablo 6.9 Öğrencilerin ekosistemi algılama durumu

Okul bahçesinde ekosistemi algılayabiliyor musunuz?	
Algılıyorum	%63,33
Algılamıyorum	%30
Kararsız	%6,66

Ankete katılan öğrencilere okul bahçesinde sera olmasını ister miydiniz sorusuna büyük bir çoğunluk isterdim yanıtını vermiştir. Bunun nedeni sözlü olarak sorulduğunda sorulduğunda ise meyve ve sebze yetiştirmenin heyecan ve mutluluk verici olduklarını söylemişlerdir. Yüzdeler oranı tablo 6.10'daki gibidir.

Tablo 6.10 Öğrencilerin okul bahçesinde sera olması istekleri durumu

Okul bahçesinde sera olmasını ister miydiniz?	
İstiyorum	%73
İstemiyorum	%27

Ankete katılan öğrencilere okul bahçesinde mutlu musunuz sorusu sorulduğunda büyük bir kısım mutluyum yanıtını vermiştir. Mutluyum diyen çocukların neden mutlusunuz sorusuna verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir :

- Okul bahçesinde futbol oynamak,
- Ağaçların altında oyun kurup oynamak,
- Okul bahçesindeki sınırlama elemanı olan duvar üzerindeki renkli duvar resimleri,
- Genel olarak arkadaşları ile yürümek, oyunlar oynamak.

Mutlu değilseniz bunun nedeni nedir denildiğinde gelen cevaplar genel olarak şu şekildedir :

- Oyun oynamak için yeterli ekipman olmaması (Pota, top, geleneksel oyun çizgilerinin yetersizliği vb.)

- Bahçenin yeterli büyüklükte olmaması (Teneffüslerde çok kalabalık olduğunu belirtmişlerdir.)
- Çim alanlarının olmaması.

Tablo 6.11 Öğrencilerin okul bahçesinde mutlu / mutsuz olmaları durumu

Okul bahçesinde vakit geçirirken mutlu hissediyor musunuz?	
Mutluyum	% 74,66
Mutlu değilim	% 25,34

Ankete katılan öğrencilere okulları ile ilgili neleri değiştirmek istersin diye soru yöneltildiğinde genel olarak gelen cevaplar şu şekildedir :

- Okul bahçesinin alan büyüklüğünü arttırmak,
- Çim alanlar ve yeşil alanlar oluşturmak,
- Daha fazla ağaç ve çalı olmasını istemeleri,
- Spor sahalarının oluşturulması (Basketbol ve futbol)
- İç mekânda dersliklerin daha ferah ve yeterli sayıda olması (Okul büyüklüğü ile öğrenci sayısı arasındaki dengenin olmaması nedeni ile sınıfların kalabalık ve yetersiz olduğu belirtilmiştir.)

Ankete katılan öğrencilere okulda kendinizi güvende hissediyor musunuz diye soru yöneltildiğinde öğrencilerin büyük bir kısmı kendisini okulda güvende hissetmektedir. Güvende hissetmeyen öğrencilere nedeni sorulduğunda daha farklı bir alanda araştırılması gereken akran zorbalığı başlığı altında farklı sebeplerle cevap vermişlerdir. Yüzdeler oranı tablo 6.12’de gösterildiği gibidir.

Tablo 6.12 Öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissetme durumu

Okulda kendini güvende hissediliyor musunuz?	
Güvendeyim	% 65
Güvende Değilim	% 35

Ankete katılan öğrencilere okulda olmak yerine sokak veya evde bulunmak ister miydiniz sorusu için öğrencilerin %73,33’ü okulda bulunmak istediklerini belirtmiştir. Bunun nedeni eğitim görmelerinin yanı sıra arkadaşları ile vakit geçirebilecekleri, oyun oynayabilecekleri zamanları bulabilmeleridir. Sokaklarında oyun oynayamadıklarını da belirtmişlerdir.

Tablo 6.13 Öğrencilerin okul veya sokakta/evde olma tercih durumu

Okulda olmak yerine ev/sokakta olmayı tercih eder miydiniz?	
Okulda	%73,33
Sokakta/ Evde	%26,66

Ankete katılan öğrencilere son soru olarak hayalinizdeki okul bahçesi nasıl olmalıdır sorusu sorulmuştur. Öğrencilerden gelen yanıtlar genel olarak şöyledir :

- Okul bahçelerinin temiz, büyük ve içerisinde oyun parkı bulunması,
- Okul bahçesinde oturabilecekleri, yemek yiyebilecekleri masa ve bankların olmasını,
- Bahçeyi büyüklük olarak bölen anaokulunun kaldırılması,
- Yeşil alan ve ağaçların çok fazla olduğu, çim alanların bulunması,
- Renkli olan her şeyin bahçede olması gerektiğini,
- Havuzlu bir bahçe,
- Yürüyen merdivenli spor salonları,
- Eğlence ve oyun alanlarının fazla olması,
- Okulun bahçesinde yer alan kuşlar, kedi, köpek, keçi ve tavukların olması gibi sonuçlar elde edilmiştir.

6.1.1.4 Öğretmen Gözüyle Okul Bahçesi Kullanımları Anket Sonuçları Değerlendirmesi

Öğretmenler ile yapılan anket sonuçlarının orantısal olarak değerlendirilmesi bu bölümde irdelenecektir.

Ankete katılan öğretmenlerden okul bahçesi kullanımlarını kendi açılarından ve öğrenciler açısından değerlendirilmesi istenmiştir. Konu ile alakalı sorular sorulmuş, yoruma dayalı cevaplar alınmıştır.

Okul bahçesinin öğretmenler açısından yeterli olması ve teneffüslerde bahçe kullanımları ile ilgili sorulan soruya verilen yanıtlarda öğretmenlerimizin %80'i okul bahçesini yetersiz bulmuştur. Kent ekipmanı eksikliği bahçe kullanımlarını en aza indirmiştir. Oturma elemanı (bank, oturma duvarları vb.), gölgeleme elemanı (pergola, çardak, kameriye vb.) , çöp kutuları eksikliğinden bahsedilmiştir. Bu ekipmanların olmaması / yetersizlikleri nedeniyle genellikle öğretmenlerin, öğretmenler odasında

vakit geçirmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ders anlatmaya motive olabilmeleri adına bahçede yürüyüş yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6.14 Öğretmenlere göre okul bahçesinin yeterlilik durumu

Okul bahçesinin yeterli/yetersiz olması (öğretmen için)	
Yeterli.	%80
Yetersiz	%20

Ankete katılan öğretmenlere okul bahçesinde eksik gördüğü materyaller sorulduğunda canlı materyallerin olmaması (yeşil alan, bitkiler vb.) ile kent ekipmanlarının eksikliğinin yoğun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanıcı için bahçede vakit geçirebilecekleri bir materyal bulunmamaktadır.

Genel olarak okul bahçelerindeki yeşil alan yeterlilik durumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir diye sorulduğunda, anket yapılan tüm öğretmenlerden benzer yanıtlar alınmıştır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğretmenler için bakıldığında yeterli bir yeşil alan, farklı bitkilerin olması (ağaçlar, çalılar vb.), oturma ve dinlenme alanlarının yeterli olması bir derse girecek öğretmen için motive edici unsurlardır. Zihinlerini rahatlatmak amacı ile beş dakika bahçede oturmak, bitki ile temas etmek kendilerini motive edecek, rahatlatacak ve bir sonraki ders için hazır hale gelmelerine neden olacaktır.
- Öğrenciler içinde aynı durumların geçerliliği düşünülmüştür. Enerjilerini atabilecekleri bir ortam planlanması çocukları agresiflik ve kavgadan uzak tutacak, zihinlerini rahatlatmış çocukların dersleri daha dikkatle takip edebilecekleri düşünülmüştür. Enerjilerini doğru yere aktaramayan çocukların ders saatlerinde daha agresif oldukları öğretmenler tarafından tespit edilmiş, ankette de bu tespitlerine yer vermişlerdir. Öğretmenlerin kendi gözlemlerine dayanarak İstanbul metropolünün %80'ine yakın okullarda yeterli yeşil alan olmaması tespit edilmiştir. Özellikle kalabalık semtlerde, mahalle okullarında bu oran daha da düşüktür. Bu durum olduğunda öğrencilerin negatif enerjileri atacak bir yer bulamamaları sorunu gözlemlenmiştir. Beton zeminler üzerinde oyun enerjilerini doğru yönde aktaramamalarına neden olmuştur.
- Devlet ilkokullarında yakın çevrenin okula kayıt yaptırması öngörülmüştür. Artan nüfus ve sığınmacılar ile okul mevcutlarında da görülmüştür. Bu durumda planlanmış kişi başına düşen açık alan metrajlarını azaltmış, sınıf mevcutları

artmıştır. Bahçede teneffüs zamanlarında yığılma görülmektedir. Öğretmenlerin gözlemleri bu durumun çözülebilmesi için genellikle ikili sisteme başvurulmaktadır. (Sabah eğitimi, öğlen eğitimi gibi.)

Ankete katılan öğretmenlerden okul bahçelerinde yeterli yeşil alan olması ve olmaması durumunu öğrenciler açısından değerlendirilmesi istenildiğinde şu veriler elde edilmiştir.

Yeşil alanın yeterli olmaması durumu:

- 10 öğretmenin tamamı bu durumu olumsuz olarak değerlendirmiştir.
- Doğa ve çevre bilincinin yeterli düzeyde oluşmaması durumunun oluşacağı belirtilmiştir. 5-9 yaşın çocuk eğitiminde önemli bir yerde olması, çocukların gelişimlerinin en yoğun ve en doğru şekilde yönlendirilmesi gereken yaş aralığı olduğu belirtilmiştir. Bu yaş aralığında verilen her türlü eğitimin toplum için faydalı bir birey yetişmesinde çok büyük bir öneme sahip olduğu belirtilmiştir.
- Doğanın sakinleştirici etkisinden uzak kalmış öğrencilerin daha agresif tavırlar sergilediği, ders motivasyonlarında bir düşüş gözlemlenebildiği belirtilmiştir. (Teneffüste sınıfında olan çocuk ile bahçede olan çocuk arasında da bu tavır farkından bahsedilmiştir.)

Yeşil alanın yeterli olması durumu:

- Doğal çevrenin yeterli olduğu okul bahçelerinde öğrencilerin doğaya, doğada yaşayan her türlü organizmaya aşina olacağı, onu tanıyacağı ve canlı ve cansız bütün varlıklara daha özverili yaklaşabileceği belirtilmiştir.
- Öğrencilerin yaşayan bir organizmaya saygılı olacakları düşünülmüştür. Hiçbir canlıya zarar vermemeyi öğrenecekler ve doğa ve çevre bilinci gelişen çocuklar bunu hayatları boyunca devam ettirebilecekleri bir alışkanlık kazanacaklardır.
- Yeşil ile entegreli bir sistemin yaratılması hem öğrenciler için hem de öğretmenler için çok faydalı olacağı ankete katılan tüm öğretmenlerin ortak görüşüdür.

Okulda kurulabilecek bir hobi bahçesi / bitki yetiştirme bahçesinin öğrenciler üzerinde nasıl bir etkiye sahip olabileceği sorulduğunda ilk olarak ankete katılan tüm öğretmenler böyle bir alanın kesinlikle kurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Toprak ve doğal bir materyale dokunan çocuklarda vücutlarındaki negatif enerjiyi oraya bırakabilecekleri, daha uysal ve zihinleri rahatlamış öğrenciler olabileceğini belirtmişlerdir. Stresten arınmış öğrencilerin başarı oranlarının artacağını, üretme ve

fayda sağlama da başarılı olabilecekleri düşünülmektedir. Her okulda böyle bir etkinlik bahçesinin bulunması öğrencilerin okula olan bakış açılarını daha olumluya çevirebilecek, okula gelme isteklerinin artmasına sebep olabilecektir. Sonuç olarak her okulda böyle bir bahçenin kurulması öğrenciler üzerinde birçok pozitif etki oluşumunu destekleyebilecektir.

Okul bahçelerinde ekolojik döngünün algılanma durumu için öğretmenlerin tamamı algılanmıyor yanıtını vermiştir. Okul bahçesinde 5 ağacın bulunduğunu, kışın yaprak döken türler olduğunu belirtmişlerdir. Görerek algılama durumu yoktur, mevsimlere göre ekolojik durum bilinebiliyor demişlerdir.

Okullarda planlanmış bir bahçenin olası pozitif etkileri neler olabilir diye sorulduğunda %70 oranında akran zorbalığının azalacağı düşünülmektedir. Enerji ve ihtiyaçlarını doğru bir şekilde atabilen çocukların birbirleri ile mücadeleye girmelerinin yüzdelik olarak düşeceği, kendileri ve dersleri için pozitif bir etki sağlayacağı belirtilmiştir.

Öğrencilerin birbirleri ile olan iletişimlerini arttırıp, sosyalleşebilmeyi doğru bir şekilde yapabilecekleri tespit edilmiştir. Doğa ve çevre bilincinin gelişeceği, topluma kazandırılan örnek bireylerin yetişeceği söylenmiştir.

6.1.1.5 Veli Gözü ile Okul Bahçesi Kullanımları Anket Sonuçları Değerlendirilmesi

Anket yapılan okulda eğitim gören çocukların velilerinden rastgele seçilmiş 20 kişiyle sözlü olarak bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında velilere çocuklarının gitmiş olduğu okulun mevcut durumu, nasıl olmasını istediklerini, değiştirilmesi gereken durumları, okula gidip gelme güzergâhları hakkında sorular yöneltilmiştir.

Okula gidip gelme güzergahları ile ilgili güvenli bir rota var mı sorusuna velilerden gelen cevaplar değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- Okul saatlerinde okulun bulunduğu sokak 'taşsız sokak' statüsüne geçiyor ve okul giriş çıkış saatlerine göre belli bir süre boyunca araç trafiğine kapalı olmaktadır. Bu durum servisler için de kolaylık sağlamaktadır. Olumlu olarak değerlendirilmektedir. Bu uygulama yalnızca Okul Sokak olarak adlandırılan sokakta geçerlidir. Okulun sol cephesi taşıt trafiğinin çok yoğun olduğu ve böyle bir uygulamanın yapılabileceği bir alan olmadığı için taşıtlardan gelecek olan

tehlikelere açık durumdadır. Sağ cephesi de tek yönlü taşıt trafiğine izin verilen, ara sokak olarak adlandırılan bir yol güzergahıdır. Bu yönüyle de problemlerin yaşanabileceği bir durumdadır. Okul sokağındaki güvenlik gereklidir yapılan uygulamalar yetersizdir sonucuna ulaşılmıştır.

Okulun mevcut durumu hakkında velilere sorular yöneltilip alınan cevaplar değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir :

- Okul bahçesinin, okul mevcuduna göre yetersiz büyüklüğünde olması,
- Okul bahçesinde çocukların eğlenirken öğrenebileceği eğitici oyun alanlarının bulunmaması,
- Basketbol ve futbol gibi oyun alanlarının sınırlarının bulunmaması; pota, kale gibi oyun ekipmanlarının bulunmaması,
- Yeşil alanın olmaması, çocukların doğa ile ilişkilerinin hiç olmaması,
- Bahçede dinlenebilecekleri alanlar oluşturulmaması,
- Gölge alanların olmaması (yağmur, kar ve çok güneşli havalarda bahçe kullanımının azalmasının nedeni)

Bütün eksiklikler sonucunda yeterli temiz hava ihtiyaçlarının karşılanmaması, enerjilerini doğru bir şekilde harcayamadıkları yüzünden aksi, sinirli tavır göstermeleri vb. nedenler sonucunda okul bahçesinin mevcut durumunun çok yetersiz olduğu görüşü hakimdir.

Okul bahçesinin nasıl olması gerektiği hakkında velilere görüşleri sorulduğunda alınan cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- Okul bahçesinin bahçe statüsünde değerlendirilmesi gerektiği söylenmiştir. Bahçe kavramı altında içerisinde yeşil alanların olduğu, çocukların toprak ile buluşabildiği, farklı ağaç türlerini görebildiği, her dem yeşil ile yaprak döken ağacı fark edebileceği, çim alanlar üzerinde vakit geçirebilecekleri, enerjileri doğa ile doğru bir şekilde harcayabilecekleri bir ortamın olması gerektiği söylenmiştir.
- Okul bahçesinde fiziksel hareket alanlarının artırılması, özenli bir şekilde yapılması gerektiği görüşü hakimdir. Basketbol sahası, futbol sahası, ortak voleybol / tenis sahaları gibi çizgileri ve ekipmanları tam olan spor alanlarının oluşturulması, her okulda her çocuğun ulaşabileceği bir fiziksel alan oluşumunun gerçekleştirilmesi gerektiği söylenmiştir.

- Kent ekipmanı olarak tarif edebileceğimiz bank, pergola, kamerye, çöp kutusu gibi oturma ve gölgelik birimlerinin her okul bahçesinde olması gerektiği söylenmiştir.
- Yenilik olarak özellikle ilkokul öğrencileri için okul bahçelerinde mümkünse çocukların toprağa dokunabilecekleri, bir bitkinin yetişmesine şahit olabilecekleri hobi bahçelerinin olması gerektiğini söylemişlerdir.
- Otopark olarak kullanılmaması gerektiği, okul bahçesine yalnızca okul başlangıç ve bitiş saatlerinde servis araçlarının girebileceği bahçeler oluşturulmalıdır.
- Okul çevreleme elemanlarının yeterli olması gerektiğini, güvenli alanların oluşturulması gerektiği söylenmiştir.

Okulda değiştirilmesi gereken durumlar nelerdir diye sorulduğunda ise yukarıda mevcut durumda belirtilen olumsuzlukların, olması gereken durumlar ile düzeltilmesi gerektiği söylenmiştir. Genel olarak veliler okul bahçesinin daha iyi daha yaşanılabilir ve öğrenilebilir bahçeler olması gerektiğini savunmuşlardır. Okul bahçesinin mevcut durumu veliler açısından yetersizdir.

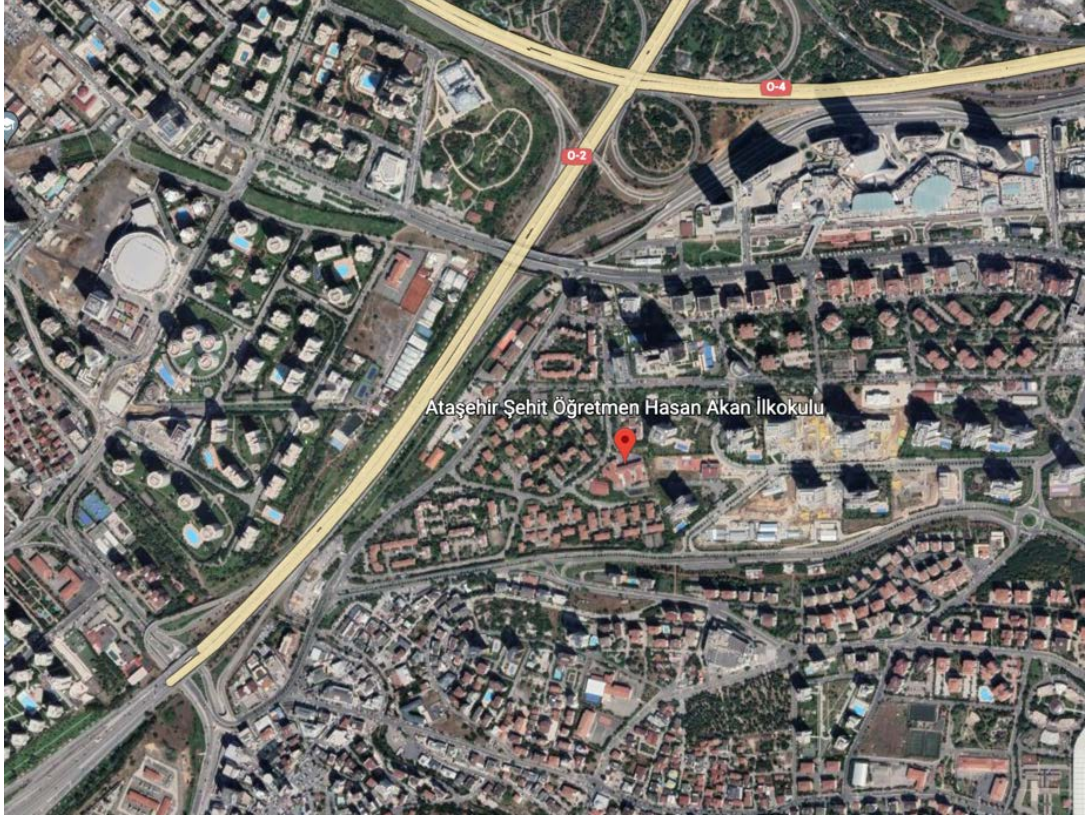
6.1.2 Şehit Öğretmen Hakan Akan İlköğretim Okulu

Tez araştırması kapsamında araştırmanın yürütüldüğü okullardan biri olarak seçilen ilköğretim okulu İstanbul'un en yoğun nüfusuna sahip bölgelerinden biri olan Ataşehir ilçesindedir.

Okulun Seçilme Nedeni: Bu bölgedeki bir okulun seçilmesinin nedeni kentleşmenin yoğun fakat düzenli bir şekilde yapıldığı bir bölgede yer almasıdır. Toplu konutların bulunduğu bir bölgede, konutların arasında kot farkının olduğu bir bölgede konumlandırılmıştır. Sosyo-ekonomik düzeylerin genellikle birbirine yakın olduğu bir bölgedir. Demografik yapısı düzenlidir. Beyoğlu'nda seçilen okulun konumu ve yapısı ile farklı olarak zıt özellikler barındıran bir okuldur. Karşılaştırma yapılması amacı ile seçilmiştir. Şekil 6.48'de görüleceği gibi düzenli bir yapılaşmanın olduğu, harita üzerinden görülebilen yeşil alanların çevrelediği, çarpık kent düzeninin sınırlı olduğu bir bölgede yer almaktadır. 2008 yılında ilçe statüsüne geçen Ataşehir, 427.217 nüfusa sahiptir ve 17 mahalleden oluşmaktadır. Maltepe, Kadıköy ve Sancaktepe ilçelerine komşudur. (Ataşehir Belediyesi,2022) Okul Atatürk Mahallesi'nde yer almaktadır.

6.1.2.1 Okulun Mevcut Durumunun Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi

Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim okulu ile ilgili öğrenci ve öğretmen sayıları, alan büyüklükleri ve öğrenci başına düşen açık/kapalı alan metrajları belirlenmiş ve Tablo 6.15’de verilmiştir.

Şekil 6.9 Araştırma için seçilen okul konumu (Google Earth,2021)

Tablo 6.16’da okulun yeterlilik analizi yapılmıştır. Bütün bir araştırma boyunca elde edilen veriler ile okullarda olması gereken alanlar listesine göre hazırlanmış tablo incelendiğinde okul bahçesinin istenilen düzeyde bir bahçe olduğu tespit edilmiştir. Açık oyun alanları, geleneksel oyun çizgileri, açık spor alanları, oturma alanları ve gölgelik birimleri okul alanında mevcut bulunmaktadır.

Piripaşa İlköğretim Okulu’nda yapılan anketler sonucunda istenilen / olması gereken birimlerin tamamı bu okul örneğinde bulunmaktadır. Öğrenciler burada eğitimlerini sürdürmektedirler. Şekil 6.10-14 okulda bulunan alanların fotoğrafları bulunmaktadır. Servis alanları, Tören alanı, Açık oyun alanları, yaşam atölyesi adı altında bitki yetiştirebildikleri bitki tarhları, fiziksel gelişimlerini destekleyecek

parkurlu oyun alanı, öğrenimlerini güçlendirebilecek güneş saati, açık alan ders amfisi görsellerdeki gibidir.

Tablo 6.15 Ataşehir ilçesinde çalışma alanı olan Şehit Öğretmen Hasan Akan ilköğretim okulunun mekânsal verileri

Okul Bölümleri	Özel Alanlar	Var	Yok
Okul Kat Sayısı	3	Çok Amaçlı Salon	V
Derslik Sayısı	49	Çok Amaçlı Saha	V
Derslik Alanları (m2)	40	Kütüphane	V
Kullanılan Derslik Sayısı	49	Fen Laboratuvarı	V
Şube Sayısı	39	Bilgisayar Lab.	V
İdari Odaların Alanı (m2)	90	İş Atölyesi	V
Öğretmenler Odası (m2)	50	Beceri Atölyesi	V
Okul Oturum Alanı (m2)	1380	<u>Pansiyon</u>	<u>Y</u>
Okul Bahçesi (m2)	1800		
Okul Kapalı Alan (m2)	5500		
Sanatsal, bilimsel ve sportif amaçlı toplam alan (m2)	40		

Tablo 6.16 Ataşehir ilçesinde çalışma alanı olan Şehit Öğretmen Hasan Akan ilköğretim okulunun mevcut durum yeterliliklerinin saptanması

OKULUN MEVCUT DURUMU	OKUL BAHÇESİ	
	SINIRLAMA ELEMANI	
	Yapısal Sınır Elemanı	Duvar Üzeri Korkuluk
	Bitkisel Sınır Elemanı	Var
	OKUL BAHÇESİ ALAN KULLANIMLARI	
	Çok Amaçlı Oyun Alanı	Var
	Çok Amaçlı Spor Sahası	Basketbol Sahası
	Zemin Kaplama Malzemesi	Asfalt
	Tören Alanı	Yeterli Büyüklükte
	Oyun Alanı Kaplama	Epdm
	Geleneksel Oyun Çizgileri	Var
	Oyun Grubu	Var
	Otopark Alanı	Ayrı Planlanmış
	DİĞER ALANLAR	
	Açık Hava Dersliği	Var
Uygulama Bahçesi	Var	

Yeterlilik düzeyi tespitleri ile alanın mevcut durum görselleri karşılaştırıldığında okul bahçesinin tören alanı için yeterli düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Sınırlama elemanı olan duvar üzeri korkuluk güvenlik açısından yeterlidir. Ek olarak sınır boyunca özellikle araç trafiğinin olduğu cephe boyunca korkuluk boyunca bitkisel elemanlar ile de sınırlandırma yapılmıştır.

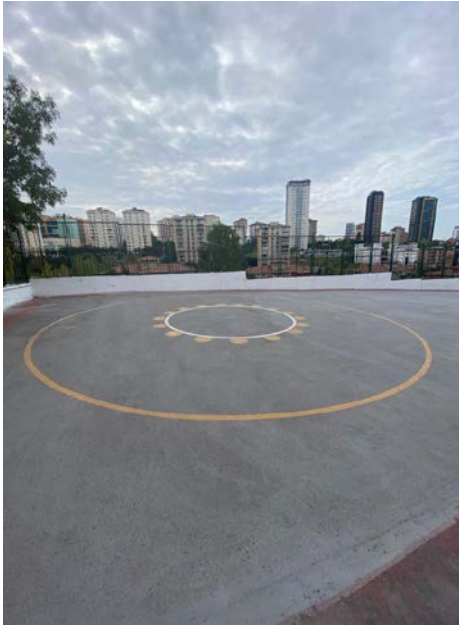
Öğrenci ve öğretmenlerin dinlenebilecekleri banklar bahçede oldukça fazladır. Farklı bölümlerde farklı tip oturma elemanları yerleştirilmiştir. (Beton üzeri oturma, duvar üzeri oturma vb.) Çöp kutusu gibi diğer kent ekipmanları yeterli düzeydedir.

Şekil 6.10 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Sınıflara Özel Hobi Bahçesi) (Safi S, 2022)

Şekil 6.11 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Atık Yönetimi Becerisi Uygulamaları)

Şekil 6.12 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Fiziksel Gelişim Oyun Alanları ile Geleneksel Oyun Çizgileri)

Şekil 6.13 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Fiziksel Gelişim Oyun Alanları) (Safi S., 2022)

Şekil 6.14 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Açık Derslik Amfi ve Güneş Saati) (Safi S., 2022)

Şekil 6.15 Ataşehir ilçesinde bulunan Şehit Öğretmen Hasan Akan İlköğretim Okulu Okul Bahçesi (Tören Alanı ve Spor Sahaları)

Basketbol sahası, futbol sahası ve koşu parkuru ekipmanları ve sınır çizgileri ile tam olarak öğrencilerin kullanımına açıktır.

Geleneksel oyun çizgileri tören alanı dışında, farklı bir bölgede yer almaktadır ve yeterli düzeydedir. Bahçe alanında farklı kaplama çeşitleri bulunmaktadır. Asfalt alan, asfalt üzeri epoksi kaplama alanları, epdm alanları, toprak alanları, doğal kauçuk alanı, ahşap kaplama bahçede görülen kaplama çeşitlerindedir.

Çocukların öğrenmeleri, öğrenirken eğlendikleri kurumun ‘yaşam atölyesi’ adını verdiği bir mekân oluşturulmuştur. Burada çoğunluğu çim alandan oluşan alanlarda fiziksel aktiviteleri için parkurlu çocuk oyun alanı, dönüşüm ile ilgili yapılabilecek aktivite alanları ve bilgilendirici materyaller, bitki yetiştirebilecekleri bitki tarhları (sınıf sınıf ayrılmış), açık derslik amfisi, güneş saati ve etkinliklerin yapılabileceği 30 metre karelik bir eğitim evi bulunmaktadır.

Okuma atölyesi yapılmıştır. 15 metrekairelik bir çardak içerisinde ilkokul öğrencilerine hitap edecek kitapların bulunduğu, isteyen öğrencinin istediği an da kullanabileceği bir alan oluşturulmuştur.

Bitkisel tasarım olarak bakıldığında alanda *Tilia tomentosa* (Gümüşi Ihlamur) ve *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı) ağaçlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra *Lagerstromia incida* (Oya Ağacı), her dem yeşil ağaçlar, farklı çalı türleri, sınır bitkileri, sarmaşıklar ve yer örtücü bitkiler bulunmaktadır. Okul bahçesinde öğrenciler için yeşil alan kullanımı bulunmaktadır. Çim alan, aktif/pasif yeşil alan olarak iki farklı grupta bulunmaktadır. Yeşil alan olarak yeterli düzeyde isteği karşılayabilen bir okul bahçesidir.

Okulun mevcut durumu yeterlilik düzeyi saptama yöntemi ve alan fotoğrafları üzerinden yapılan analiz ve Piripaşa İlköğretim okulunda yapılan anket sonuçlarında istenilen okul bahçesi yanıtlarına göre ‘olması gereken okul bahçesi’ standartlarını karşılamaktadır. Çocukların gelişimlerini destekleyecek, belirli standartlar ve araştırmalar sonucunda belirlenen kriterlerin büyük bir çoğunluğunu sağlamaktadır.

6.1.2 100.Yıl Mustafa Kemal İlkokulu

Tez araştırması kapsamında araştırmanın yürütüldüğü okullardan biri olarak seçilen ilköğretim okulu İstanbul’un en yoğun nüfusuna sahip bölgelerinden biri olan Beşiktaş ilçesindedir.

Okulun Seçilme Nedeni: Bu bölgedeki bir okulun seçilmesinin nedeni kentleşmenin ve nüfusun oldukça yoğun olduğu bir bölge olmasıdır. Ayrıca seçilen okul İstanbul’un en işlek yerlerinden birisi olan Beşiktaş, Balmumcu’da bulunmaktadır. Yoğun konut ve iş merkezlerinin arasında olan okul yaşlı ağaçlarla çevrili bir alanda konumlanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeylerin genellikle birbirine yakın olduğu bir bölgedir. Demografik yapısı düzenlidir.

Şekil 6.16 100.Yıl Mustafa Kemal İlkokulu (İstanbul Şehir Haritası, 2021)

6.1.3.1 Okulun Mevcut Durumunun Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi

Beşiktaş ilçesinde bulunan 100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim okulu ile ilgili öğrenci ve öğretmen sayıları, alan büyüklükleri ve öğrenci başına düşen açık/kapalı alan metrajları belirlenmiş ve Tablo 6.17’de verilmiştir.

Tablo 6.17’deki verilere bakıldığında okul öğrencileri başına düşen ‘açık alan’ miktarı yaklaşık olarak 1 m²’dir. Tablo 6.18’de görüldüğü üzere okulda çocukların fiziki, sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyecek çok amaçlı saha, iş atölyeleri olmaması dikkat çekmektedir. Sportif amaçlı toplam alan ise mevcut duruma göre yeterli metrajdadır. Tablo 6.19’de 100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim okulunun yeterlilik düzeyleri irdelenmiştir.

Tablo 6.17 Okuldaki öğrenci ve öğretmen sayıları ile ilgili veriler (100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Stratejik Plan, 2019)

Öğrenci Sayısı:	Öğretmen Sayısı
Kız 221	Kadın 12
Erkek 188	Erkek 6
Toplam 409	Toplam 18
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı: 27	
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı: 27	
Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı: 27	
Şube Başına 30'dan Fazla Öğrencisi Olan Şube Sayısı: 3	

Tablo 6.18 Beyoğlu ilçesinde çalışma alanı olan 100.Yıl Mustafa Kemal ilköğretim okulunun mekânsal verileri (100.Yıl Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Stratejik Plan,2019)

Okul Bölümleri	Özel Alanlar	Var	Yok
Okul Kat Sayısı	3 Çok Amaçlı Salon	V	
Derslik Sayısı	15 Çok Amaçlı Saha		Y
Derslik Alanları (m2)	40 Kütüphane	V	
Kullanılan Derslik Sayısı	12 Fen Laboratuvarı		Y
Şube Sayısı	12 Bilgisayar Lab.		Y
İdari Odaların Alanı (m2)	45 İş Atölyesi		Y
Öğretmenler Odası (m2)	45 Beceri Atölyesi		Y
Okul Oturma Alanı (m2)	1380 Pansiyon		Y
Okul Bahçesi (m2)	2400		
Okul Kapalı Alan (m2)	2000		
Sanatsal, bilimsel ve sportif amaçlı toplam alan (m2)	245		

Tablo 6.19'de seçilen okulun yeterlilik analizi yapılmıştır. Bütün bir araştırma boyunca elde edilen veriler ile okullarda olması gereken alanlar listesine göre hazırlanmış tablo incelendiğinde okul bahçesinin istenilen düzeyde bir bahçe olmadığı görülmektedir. Açık oyun alanları, geleneksel oyun çizgileri, açık spor alanları, oturma alanları ve gölgelik birimleri okul alanında mevcut bulunmaktadır.

Servis alanları ve otopark okul bahçesinin içerisinde bulunmaktadır. Çocukların oyun alanları ile iç içe geçmiş durumdadır.

Tören alanı okul mevcudiyeti için yeterli alan büyüklüğündedir. Basketbol sahası sınırları çizilmiş bir şekilde bulunmaktadır. Birden fazla pota ile oyun hacmi artırılmıştır.

Bahçenin tamamı asfalt kaplamadır.

Bahçede yaşlı çınar ağaçları bulunmaktadır. Bu ağaçlar dışında bahçede aktif/pasif yeşil alan bulunmamaktadır.

Tablo 6.19 Beşiktaş ilçesinde çalışma alanı olan 100.Yıl Mustafa Kemal ilköğretim okulunun mevcut durum yeterliliklerinin analizi

OKULUN MEVCUT DURUMU	OKUL BAHÇESİ	
	SINIRLAMA ELEMANI	
	Yapısal Sınır Elemanı	Duvar Üzeri Korkuluk
	Bitkisel Sınır Elemanı	Kısmen
	OKUL BAHÇESİ ALAN KULLANIMLARI	
	Çok Amaçlı Oyun Alanı	Var
	Çok Amaçlı Spor Sahası	Basketbol Sahası
	Zemin Kaplama Malzemesi	Asfalt
	Tören Alanı	Yeterli Büyüklükte
	Oyun Alanı Kaplama	Asfalt
	Geleneksel Oyun Çizgileri	Var
DİĞER ALANLAR		
Açık Hava Dersliği	Yok	
Uygulama Bahçesi	Yok	

6.2 Seçilmiş Okulların Faaliyet Durumlarına Göre Karşılaştırılması

İstanbul'un farklı üç ilçesinden, farklı özelliklere sahip okul bahçelerinin mevcut durumları belirtilmiştir. Belirtilen durumlar tez boyunca elde edilen veriler doğrultusunda ve Piripaşa İlköğretim Okulu'nda yapılan anket sonucuna göre, öğrencilerin de gözüyle okul bahçesinde olması gereken birimler saptanmıştır. Saptanan bu birimler ile araştırma yapılan üç okul arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Tablo 6.20'de görülen karşılaştırmada saptanan faaliyet durumları listelenmiş, okullarda bulunup bulunmadığı işaretlenmiştir.

Tablo 6.20 Araştırılan okulların karşılaştırmalı analizi

Faaliyet Kümesi	Faaliyet Alanları	Piripaşa İ.Ö.O.	Ş.Ö.Hasan Akan İ.Ö.O.	100.Yıl M.Kemal İ.Ö.O.
Eğitim ve Sosyal Kültürel Alanlar	Eğitim Bahçesi		x	
	Aktivite Alanları		x	
	Aktif Yeşil Alanlar		x	
	Pasif Yeşil Alanlar	x	x	x
	Açık Derslikler		x	
	Amfi		x	
	Oturma Alanları (Toplu Oturma)		x	x
	Alan Satrancı			x
	Sebze ve Meyve Bahçesi		x	
	Alfabe Bahçesi			
Oyun Alanları	Güneş Saati Alanı		x	
	Oyun Bahçesi		x	
	Aletli Oyun Bahçesi		x	
	Geleneksel Oyun Çizgileri		x	x
	Açık Çim Alanlar		x	
	Kum Oyun Alanları			
Spor Alanları	Basketbol Alanı	x	x	x
	Jimnastik Alanı		x	
	Futbol Sahası			
	Voleybol Sahası		x	
Diğer Alanlar	Masa Tenisi			
	Dinlenme Alanları		x	x
	Tören Alanı	x	x	x
	Kent Ekipmanları	x	x	x

BÖLÜM 7

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma dört ana hedefe odaklanmıştır ;

- 1.Okul bahçelerinin belirli bir standart sahibi olması,
- 2.Seçilmiş okulların mevcut durumlarının araştırılması ve anket sonucunda öğrenci gözünden bahçede istenilen ölçütlerin belirlenmesi,
3. Belirli ölçüt ve standartların oluşturulmasına dair öneriler sunmak.

16.08.1997 tarihli 4306 sayılı kanunda ‘İlköğretim kurumları sekiz yıllık kurumlardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitenlere diploması verilir.’ İfadesi bulunmaktadır. Bu kanun ile önceki zamanlarda 5 yıl olan zorunlu eğitimin yapıldığı okullar ek bina gibi farklı uygulamalarla büyütülmüş, bahçede yetersiz olabilen okulların bahçeleri biraz daha küçülerek mevcudiyeti kaldıramayacak duruma gelmiştir. Yaş aralığı artınca yaşlara göre olan gereksinimlerde artmıştır.

Araştırmada birçok çalışma incelenmiş, okul bahçesinde ihtiyaç programları çıkarılmıştır. Acar ve ark.(2019) yapmış olduğu çalışmada ihtiyaç programı ‘Tören Alanı’, ‘Spor Alanı’, ‘Eğitim Alanı’, ‘Oyun Alanı’ ve ‘Diğer Alanlar’ olarak beş farklı grupta incelenmiştir. Erdönmez (2007) yapmış olduğu çalışmalar, Lackney,1994), Shell(2001) çalışmalarında eğitim ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik farklı tanımlı önerileri doğrultusunda ;

- Tören Alanları
- Performans Gösteri Alanları
- Spor Sahaları (Basketbol,Futbol,Voleybol vb.)
- Açık Derslikler (Amfi vb.)
- Alfabe, Müzik Bahçeleri vb.
- Bitki Yetiştiriciliği Alanları (Eğitim Bahçesi)

- Aktivite Alanları
- Aletli Oyun Sahaları
- Toplu Oturma Alanları
- Satranç Alanı
- Güneş Saati Alanı
- Trafik Eğitim Alanları
- gibi farklı faaliyetlerin yapılabileceği alanlar geliştirilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda istanbul'da farklı bölgelerde yer alan ilköğretim okulları bahçelerinin problemleri ;

- Yeterli alan büyüklüğünün olmaması,
- Sert zeminlerin fazla olması,
- Spor sahalarının ve çocuk oyun alanlarının olmaması,
- Yeterli kent ekipmanının bulunmaması
- Yeşil alanların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların günlerinin büyük bir çoğunluğunu geçirdiği okullarda, okul bahçesi yaz/kış sürekli olarak kullanımdadır. Okul idarecileri, öğretmenler ve öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda okul bahçesi kullanımlarının tasarımsal ve fonksiyonel olarak zayıf kaldığı durumu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın yönteminin ana materyali anket ve mevcut durumların fotoğraf ve gözlem yolu ile ortaya konması olmuştur.

Seçilen okullar arasında gözlem yolu ile tespit edilmiş, kentleşmenin çarpık ve bölge nüfusunun en kalabalık olduğu yer alan Beyoğlu ilçesindeki Piripaşa İlkokulu'nda anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen faaliyet/ihtiyaç programına göre eksik olarak gözüken okul bahçesi olan ilkokulda öğrenciler, öğretmenler ve veliler ile görüşülmüştür.

Anketteki sorularda paydaşlara okulun mevcut durumunu ve olmasını istedikleri durumlar sorulmuş, alınan cevaplara göre değerlendirilmeler yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda öğrencilerin isteklerini karşılayabilecek bir okul bahçesi (Şehit Öğretmen Hasan Alkan İÖO) ile araştırılan iki okulun ortalama bir bahçeye sahip olan 100.Yıl Mustafa Kemal İÖO ile karşılaştırılmalı analizler yapılmıştır. Okulların mevcut durumlarına göre okul tercihi yapılmıştır.

Araştırmanın geneli ve anket sonucunda elde edilen verilere göre okul bahçesindeki problemler ve olması gereken faaliyet alanları şu şekilde sıralanmıştır :

İlkokul bahçeleri tasarımlarında konu ile ilgili farklı iş gruplarının ve kullanıcının(öğrenci) istekleri öğrenilmeli, farklı katılımlar ile tasarlama ve planlama yapılmalıdır. Bahçeler tören alanı, spor alanları, eğitim alanları, oyun alanları ve diğer alanlar olarak farklı faaliyet grupları göz önünde bulundurularak planlanmalıdır.

Dünya genelindeki kişi başına düşen alanların araştırılması sonucunda tören alanlarında öğrenci başına 1 m2 alan ile bahçe genelinde ise en az 20 m2 alan hesabı yapılarak tasarım planlanmalıdır. (Alan koşulları uygun ise.)

Yeterli alan büyüklüğü olmayan, öğrenci istek ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen okullar büyük kentlerin mahalle okullarında sık karşılaşılan bir durum olmuştur. Okullarda ders dışındaki zamanlarda öğrenci gereksinimlerine cevap vermemekte, yapısal ve bitkisel unsur olarak eksik, doğa ile iletişime geçmesine olanak vermemektedir.

Yoğun nüfus ve güvenli olmayan sokaklar yüzünden çocuklar okullarına gidip gelmede ebeveyn bağımlı veya taşıt ile gelmek zorundadır. Serbest ve özgür bir şekilde okula gidip gelebilmesi gereken öğrenciler bu şekilde davranmamakta, öz güvenlerini geliştirebilecekleri durumdan yoksun kalmaktadır. Fiziksel olarak serbest hareket hakkından da mahrum kalmaktadır.

Ülkemizde belirli kurumlarca belirli standartlar bulunmaktadır ama çalışma boyunca belirtildiği gibi bu standartlara uygunluk görülmemektedir. Mevcut imar kanunundaki standartların yenilenmesi, MEB tarafından bu standartlara uyulma zorunluluğu gelmesi gerekmektedir.

Okul bahçeleri 4+4+4 sistemine göre, yaş grup farklılıkları ve istekleri göz önünde bulundurularak planlanmalıdır. 6-9 yaş arası grubun bahçeden istekleri farklıdır. İlkokul bahçelerinde çocukların doğa ile iletişime geçmesi ve gelişimini desteklemesi açısından peyzaj temelli yaklaşım gözetilmelidir.

Oyun aletlerinin buldukları alanlarda zeminler darbe emilim kapasitesi yüksek malzemelerle yapılmalıdır. Yarı dolgulu, doğal kauçuk malzemeler ile de kaplanılabilir.

Zıplama, koşma, atlama, serbest oyunlar vb. açık çim alanlar oluşturulmalıdır.

6-9 yaş grubunun okul bahçesinden birincil derecede olan beklentisi oyun sahalarıdır. Geniş ve boş mekân gerektiren basketbol, futbol ve voleybol sahaları mutlaka okul bahçelerinde yer almalıdır. Bu alanların etrafı tel örgü ile mutlaka kapatılmalıdır. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin bir arada olduğu, bahçenin de yeterli

alan büyüklüğünde olmadığı okullarda büyük ve küçük çocukların teneffüs saatlerinde farklılık gözetilebilir.

Yapısal ve bitkisel unsurlar düşünölmeli, planlama bu duruma göre yapılmalıdır.

Yapısal olarak tören alanı, oyun sahaları, serbest oyun alanları, geleneksel oyun çizgileri, oturma ve dinlenme alanları, gölgeleme elemanları, çöp kutuları vb. kent mobilyalarının okul bahçelerinde mutlaka olması gerekmektedir.

Doğa ile iletişime geçebilmesi adına peyzaj tasarım yaklaşımı, doğal elemanların kullanılması gerekmektedir. Bitkisel unsurlar olarak yeşil alanlar sert zeminden ayrılmalı, çim veya maliyeti düşük olan yer örtücüler kullanılmalı. Farklı bitki türlerine yer verilmeli, öğrenciler gözlem yetenekleri ile bazı bitkilerin her dem yeşil kalabildiklerini, bazılarının ise kışın yapraklarını döktüğünü gözlemlemelidir.

Sessiz alanlar oluşturulmalıdır.

Bahçe sınırlama elemanlarında beton duvar ve tel çit birlikte düşünölmeli, mümkünse etrafı bitki ile kapatılmalıdır.

Okula gidip gelmede mümkünse okula geliş-gidiş zamanlarında trafiğe kapalı alan uygulamaları yapılması, yapılamıyorsa geniş yaya kaldırımları ile taşıtlara hız sınırı getirilmelidir.

Okul bahçeleri çocukların fiziksel, zihinsel, toplumsal, bilişsel ve duysal gelişimine uygun olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Planlı bir şekilde tasarımı gerçekleştirilen okullar hafta sonu halkın kullanımına açılabilir, kentsel açık alan kullanımını okul bahçeleri ile arttırılarak fonksiyonel kullanım gerçekleştirilebilir.

Öğretmenler için özel dinlenme alanları oluşturulmalıdır.

Son olarak öncelikle öğrencilerin temel haklarına sahip olabilmesi adına planlanması gereken okul bahçeleri, İstanbul ölçeğinde incelendiğinde genel kullanımda yeşil alanların az olması bu bahçelerin kentsel okul bahçelerine dönüştürülmesine olanak sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, H., Sekban, D.Ü.G. (2019) *Affordances Of Elementary Schoolyards For Children : An Elementary Schoolyard Design*. Journal Of Forestry, Düzce University Forestry Faculty,11
- Akdoğan, G. (1972) *Beş büyük şehirde çocuk oyun alanlarının yeterlilikleri ve planlama prensipleri üzerine bir araştırma*. Ankara, AÜ Ziraat Fakültesi Yayınları, 522.
- Akerblom,P. (2004) *Footprints of school gardens in Sweeden*. Garden History, 32(2): 229-247
- Aksu, Ö.V., Demirel, Ö.(2011) *Trabzon Kenti İlköğretim Okul Bahçelerinde Tasarım Ve Alan Kullanımları*. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi 12:40-46
- Anonim 2012 *Okul Bahçeleri Düzenleme İlkeleri İhtiyaç Programları Açıklamaları Ve Örnek Projeler (Çevrimiçi)* <http://meb.gov.tr/haberler/2012/okullarhayatolsun/protokoleki.pdf> (Erişim Tarihi:24 Mayıs 2022)
- Blair, D. (2009) *The Child İn The Garden : An Evaluative Review Of The Benefits Of School Gardening*. The Journal Of Environmental Education 40 (2) : 15-38
- Brazendale, K., Beets, M. W., Weaver, R. G., Pate, R. R., Turner-McGrievy, G. M., Kaczynski, A. T., Chandler, J. L., Bohnert, A., & Vonhippel, P. T. (2017). *Understanding differences between summer vs. school obesogenic behaviors of children: the structured days hypothesis*. The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 14(100), 1-14. <https://doi.org/10.1186/s12966-017-0555-2>
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). *The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence*. The Lancet, 395, 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Burger, M.Jeryy (2006). *Kişilik* (Çeviri : İnan Deniz Erguvan Sarioğlu), İstanbul: Kaktüs Yayınları, s.78
- Collyer, C., Irvine, S., 2001. *Grounds for Learning. Stories and Insights From Six Canadian School Ground Naturalization Initiatives*. Canada, 32s.

- Coplan, R. J., Liu, J., Cao, J., Chen, X., & Li, D. (2017). *Shyness and school adjustment in Chinese children: The roles of teachers and peers*. *School Psychology Quarterly*, 32(1), 131–142. <https://doi.org/10.1037/spq0000179>
- Cüceloğlu, Doğan (2021) ; *Kendini Keşfetmeye Var Mısın? Güçlü Bir Yaşam İçin Öneriler*, Kronik Yayınları, s.189
- Edward, J. (1991) *To Teach Responsibility, Bring Back the Dalton Plan*, Phi Delta Kappan January 1991. 72:5, s.398-401
- Erdönmez, İ.M. (2007) *İlköğretim Okulu Bahçelerinde Peyzaj Tasarım Normları*. *Journal Of The Faculty Of Forestry İstanbul Üniversitesi* 57(1):107-122
- Eren, E. (2020). *Yeni tip koronavirüs'ün Türk eğitim politikaları uygulamalarına etkisi: milli eğitim bakanlığının ve yükseköğretim kurulunun yeni düzenlemeleri*. *Yükseköğretim Dergisi*, 29, 1-10.
- Ertürk, S. (1992) *Çocuk ve Mekan, Mimarlık ve Şehircilikte Mekan*, Yıldız Üniversitesi, İstanbul
- Fraser, M. W., Galinsky, M. J. & Richman, J. M. (1999). *Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social practice*. *Social Work Research*, 23(3), 129-208. <https://doi.org/10.1093/swr/23.3.131>
- Funnell, K., Alford, V., Denegri, D., Johns, S., Young, B., Lucas, B., Titman, W., Ve Wood, J. 1997. *School Grounds : A Guide To Good Practice*. England: Building Bulletin 85.
- Furrer, C., & Skinner, E. (2003). *Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance*. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 148-162. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.95.1.148>
- Gedikler, H. ,G., *Eğitimde Bahçe Çalışmalarının Tarihsel Gelişimi ve Türkiye Cumhuriyetinin Erken Dönemlerinde Okul Uygulama Bahçeleri*. *Tarih Okul Dergisi*, 11(36) : 291-315
- Gültekin, B. K. (2010). *Ruhsal bozuklukların önlenmesi: kavramsal çerçeve ve sınıflandırma*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Current Approaches in Psychiatry*, 2(4), 583-594.
- Gültekin, M. (2007). *Dünyada ve Türkiye'de ilköğretimdeki yönelimler*. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 477-502.
- Gür, Ş.Ö.(1996). *Çocuk ve Mekan Algısı Üzerine Bir Uygulama, Mekan Örgütlenmesi*, Trabzon : Gür Yayıncılık
- Gür, Ş.Ö., Long, J., Özbilen, A., Ertürk, S., Ibiş, T. (1980) *Çocuk ve Çevresi: Çocuk Oyun Alanları Olarak Sokaklarımız*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölüm Bülteni, 5, s.70-76

- Hauser, L.(2002) *Kindergerechtes und Naturnahes Schulgelände ans Erlebnisraum*. Praktikumsbericht Paedagogisches Hochschule Zurich, s.150 <https://learninglandscapesdesign.com/projects/%EF%BB%BF%EF%BB%BFclatskanie-elementary-school/>
- Huebner, E. S., Suldo, S. M., Valois, R. R., Darne, J. W. & Zullig, K. (2004). *Brief multi- dimensional students' life satisfaction scale: Sex, race, and grade effects for high school sample*. Psychological Reports, 94(1), 351-356. doi : 10.2466/PRO.94.1.351-356
- Huttenmeser, M.(1995) *Children's Environments* 12(4), 403-413 Marie Meierhofer Institute for the Child, Zürich, Switzerland
- Karaburun, A., Demirci, A., Saka, E. *İstanbul Avrupa Yakasındaki Okul Bahçelerinin Öğrenci Sayısına Göre Yeterliliklerinin Mekânsal Olarak Değerlendirilmesi*, Marmara Coğrafya Dergisi, 31, s.30
- Karatekin, K. Ve Çetinkaya G., (2013) *Okul Bahçelerinin Çevre Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Manisa İli Örneği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 6(27): 307-315
- Khalaileh, E.(2004) *Understanding Children's Environments : The effect of outdoor physical environments on children's activities and quality of life within Al-Wihdarta Palestinian refugee camp and environs*, Amman, Jordan, Ph.D.North Carolina State University (Erişim Tarihi : 18 Ekim,2021) from <http://repository.lib.ncsu.edu/ir/bitstream/1840.16/4512/etd.pdf>
- Lackney, J.A. (1994) *Educational Facilities : The Impact And Role Of The Physical Environment Of The School On Teaching Learning And Educational Outcomes*, Milwaukee, Center For Architecture And Urban Planning Research
- Lee, P., & Bierman, K. L. (2015). *Classroom and teacher support in kindergarten: associations with the behavioral and academic adjustment of low-income students*. Merrill-Palmer Quarterly, 61(3), 383-411. Doi : 10.13110/merrpalmquar1982.61.3.0383
- Lieberman, G.A. Ve Hoody, L.(1998) *Closing The Achievement Gap : Using The Environment As An Integrating Context For Learning Results Of A Nationwide Study* 117.
- Lindholm, G. (1995) *Schoolyards: The Significance Of Place Properties To Outdoor Activities in Schools*. Environment And Behavior, 27(3): 259-293
- LTL. *Learning through landscapes*, (Erişim Tarihi : 3 Nisan 2022) <https://www.ltl.org.uk>
- Malone K. Ve Trander, P. (2003) *Children's Environmental learning and the use, Design and Management of Schoolgrounds*, Children, Youth and Environments, (13):2

- Marcus, C.C. ve Francis, C. (1998) *People Places : Design Guidelines For Urban Open Space*, Cheapter 6 : Child Care Outdoor Spaces, John Wiley & Sans, Inc. Kanada, USA. S.259-307, ISBN : 0-471-28833-0
- MEB 2015, *2015 Eğitim Yapıları Asgari Standartlar Kılavuzu*, http://iegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/17032245_2015asgaritasar mklavuzu.pdf Erişim Tarihi : 26.08.2021
- MEB, 2020. *Salgın hastalık dönemlerinde psikolojik sağlamlığımızı korumak: Aileler için çocuklara yardım rehberi*. Erişim tarihi : 16 Kasım 2022) http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/30112459ailecocuk.pdf
- MEB, 2022. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2021-2022* (Erişim Tarihi 15 Haziran2022) https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf
- Melzer, M.L.(2001). *Schule in Bewegung, drinnen und drauBen : schulhofumgestaltung gehört dazu*. [http://www.spiellandschaftbremen.de/Frau %20Melzer-SchülerInnen-Partizipation.pdf](http://www.spiellandschaftbremen.de/Frau%20Melzer-SchülerInnen-Partizipation.pdf)
- Menino, T. M. (2000) *Designing Schoolyards & Building Community*. The Boston Schoolyard Initiative. Usa, 16s.
- Miller, M.A.(2005) *An Exploration of Children's Gardens: Reported Benefits, Recommended Elements, and Preferred Visitor Autonomy* (Basilmamış Yüksek Lisans Tezi) The Ohio State University, Columbus, A.B.D.
- Montessori 1a, <http://www.montessori.org.tr/montessori/montessori-unluleri/>
- Montessori 1b, <https://www.sihirlibahce.com.tr/montessori/maria-montessorin-in-hayati/>
- Montessori, M. (1964) *The Absobent Mind III*. Theosophical Pres, s.140 Wheaton.
- Orem, R.C. (1970) *Montessori, Her Method and The Movement* Capricorn Books, s.121. New York
- Outdoor learning: *Mother Nature's classroom* (Erişim Tarihi 6 Nisan 2022) <https://resource-bank.scholastic.co.uk/content/Outdoor-learning-Mother-Natures-classroom-7091>
https://www.mvwsd.org/district_business/facilities/outdoor_learning_spaces
- Önder, S., Akay, A. 2018, *Okul Bahçeleri Planlama Ve Tasarım Standartlarının Değerlendirilmesi*, *Tasarım+Kuram*, 26:16
- Özgen, Y. 1987 *Peyzaj Düzenlemelerinde Kullanılan İnsan Sağlığına Zararlı Bitkiler*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,1.
- Özyaba, M. Ve Özyaba, M. (1998) *İlkokulları Açık Alan Tasarım İlkeleri Ve Standartlarının Tespiti : Trabzon'da Bir Örnek Çalışma*, KTÜ Yayınları

Resmi Gazete, 1999 Madde 10 Ek-1 02/09/99 -23804

Resmi Gazete, 2012. *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* . 30.03.2012-6287 << <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>

Rıchardson, G. E. (2002). *The metatheory of resilience and resiliency*. Journal of Clinical Psy- chology, 58(3), 307- 321. <https://doi.org/10.1002/jclp.10020>

Sağlık Bakanlığı., (2020). *Türkiye günlük koronavirüs tablosu*. <https://covid19.saglik.gov.tr/>

Sakal, A.N.(2007) *Ankara’da Kentsel Donatıların Peyzaj Planlama ve Tasarımı (Yüksek Lisans Tezi)* Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Sanoff, H. Ve Dickerson, H. (1971) *Mapping Children’s Behavior in a Residential Setting*, Journal of Architectural Design, (25):4 , s.103

Sebba, R., Churchman, A. (1986). *Schoolyard Design as an Expression of Educational Principles*, Children’s Environments Quarterly, (3):3.

Shell, E.R. (2001) *Kids Don’t Need Equipments, They Need Opportunities*. Lifestyle Information Network, Pp:34-35

Sprang, G. & Silman, M. (2013). *Posttraumatic stress disorder in parents and youth after health-related disasters*. Disaster Medicine and Public Health Preparedness, 7(1), 105-110. <http://dx.doi.org/10.1017/dmp.2013.22>

Stewart, H., Watson, N. & Campbell, M. (2018). *The cost of school holidays for children from low income families*. Childhood, 25(4),516-529. <http://dx.doi.org/10.1177/0907568218779130>.

Stewart, M., Reid, G. J. & Mangham, C. (1997). *Fostering children’s resilience*. Journal of Pediatric Nursing, 12(1), 21-31. [https://doi.org/10.1016/S0882-5963\(97\)80018-8](https://doi.org/10.1016/S0882-5963(97)80018-8)

Subramaniam, A.(2002) Garden-based learning in basic education : A historical review. <http://littegreenthumbs.org/wp-content/uploads/2018/02/GardenBasedLearningBaseicEducation-litl.pdf>
University of Kalifornia, A.B.D. Erişim Tarihi : 24.05.2022

Tandoğan, O. 2014, *Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekan : Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar*, Megaron 2014, 9(1) : 19-33

Tandoğan, O.(2011) *İstanbul’da Çocuk Dostu Kent İçin Açık Alanların Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması (Doktora Tezi)* İstanbul Teknik Üniversitesi, Ekim 2011

Thorbjorn, L. (1992). Development to measure children’s well-being in different

Thrower,L.,B., (1996) *Okul Uygulama Bahçeleri*. Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, Ankara. 136

- TSE, 1996 <http://www.tse.org.tr/> adresinden 26.07.22 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK 2021, *İstatistiklerle Çocuk*, Erişim Tarihi 6 Haziran,2022 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2021-45633>
- Türk, Y.A. 2019, İlkokul Bahçelerinin Öğrenme Mekanlarına Dönüştürülmesine Yönelik Yaklaşım : Trabzon Örneği, 3001,116K896, S.31-34
- UNICEF 2006, *The child friendly school (CFS)* <http://www.unicef.org/whatisunicef/files/unicefunicefCFS1web.pdf> (Erişim Tarihi : 3 haziran 2022)
- Wake, S.J. Ve Birdsall, S. (2016) *Can School Gardens Deepen Children's Connection To Nature Space, Place And Environment*, Ed. K.Naim, P.Kraftl And T.Skelton, 89-113. Singapore:Springer
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J. & Jiang, F. (2020). *Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak*, The Lancet, 395, 945-947. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30547-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30547-X)
- Wellhousen, K.(2002) *Outdoor Play Every Day : Innovative Ply Concepts for Early Childhood*. Cengage Learning, Albany, A.B.D. s.224
- Yılmaz, H. (1995) *Erzurum Kenti Okul Bahçelerinin Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Yönünde İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi 26(4): 537-547
- Yomralıoğlu, T. Ve Uzun, B. (2001) *Okul Alanlarının Bedelsiz Olarak Kamuya Kazandırılması*, Milli Eğitim Dergisi 150:1301-7669
- Zomervrucht, J. (2005) *Inviting Streets For Children, Some lessons and results of the childstreet 2005 conference in Delft, Huizen, The Netherlands, Veiling Verkeer Nederland*. Retrieved November 24,2021. From http://urban.nl/childstreet2005/downloads/Stuttgart/zamwevrucht_paper_stuttgart.pdf

EKLER

EK A ÖĞRENCİ ANKETİ

1. Okulunu seviyor musun? Okulda en çok sevdiğin şeyler nelerdir?

.....

2. Okulda sevmediğin şeyler nelerdir?

.....

3. Okulda dersler dışında neler yapıyorsun?

- Sınıfta vakit geçiriyorum
- Bahçede oyun oynuyorum
- Koridor/kütüphane/kantinde vakit geçiriyorum
- Diğer

.....

4. Teneffüslerini nerede geçirmeyi tercih ediyorsun?

- Sınıfta
- Kantinde
- Bahçede
- Diğer

5. Okul bahçesi senin için ne anlam ifade ediyor? Oyun alanı mı yoksa sadece tören alanı mı?

.....

6. Okul bahçesinde yeşil alan var mı? Varsa bu alanlarda oyun oynayabiliyor musun?

.....

7. Okulda hobi bahçesi var mı?

Evet var.

Hayır yok.

8. Yoksa okulda hobi bahçesi olmasını ister miydin?

- İstemezdim
- İsterdim

9. Okul bahçesinde ekosistemi algılayabiliyor musun? (Ekosistem ile ilgili sözlü bilgiler verilecek. Doğal döngü (mevsim geçişleri vb.) ayırımı yapılabiliyor mu? gibi.) Örnek ile açıklayabilir misin?

.....

10. Okul bahçesinde sera var mı? Bitki yetiştiriciliği yapabilir misin?

- Evet var.
- Hayır yok.

11. Yoksa okulunda sera olmasını ister miydin?

.....

12. Okul bahçesinde vakit geçirirken mutlu hissediyor musun?

- Evet mutluyum
- Hayır mutlu değilim.

Mutluysan seni mutlu eden şey nedir ? (Ağaçlar, basketbol/futbol sahası, banklar gibi.)

.....

Mutlu değilsen bunun nedeni ne olabilir?

.....

13. Arkadaşların ile okul bahçesinde sosyalleşebiliyor musun? Birlikte neler yapıyorsunuz?

- Sınıfta Oyun oynuyoruz.
- Oturuyoruz.
- Yürüyüş yapıyoruz.
- Bahçeye çıkıyorum .
- Diğer

14. Okulunla ilgili neyi değiştirmek istersin? Nelerin aynı kalmasını istersin? (Sınıfları, kantini, okul bahçesini gibi.)

.....

15. Okulda kendini güvende hissediyor musun? Okul bahçesi seni güvende hissettiriyor mu?

- Evet güvendeyim.
- Hayır güvende hissetmiyorum.

Güvende hissetmiyorsan nedeni nedir? Kısaca açıklayabilir misin?

.....

16. Okulda olmak yerine evde/sokakta olmayı tercih eder miydin?

Ediyorsan/etmiyorsan neden?

.....

17. Gelecek ile ilgili neler yapmak istiyorsun? Ne olmak istersin?

.....

18. Hayalindeki okul bahçesi nasıl olsun isterdin?

.....

EK B ÖĞRETMEN ANKETİ

1. Eğitimci olduğunuz okuldaki dış mekan (okul bahçesi) sizler için yeterli mi? Ders araları veya boşluklarınızda bahçede olmayı mı tercih ediyorsunuz yoksa okul içerisinde (öğretmenler odası vb.) kalmayı mı tercih ediyorsunuz? Nedeni ile açıklayabilir misiniz?

.....

2. Okul bahçesinde yetersiz ve/veya eksik bulduğunuz şeyleri yazabilir misiniz? (Gölge alanlar, oturma/dinlenme bankları, spor sahaları, yeşil alanlar, canlı materyal (ağaçlar vb.)

.....

3. Okul bahçelerinin yeterli yeşil alana sahip olabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

.....

4. Okul bahçelerinin yeterli yeşil alana sahip olamaması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

.....

5.Okul bahçelerinin yeterli yeşil alana sahip olamamasının öğrenciler üzerindeki olası etkileri neler olabilir? Gelişimlerini sizce hangi yönde etkilemektedir?

.....

6. Okul bahçelerinin yeterli yeşil alana sahip olmasının öğrenciler üzerindeki olası etkileri neler olabilir? Gelişimlerini sizce hangi yönde etkilemektedir?

.....

7.Okulda hobi bahçesinin olması sizlere nasıl bir etki bırakır? (Hobi bahçesi fide veya tohumdan meyve ve sebze yetiştirebilecekleri, öğrenci ve öğretmenlerin toprağa dokunarak bir uğraş içerisinde olmasını sağlayacak türden bir bahçedir.) Olmalı mıdır?

.....

8.Okulda hobi bahçesinin olması öğrencilere nasıl bir etki bırakır? Olmalı mıdır?

.....

9.Okul bahçesinde ekosistemi algılayabiliyor musunuz? (Örneğin doğal döngü (mevsim geçişleri vb.) ayırımı yapılabiliyor mu? gibi.)

.....

10.Eğitimci olarak okul bahçesinin öğrenciler üzerinde oluşturabilecekleri pozitif ve negatif etkiler neler olabilir?

.....

EK C VELİ ANKETİ

1.Okul bahçesinin mevcut durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

.....

2.Okul bahçesinin nasıl olmasını istersiniz?

.....

3.Çocukların okula gidip gelirken güvenli yollar ile geldiğini gözlemleyebiliyor musunuz?

.....

4.Okul bahçelerinde değiştirilmesi gereken durumlar sizce nelerdir?

.....

ÖZGEÇMİŞ

